

tv-15 naš TOVARIS

Št. 28
7. julija 1988
Leto XXVI

Glasilo borcev narodnoosvobodilnega boja in rezervnih vojaških starešin Slovenije

Letošnji dan borca je bil, v skladu z našo željo, da bodi – vsemu težkemu navkljub – lep in sončen, v polnem pomenu besede topel in prazničen veliki dan. To so občutili vsi, ki so se zbrali na velikih ali malih, bodisi osrednjih bodisi lokalnih proslavah, ki so v novi luči izpričale duha naših zdajšnjih dni. Ne le govorniki pred vsem neljubim, kar nas tare, naj gre za pičlo uspešnost dela, ki ga opravljamo, ali za nemalokrat globoko skaljene odnose, ki nas navdajajo z nemirom in nelagodnjem. Toda, to nas ne navdaja niti z dvomom v preteklost niti z nezaupanjem vase, kar zadeva prihodnost. Nasprotno: v preteklost

se lahko prav zdaj in pred obličjem ta nevesele sedanjosti oziroma s tolikanj večjim ponosom in z zavestjo o njeni veličini, ki nas lahko s pravico nadvaja z novo vero v naše človeške moči, ki so se vselej znale prebiti iz obročev in skozi zasede, marsikdaj na zgodovinski poti celo veliko težje, kot so sedanje.

Osrednja jugoslovanska proslava dneva borca je bila letos na Divčibarah, v Srbiji, na prizorišču 18. srečanja rezervnih vojaških starešin. Zbranim iz bližnjih in daljnjih predelov Jugoslavije je govoril Peter Gračanin, predsednik predsedstva Srbije.

Iz vsebine današnje številke:

O nedavnih sejah CK ZKS in CK ZKJ smo vam pripravili majhen pregled

na 2. strani

Naš tokratni sogovornik je bil Mirko Tušek, petinsedemdesetletni partizanski pravnik

na 4. strani

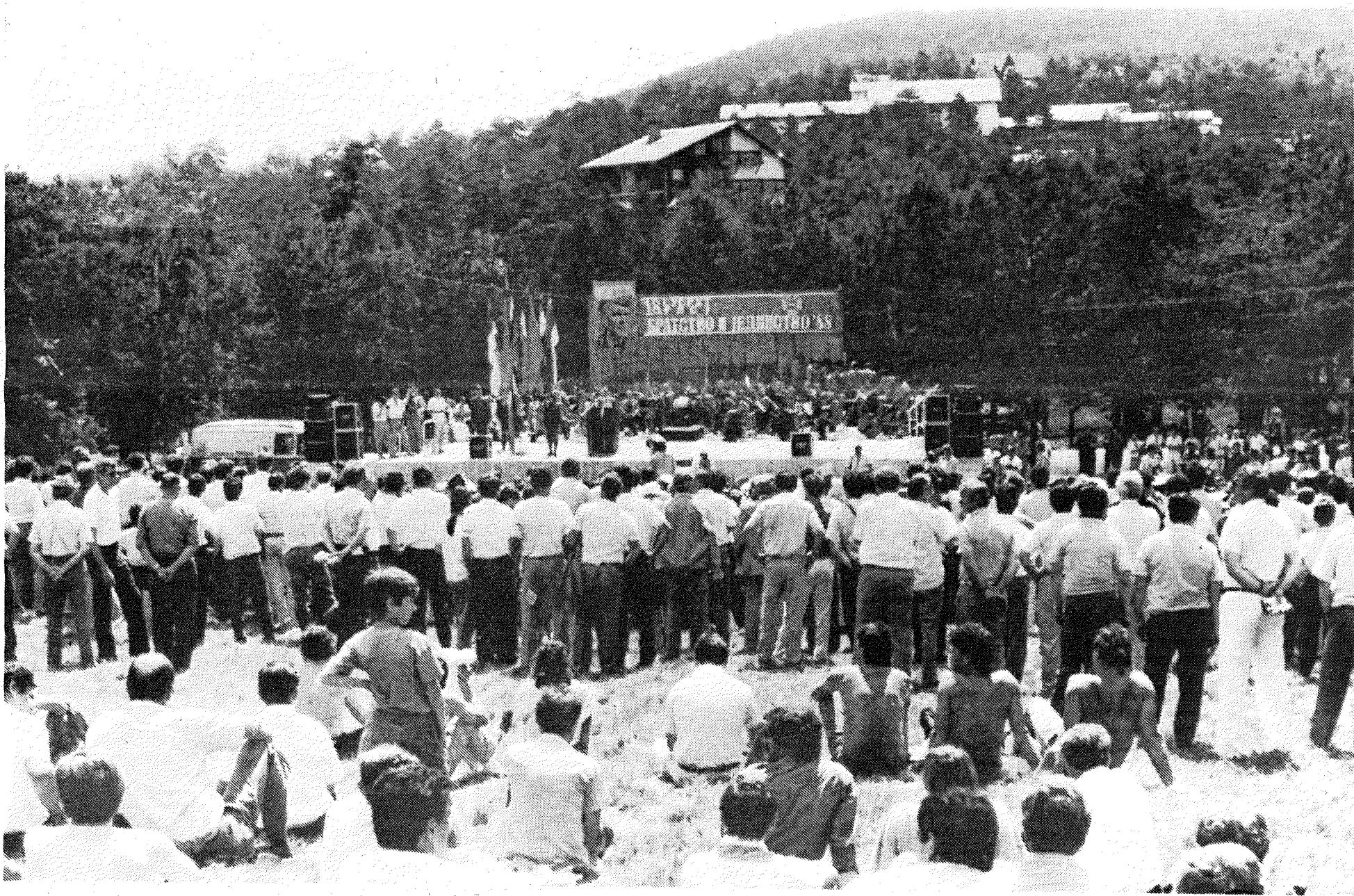
V sliki in besedi vam o praznovanju rezervnih vojaških starešin Jugoslavije na Divčibarah v Srbiji pripovedujemo

na 8. in 9. strani

Milan Beretič se je že v prejšnji številki lotil popisovanja napada na sovražnikovo postojanko v Koritnici. Nadaljevanje najdete

na 12. strani

Ob 22. juliju, dnevu vstaje, vam pripravljamo razširjeno številko vašega časopisa TV-15. Izšla bo v sredo, 20. julija!

Bratstvo in enotnost na preizkušnji

Temeljno načelo našega skupnega življenja v jugoslovanski skupnosti – bratstvo in enotnost – je bilo porojeno v revoluciji. Ta ideal, za katerega so mnogi žrtvovali tudi najdragocenejše, svoje življenje, je danes okrnjen. Postoriti moramo mnogokaj, kar je pogoj za to, da bosta prihajala bratstvo in enotnost do veljave brez ovir in zastojev.

Enakost narodov in ljudi, demokratičnost v medsebojnih odnosih, gospodarska enakopravnost in solidarnost – to so ti pogoji, brez katerih sta bratstvo in enotnost le prazni paroli. Mi smo bili dolžni izpolniti vse te pogoje. Kljub temu pa odnosi med narodi in narodnostmi, zlasti v nekaterih okoljih, kot je na primer Kosovo, še vedno niso taki, kot bi morali biti. Neredko prihaja do nesoglasij, nesporazumov, medsebojnega zapiranja in oddaljevanja, poleg tega pa nekateri vse pogostejše oživljajo in aktualizirajo stare spore. Posledica vsega tega je vse večja nacionalna razdrobljenost. Kot da je vzpostavitev »svojega ozemlja«, ki bo izolirano, omejeno in samo sebi zadostno,

postalo ideal našega sodobnega političnega življenja.

Vse to se dogaja v času globokih procesov evropske integracije. Da bi se izognili morebitnemu nesporazumu, naj povem, da nikakor ne podcenjujem zgodovinskega pomena in sodobne vloge republik in pokrajin, hkrati pa se tudi zavedam nevarnosti unitarizma in centralizma. To, kar je za širšo napredno javnost in za delovne ljudi povsem nesprejemljivo, pa je absolutizacija te vloge, zapiranje, ki je v nasprotju z duhom skupnega življenja v federativni skupnosti, kakršna je naša država.

Nacionalizem, ki ga je danes mogoče vse močnejše občutiti po vsej Jugoslaviji, se hkrati pojavlja kot vzrok in posledica tega stanja. Še posebej nevarno pa je to, da se nacionalizem v tem aktualnem družbenem trenutku neredko pojavlja v obliki tihega, včasih pa celo odkritega zavezništva z nacionalnimi birokracijami. Drug drugemu sta v oporo, ali pa vsaj v spodbudo.

Zveza komunistov mora odigrati svojo veliko vlogo prav v tej domeni. Povzpeli se mora nad ozke, parcialne interese, pri čemer pa seveda ne sme puščati v nemar stvarnih nacionalnih interesov. Razpoznati mora dejansko stanje stvari ter brez vsakršnih kompromisov dokončno obračunati s temi pojavi.

Stagnacija pa celo nazadovanje, ki sta danes značilni za našo družbeno skupnost, sta plod premalo odgovornega doumevanja socialističnega družbenega razvoja. Danes jasneje kot kdajkoli vidimo, da napredek ni mogoče zagotavljati z obljubami in gesli. Socializem ni abstraktna formula. V sedanjem času moramo socializem graditi z večjo proizvodnjo in storilnostjo, z odgovornostjo in s človeškimi potenciali, z dejavnim sodelovanjem v mednarodni delitvi dela, zavedajoč se, da so njegove lastnosti humanizem, svoboščine, enakopravnosti, solidarnost, z eno besedo – v vseh pogledih boljše življenje.

O svojih pomanjkljivostih in napakah govorimo odkrito in brez zadreg. To nam daje tudi pravico do tega, da poudarjamo dosež-

ke, ustvarjene v obdobju socialistične graditve. Dejstva pričajo, da smo imeli več desetletij po vojni vsestranski in uspešen družbeni in gospodarski razvoj. Vrsto povojnih let smo bili med deželami z najvišjo stopnjo gospodarske rasti na svetu. Iz zaozgle balkanske dežele smo se zelo naglo povzpeli med srednjerazvite.

Jugoslavija je v svetu zadobila ime tudi spričo svojih naprednih opredelitev in zavoljo svoje obetajoče družbene prakse.

V mednarodnih odnosih si je ugled pridobila s svojo neuvrščenostjo ter z nenehnim zavračanjem vsakršnega podrejanja blokovskim pritiskom oziroma priznavanja diktata s katerekoli strani.

Vse to nas pravzaprav v še večji meri motivira k temu, da, oprti na tiste dobre čase, povrnemo zgubljeni zagon. Kajti jasno vidimo, da bi bili lahko delali, se razvijali in doživljali napredek tudi drugače, kot smo vse to počeli doslej.

To je potrebno poudariti še posebej zavoljo naše mladine.

Z razprave v plenumu CK ZK Slovenije

Vsi kot en mož: socialistična demokracija!

V prejšnji številki smo navrgli prgišče poudarkov iz govora predsednika CK ZK Slovenije Milana Kučana.

Razpravo, ki je sledila temu referatu, je preveč domala nedeljeno spoznanje, da se utegne naša družba izvit iz kriznih klešč samo v primeru, če bo v gospodarstvu in politiki dejavno – in ne le v frazah – prevladalo vsestransko ustvarjalno socialistično samoupravljanje in če se bo vse naše življenje preusmerilo v naraščajočo socialistično demokracijo.

Bogato razpravo – udeležilo se je 40 razpravljalcev – lahko z nekaj značilnimi odlomki samo ilustriramo.

Franc Šetinc: Naše tri reforme

Če se na demokracijo obešajo tudi posamezne nesprijemljive ideje in ravnanja, nam to nikakor ne sme jemati na naši poti. Ne smemo nasedati obrekovalcem vseh vrst, ki prikazujejo Slovenijo v popačeni podobi, kot da so v njej sami ekscesi, kot da je črna ovca v Jugoslaviji. Iz tega kar imamo, predvsem iz znanja ljudi, iz naših zmogljivosti, moramo črpati najboljše možnosti, da izidemo iz težav in da se rešimo inflacijskega obroča. Potem bo imele goslo »cene dol – plače gor« (ki ga je bilo glasno slišati v mariborski stavki) svojo realno materialno podlago. V nasprotnem primeru se bo nadaljevala slepa dirka cen. Na koncu te dirke bo še večja inflacija. Smo premalo bogati, da bi si to še enkrat privoščili. To bi pomenilo pustiti, da se rakasta rana razraste. V tem primeru bi izgubili vsi, razen tistih, ki stavljajo karto na nezadovoljstvo ljudi, ker hočejo iz njega kovati svoj politični kapital.

Naše tri reforme so neločljivo povezane med sabo. Če ima gospodarska reforma za cilj zlasti večjo selekcijo med dobrimi in slabimi gospodarji, potem morata politična in tista v zvezi komunistov omogočiti organsko selekcijo idej in kadrov tudi na političnem področju. Za začetek bi bilo veliko, če bi odločno napadli pretirani normativizem, z zmanjševanjem zakonov in administracije ter državnega in vsakršnega drugega aparata. Predvsem tudi na ravni federacije, kjer je največ predpisov z materialnimi posledicami, z vlogo prerazdeljevanja dohodka. Ne sme biti samoupravne in družbenopolitične organizacije, ki si bi ne prizadevala za manj dolgih sestankov; raje več dobrih sklepov in dejanj. Nobenega sestanka, če ne spodbuja k delu, k ustvarjalnosti!

Ivan Dolničar: Za red v odnosih

Sile fronte, smeri delovanja, ideje, interesi, vse, kar nastaja v teh razmerah, se mi večkrat vidi zmešano in prepleteno. V to so se vpletle tudi najmanj pričakovane zadeve okoli armade, ki so po besedičenju dobile že kar zastrašujoče razsežnosti. V tej zmedenosti in protislovnih razmerah je vse pod udarom kritike: naša preteklost, sedanjost in prihodnost, tekoča in dolgoročna politika. Navzlic takšnim razmeram pa marsikaj v družbi vendarle postaja zelo razpoznavno in razvidno. To pa ni slabo za nadaljnje politično razčiščevanje in za graditev enotnosti, kjer je enotnost nujna in mogoča...

Posamezniki, ki so trenutno na takšnih ali drugačnih vodilnih funkcijah v sistemu, za katere prejema plačo, se identificirajo z organizacijo, sistemom, državo in celo z revolucijo. In iz te pozicije deli-

jo etikete, ocerne in lekcije drugim, sami pa naj bi bili nedotakljivi. Vsaka kritika njihovega dela in obnašanja že pomeni napad na vse, s čimer se identificirajo. Tako nastajajo sumničenja, razdvajanja, nezaupanje v posameznike in celo organe in pa porivanje ljudi na drugi breg. Ničkoliko je teh primerov.

Osebnost nismo nikdar in nikomur dovolil, da bi bil večji patriot od mene. Pa naj gre za ožjo ali širšo domovino. Nikomur nisem dovolil, da bi bil bolj predan ideji in gibanju, ki mu pripada. Mislim, da tega ne bi smel dovoliti nihče od nas. Na tem moramo zelo jasno in glasno vztrajati, prav zaradi nekaterih ljudi, ki si to pravico jemljejo. Vsakdo naj svoj patriotizem in revolucionarnost izkazuje s svojimi dejanji, s tem, kako in koliko prispeva k razvoju in krepitvi svoje ožje in širše domovine in k uresničevanju idej svojega gibanja. Za nedelo ali nepravilno delo, za postopke, obnašanja in odločitve pa naj vsakdo, ne glede na funkcijo, osebno in javno odgovarja. Marsikaj bi bilo drugače ter veliko manj nesporazumov in razdvajanj bi bilo, zlasti v zadnjem času, če bi vztrajali na tem in to tudi izvajali.

Če se revolucija razume kot administrativno upravljanje z družbenimi posli in z družbo pod fasado samoupravljanja, kot ideološki monolitizem, kot enotnost, ki ne dovoli svobodnega razmišljanja in ustvarjanja, kot enotnost za ceno neenakopravnosti narodov in narodnosti itd. – potem je v Sloveniji res kontrarevolucija, kar pa seveda mora biti imenovano drugače. To moram povsem jasno povedati. Niti najmanj ne smemo omahovati ali delati kompromise okrog vsega, kar razumevamo s pojmom: socializem po meri človeka, oziroma, kar smo zapisali v stališča in jih enotno sprejeli na naši konferenci. Kajti vse to izhaja iz programa ZKJ in opredelitev 10. in 13. kongresa. Na tem moramo vztrajati.

Janez Stanovnik: Model realnega socializma je neučinkovit

Mislim, da je osnovni vzrok krize, ne samo naše, ampak splošne krize socializma v dejstvu, da se je model realnega socializma pokazal kot ekonomsko neučinkovit.

Od kod to? Razlog temu vidim predvsem v pomanjkanju faktorja demokracije v ekonomskem upravljanju, v pomanjkanju faktorja odločanja ali pa participacije delavcev samoupravljalcev v odločanju. S tem sem nakazal tudi odgovor na vprašanje kako iz krize. Ali smo se sposobni potegniti ven z demokratičnimi metodami? Moj odgovor je: druge alternative ni. Alternativa je samo dezintegracija in kompletno propadanje in kompromitiranje socialistične ideje. Zaradi tega si moramo

predvsem odgovoriti na vprašanje: kako pa potem mi razumemo demokracijo? Mi si nismo demokracije sposodili ob buržoazije, niti ne mislimo slediti večpartijskemu sistemu takoimenovanih meščanskih demokracij. Bistvo naše demokracije je samoupravna demokracija. Za to pa je zame osnovni element – element **javnosti**. In z elementom javnosti povezan element **poštenosti**, čisto navadne človeške poštenosti in element **strpnosti**. Zaradi tega mislim, da dva aspekta problemov, s katerima se mi danes srečujemo, takoimenovani politični problem in ekonomski problem, nista ločena. Osrednji velik problem pred nami je novi socialistični model je lahko samo model, v katerem bo v centru človek, ne pa »mašina.« Ne takoimenovana sredstva za proizvodnjo; najbolj dragoceno sredstvo je človek z vsemi svojimi ustvarjalnimi sposobnostmi. In če hočemo imeti človeka v središču novega socialističnega modela, potem od tega sledi vse ostalo demokracično pojmovanje.

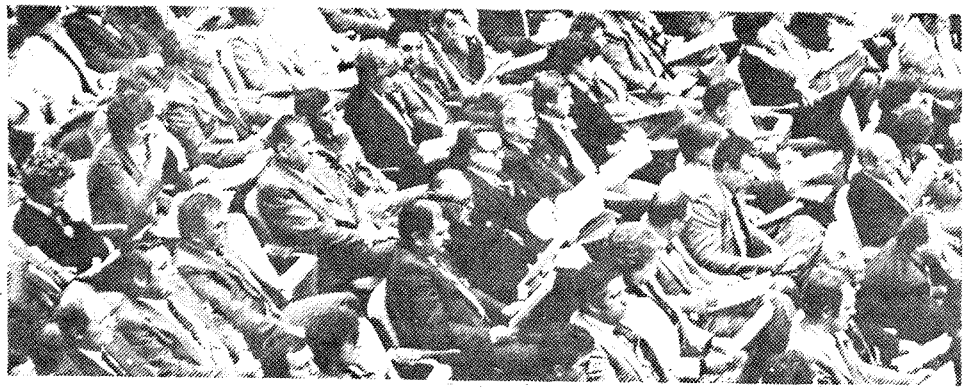
Mnoge stvari so danes namenoma napravljene nejasno. Trdim: namenoma! Tako, da puščajo velik teren za špekulacije in »mistifikacije«. Mi se moramo tega osvoboditi, če hočemo imeti resnično demokracično družbo in če hočemo imeti nov model gospodarskega razvoja...

Mitja Horvat: Poglavitna bitka je v gospodarstvu

Očitno je, da bo uveljavljanje ekonomskih ukrepov v tržnem in avtonomno zasnovanem gospodarstvu porajalo veliko večje probleme tudi pri nas v Sloveniji, kot smo to bili pripravljeni verjeti. Pravi idejni spopad za uveljavljanje tržno usmerjene gospodarske reforme se bo šele začel. Vsa različnost idejnih pogledov, dilem in odpora se bo začela resnično izražati šele tedaj, ko se bodo še bolj zaostriji socialni odnosi. Bomo zato odnehali ali pogolbili naše idejnopolično delo med ljudmi in z njimi? Če ne dobimo bitke za takšno tržno gospodarstvo, kot smo se zanj odločili tudi na obeh partijskih konferencah, bo po mojem mnenju naša vizija o tem, da bi postali moderna demokracična ter materialno in duhovno bogata družba, splavala po vodi.

Zato sem prepričan in to še enkrat poudarjam, da bi morala imeti celotna ekonomska reforma skupaj z razvojnimi vprašanji večjo prioriteto v delovanju celotne zveze komunistov, pa tudi vseh drugih družbenih institucij, kot jo ima sedaj. Zdaj se brez potrebe veliko preveč ukvarjamo predvsem s številnimi drugimi vprašanji. Skrbi me, ker se očitno z nesmiselno politizacijo vse mogočih, pa tudi nemogočih, vprašanj odmikamo od osnovne orientacije. Ker je tako, ne ustvarjamo ustreznega vzdušja in političnih pogojev, da bi zahtevna ekonomska vprašanja učinkoviteje in hitreje razreševali.

To stanje moramo preseči, seveda z demokratičnimi sredstvi in po demokratični poti. Odgovorni pa smo za to po mojem ne samo komunisti v ZK Slovenije, ampak v celotni ZK Jugoslavije in njenih organih.

Centralni komite ZK Jugoslavije:

Vsako zavlačevanje reform bi bilo usodno

To, kar smo poudarili v naslovu, je bilo poglavito sporočilo predsednika CK ZK Jugoslavije **Boška Krunića**, ko je na seji CK ZKJ dne 29. junija prebral svoj referat v podporo akcijskega načrta, ki ga je sprožila konferenca jugoslovanskih komunistov pred mesecem dni.

Toda tako Krunićev govor kot poznejša razprava na seji sta pokazala, da niso bile zaman bojazni, da se vodstvo ZKJ v času, ko je izdelovalo operativni program, ne bo uspelo povzpeti med opise stanja in posplošitve. Kaj naj rečemo o naslednjih sicer resničnih Krunićevih ugotovitvah in določbah načrta, ki pa jih Jugoslovani poslušajo ali berejo kot nekaj, kar je bilo že stokrat v raznih oblikah povedano?

Namreč, da morajo komunisti doseči večjo mobilnost in akcijsko enotnost: da mora njihovo poglavito prizadevanje veljati ustavnim spremembam, ki naj sprožijo hitrejšo reforme; da morajo ljudje razviti in braniti svojo samoupravo, enakopravnost, demokracične institucije in druge pridobitve socialističnega razvoja; da naj se nehajo ukvarjati z »incidentnimi« pojavi, medsebojnim obtoževanjem in podobnim, kajti le tako bo moč priti iz krize; da čakanje pri izpolnitvi nalog ni več dopustno; da je treba razbremeniti gospodarstvo, zmanjšati neracionalno porabo vseh vrst, in še zlasti preveliko administriranje itd.

Podobno se tudi načrt za neposredno akcijo, izražen v 31-ih točkah, ni izkazal za zaželeno konkretnostjo. Med temi točkami jih zasluži (po mnenju Nerandje Jovanov) večjo pozornost samo kakih osem, pa še te so zgolj že dostikrat ponovljena priporočila: izvajanje gospodarske reforme, dolgoročna razvojna strategija, izoblikovanje federativnih ustavnih konceptov, zagotavljanje ustavnosti in zakonitosti, uresničevanje sklepov o Kosovu, odpravljanje privilegijev, krepitev socialistične morale...

Milka Planinc: Razočarana sem

Nič čudnega, če so se nekdanji razmeroma uspešni predstavniki ZIS ob vsem tem zbudili misli, ki jih je izrazila z besedo: razočaranje. »Pojdimo v tovarne,« je rekla, »od Maribora do Gvangelije.« Komunisti bi se morali podati med delavce, ne zato, da bi jih pomirili in pregovorili, naj ne stavkajo, marveč zato, da bi odločneje sodelovali v boju s krizo. Ni prav, da CK ZKJ oblikuje svoja stališča zgolj na podlagi sodelovanja z republiški in pokrajinskimi centralnimi komiteji, ki so samo nekakšni filtri. Spremembe delovnih metod so po njenem mnenju nujne tudi zato, da se ne bi nadaljevale razprtije po načelu 6:2 ali 4:4.

Upoštevanja vredna je bila tudi zaskrbljena misel Planinceve, da se pri nas vse

preradi zatekamo k represivnim ukrepom. Sleherno možnost za takšno ravnanje je treba preprečiti, če smo res na poti k višji socialistični demokraciji. Še nikjer na svetu niso izvedli demokracičnih reform z represijo, saj vemo, da so »izredni ukrepi« v navadi samo v diktaturah. Priznati moramo že enkrat, da za neugoden potek dogodkov pri nas nista kriva ne ljudstvo ne delavski razred; krivo je vodstvo zveze komunistov.

Stane Dolanc: Od reforme gospodarstva je odvisen tudi preobrat v političnem položaju

»Brez dejanskih reform,« je poudaril Dolanc, »lahko skličemo tudi sto sej CK ZKJ, pa ne bomo dobili pravih rešitev.« Nobeno zatekanje k starim in novim geslom ne pomaga, štejejo samo konkretni rezultati. Toda za reforme očitno nismo pripravljeni. Zveza komunistov je storila premalo. Mnogi ljudje v Jugoslaviji se sploh ne zavedajo sedanjih kriznih razmer v njihovem dejanskem obsegu, še manj pa tistih, ki nas še čakajo. Nekateri žal mislijo, da bo bolje že jutri. Čez kako leto bodo reforme morda prinesle šele prve rezultate. Čas je, da se lotimo spreminjanja gospodarskega sistema strogo pragmatično. Kaj to pomeni? Dolanc je navedel primer: pred kratkim mu je Mikulić zatrdil, da bi se meso lahko pocenilo za tretjino, dejansko pa se je za 90 odstotkov podražilo! Takih ukrepov, ki so sad pragmatične nenačrtosti, v naši gospodarski politiki mrgoli.

Govorec o stavekah, ki niso več zgolj ekonomskega značaja, marveč postajajo povsem politično obarvane, je Dolanc dejal, da vidi v njih grožnjo spopada ZK z delavskim razredom. Tak položaj vzbuja strah. Ker je naša ZK delavska, se morajo komunisti podajati v delovne organizacije drugače kot doslej. Zdaj se celo dogaja, da zvedo komunisti in njihove institucije o problemih v kolektivih iz policijskih ne pa iz partijskih obvestil. To je več kot žalostno! V večini primerov se ob stavekah hitro najdejo rešitve za probleme, toda mar ne bi bilo bolje, da bi te rešitve iskali in izvedli že pred štrajki? Dolanc je ob tem navedel podatek, da je samo zaradi ene izmed stavk v Sloveniji nastalo za dvesto milijard dinarjev škode. Nihče te škode ne bo delavcem poravnal – sami jo bodo morali nadomestiti.

Kritike na račun Slovenije

Minula seja CK ZKJ se ni načrtno in podrobneje ukvarjala z znanimi dogodki (aretacije in še kaj) v naši republiki, toda nekaterim udeležencem na seji to nekako ni bilo po godu. Videti je bilo, da jim manjka »lov na čarovnice«.

Tako je **Tomislav Radović**

izrazil presenečenje, da so posamezni tovariši iz Slovenije in iz vodstva te republike neodločni pri obravnavanju »napadov na JLA«. To opažanje je spravljal v zvezo z »razraščanjem nacionalizma«, ki da je posledica »etizma, delitev in birokratskega pohlepa po oblasti.« Krivcev za te dogodke v Sloveniji po Radovičevem mnenju nismo kaznovali, pač pa smo dovolili, da »pobalini in novinarčki« nastopajo kot nekakšni rešitelji, ki menda branijo demokracijo, v resnici pa hočejo doseči, da bi Jugoslavija razpadla. Delavci, ki kljub velikanskim težavam vidijo v reformah privlačnost, da si zagotovijo najosnovnejše za življenje, ne morejo razumeti, da morajo JLA braniti oficirji. Saj vemo, da je JLA jugoslovanska in ljudska.

Tudi **Milo Djukanović** se je zavzel za to, naj se centralni komite izreče o idejnopoličnih tokovih v Sloveniji. Poudaril je, da vsi člani CK ZKJ niso enako seznanjeni s temi dogodki. Naposled se je vprašal, ali se niso morda nekateri procesi v Sloveniji »izmuznili nadzoru«. Djukanović je dejal, da nasprotuje pavšalnim ocenam položaja v drugih okoljih, vendar to, kar se dogaja v Sloveniji, ni ne izraz prepričanja vseh Slovencev, žal pa tudi ne zgolj posameznih pobalinov. Nato je govoril o ozračju in dogodkih po aretaciji Janše in drugih in se vprašal, zakaj tolikšna skrb – ustanavljanje odborov, zbiranje denarja – za ljudi, obdolžene tako hudega kaznivega dejanja. Saj veliko ljudi v Jugoslaviji živi na robu revščine, pa nihče ne ustanavlja posebnih odborov in ne zbira denarja zanje.

Djukanoviću je odgovoril **Borut Šuklje**. Dejal je, da s političnimi svoboščinami ne razumemo le pravic, marveč tudi svobodo mišljenja, volje in ustvarjalnosti. Pri slehernem dialogu med družbo in politično organizacijo je stična točka moč uresničevati reforme samoupravnega socializma. Ob drugem pa imajo te reforme cilj: krepiti socialistično demokracijo.

V luči obdolževanja Slovenije in Slovencev so bila celo dogajanja na Kosovu, ki so pač drugače vse hude, na seji veliko manj navzoča.

Bogoljub Redžić je menil, da je vendarle treba konkretno povedati, kaj mislijo stori organi v CK ZKJ ter v republiških, pokrajinskih in občinskih komitejih, da bi kosovske probleme poglani z mrtve točke. Pri tem je treba imenovati odgovorne za uresničevanje teh nalog. Če namreč ne bomo ukrepali hitro in pravočasno, bodo posledice izredno hude. Redžić je opozoril, da sovražnik še nikoli ni bil tako blizu uresničevanju svoje ideje o etnično čistemu Kosovu.

Z bojnega streljanja topničarjev TO Ognjena zavesa šišenskih teritorialcev

Jugoslovanska ljudska armada ima že več desetletij v svoji oborožitvi gorski top B-1, katerega kaliber je 76 mm. Že sam čas uporabe dokazuje, da gre za zelo dober izdelek naše vojaške industrije. Svoj čas smo te topove tudi izvažali. Toda čas gre neusmiljeno naprej in tudi ta top je postal nekoliko zastarel, zato ga JLA počasi izloča iz svoje oborožitve.

Zavedati se tudi moramo, da imajo planinske enote na zahodu in vzhodu Evrope v svoji oborožitvi topove 105 mm. Sovjetska zveza pa v tovrstne enote uvaja že 122

Gorski top je uporaben predvsem za delovanje po sovražnikovi živi sili in uničevanje točkastih ciljev, kot so izvidniške opazovalnice, poveljniška mesta, nasprotnikovi

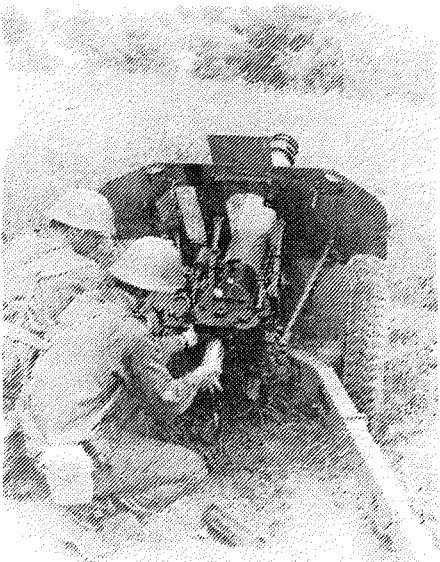

Še nekaj trenutkov in elementi bodo izračunani.

mm topove. Zato je normalno, da to stori tudi naša armada.

Vendar pa topovi B-1 še ne bodo šli v staro železo, ampak jih imajo v svoji oborožitvi topniške enote teritorialne obrambe. Ta top je zaradi svoje teže, lahke razstavitve in sestavitve ter preproste uporabe, kot narejen za TO. Za njegov transport s položaja na položaj lahko uporabimo vlečno vozilo, če pa ne gre drugače, ga razstavijo in ga prenesejo konji, če pa ne gre drugače, ga topničarji sami prenesejo na drug ognjen položaj.

Top uporablja predvsem trenutno fugasne granate, ki so ubojne v krogu 30 m, nevarne pa so v krogu 60 m. Po svoji učinkovitosti je zelo podoben minometu 82 mm.

Granata je v cevi

topniški položaji in podobno. Manj pa je uporaben za protiotklopni in protitankovski boj, ker ima premajhen kaliber in še z njim je težko spremljati gibljive cilje.

Pred dnevi je bila na bojnem streljanju s topovi B-1 topniška enota teritorialne obrambe občine Ljubljana Šiška, ki je tako sklenila petletni cikel usposabljanja, hkrati pa so lahko na kraju samem videli in preverili učinke delovanja svojih orodij.

Šišenski teritorialci so morali na tem streljanju izpolniti štiri precej zahtevne naloge. Tako so morali uničiti izvidniško točko, uničiti je bilo treba bojišče nasprotnikovih netrajnih topov, z zapornim ognjem so morali zapreti smer prodora sovražnikovega pehotnega voda in direktno na povelje obstreljevati določen del ozemlja. Zadnja naloga je bila najtežja, saj so vse delali brez računskega oddelka.

Ceprav so bili teritorialci na začetku streljanja nekoliko živčni, saj že leta niso imeli v rokah bojnih granat, je delo potekalo brez zastojev. Po povelju je računski oddelak izračunal vse potrebne elemente in namerilci

Čeprav granata še ni eksplodirala, je posadka že prisluhnila naslednjemu povelju.

so jih vnesli v namerilne naprave. Ko je osnovno orodje izstrelilo prvo granato, so morali spremeniti višino, saj je letela predaleč. Še en strel in zadetek v cilj, nato pa so začeli bruhati ogenj tudi drugi topovi. V trenutku je cilj prekril oblak prahu in dima. Tudi vse ostale naloge so šišenski topničarji opravili dobro. Uspešno bojno streljanje pa je dobro znamenje, da se bodo tudi letos potegovali za naslov najboljše enote v svojem razredu, ki so ga osvojili tudi lani.

Kot so nam povedali starešine, ki so vodili usposabljanje, so k uspešnemu usposabljanju šišenskih topničarjev prispevali tudi pripadniki naše armade. Tako so pomagali pregledati topove, če so uporabni za streljanje, natančno so nastavili namerilne naprave, na strelišče je prišel vojaški zdravnik z bolničarjem in sanitetnim vozilom in podobno.

B.K.

Strelci na Goričkem

Strelska družina Tromejnik v Gornjih Petrovcih na Goričkem v soboški občini je organizirala tradicionalni vsakoletni strelski turnir v streljanju z malokalibrsko puško. Tekmovanje je že dobro uveljavljeno in letos se ga je udeležilo 24 tročlanskih ekip in 25 posameznikov – skupaj torej skoraj sto strelk in strelcev.

Rezultati najboljših: ekipno: 1. mesto Strelska družina ABC Pomurka mesna in-

dustrija Murska Sobota 499 krogov, 2. mesto Strelska družina Tromejnik Gornji Petrovci 492 krogov, 3. mesto Strelska družina Noršinci 485 krogov itd, posamezno: 1. mesto Boris Kočiš (Tromejnik) 184 krogov, 2. mesto Štefan Baligač (Gančani) 180 krogov, 3. mesto Štefan Flisar (ABC Pomurka) 179 krogov.

Filip Matko

S seje Predsedstva RK ZRVS Slovenije

Podpora vsem sklepom ZKS

Predsedstvo republiške konference ZRVS Slovenije je na nedavni seji namenilo največ pozornosti aktualnim družbenopolitičnim in gospodarskim razmeram pri nas. V svojem uvodu je član predsedstva CK ZK Slovenije Ivan Dolničar med drugim dejal, da se moramo postaviti po robu vsakemu sovražnemu pisanju zoper JLA in naši ureditvi, vendar ne z represijo. Poudaril je, da je s sedanjim dogodkom okoli aretacije Janše, Tasiča in Borštnerja, veliko kriva naša nespretnost. Po njegovem mnenju bi morali takoj povedati, da je Borštner osumljen kraje zaupnih dokumentov, ki jih je dal drugima dvema, čeprav nista pooblaščenca, da bi ju imela. Dejal pa je tudi, da za sedanje napeto ozračje ni krivo pisanje, ampak gre za spopad različnih pogledov o uresničevanju sklepov 13. kongresa ZK Jugoslavije.

Branko Jerkič se je vprašal, zakaj so bili majski ukrepi strogo zaupni do dneva objave. Menil je, da bi delovni ljudje morali vedeti že veliko prej, kaj

jih čaka, in da bodo morali nekateri tudi vračati osebne dohodke. Tako bi se prav gotovo izognili masikateri stavki. Dejal je tudi, da bi sredstva javnega obveščanja morala preseči etiketiranje o režimskih in naprednih glasilih in bi morala delovati bolj pomirjujoče. Stane Kotnik pa je menil, da bi morali tudi v uresničitvi priti do sprememb, tako slovenskih, kot tudi tistih, ki so skrajno nestrpna do Slovenije in Slovencev. Vse občinske in krajevne organizacije ZRVS morajo v celoti podpreti stališča CK ZK Slovenije o sedanjih razmerah.

Božena Ostrovršnik pa je dejala, da smo v Sloveniji sicer določili, kaj je sovražno in kaj ni. Vprašanje pa je, če se bodo s tem strinjali tudi v drugih delih Jugoslavije.

Ob koncu razprave je predsedstvo sklenilo, da ZRVS podpira zvezo komunistov na vseh treh frontah prenove in, kot je dejal eden izmed članov predsedstva ZRVS, z dejanji in ne samo z besedami.

B. K.

Gasilska vaja v TT Prebold

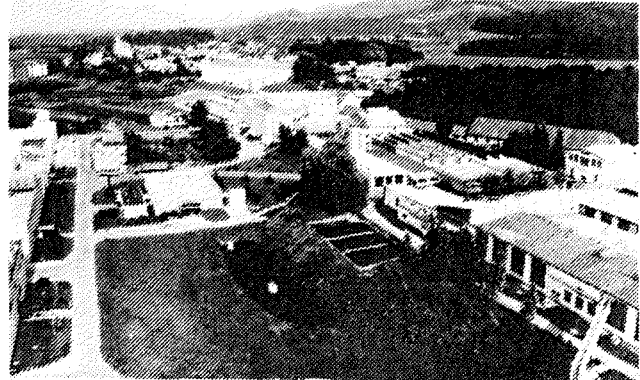
Oglasila se je sirena

V tekstilni tovarni Prebold poteka delo v vsakdanjem ritmu, ki ga je presekala žalostni glas tovarniške sirene. Ljudje na cesti, na poljih, v domovih ter pri drugih opravilih za hip zastanejo. Sierna oznanja požar. Gori v tovarni, ki daje kruh 1800 zaposlenim. Mnogim je ta hip najpomembnejše pohititi in pomagati. Delo na polju zastane, zidarju pribor ostane na odru, elektriku na kablju, ki napeljuje napeljava v novi stanovanjski hiši, ostanejo kabli sredi sobe, gospodinja ostane sredi pomivanja posode... V gasilskih domovih v okolici že brnijo avtomobili. Vse hiti proti tovarni. Rešiti, kar se rešiti da. To je misel vseh, ki se zavedajo pomena, ki ga ima ta delovna organizacija v kraju in občini.

Ura je natanko 16.37. Prvi gasilski avtomobil že zapelje mimo vratarne, v njem so gasilci iz Kaplje vasi, takoj za njimi so gasilci iz Prebolda z avtomobilsko cisterno. Še nekoliko kasneje izza ovinka pridrvijo gasilci iz Latkove vasi. Še pred prvimi gasilskimi avtomobili v tovarno prihitijo nekateri delavci, ki jih je presenetil zvok sirene. Prevzeli so naloge narodne zaščite in pomagali usmerjati prihajajoča vozila. Že ob 16.42 zapeljejo na tovarniško dvorišče vozila OGS Zalec. Nad tovarniškimi strehami se dviguje rumenkast, zastrahujoč dim. Že kmalu po znaku sirene so v akciji tovarniški gasilci, pridružujejo pa se jim še vsi ostali. Celoten objekt skladišča bombaza in barvarne nogavic je obkoljen s prizadevnimi gasilci, ki sicer sedaj že vedo, da gre za vajo in namišljen požar, vendar zato niso pri svojem delu nič manj dosledni. Akcija je končana in z njo resnično ena izmed najuspešnejših gasilskih vaj v občini Zalec.

In kakšen je bil pravzaprav namen te akcije s prvim alarmom? V prvi vrsti ugotoviti hitrost, učinkovitost in usposobljenost gasilskih enot za posredovanje ob tovrstni elementarni nezgodi oziroma velikem požaru. Hkrati pa so počastili gasilski kongres v Celju, dan civilne zaščite in ne nazadnje tudi 115-letnico Industrijskega gasilskega društva Tekstilne tovarne Prebold.

D. Naraglav

Pogled na Tekstilno tovarno Prebold, v kateri je izbruhnil namišljeni požar.

Obrambni dan

V osnovni šoli Prvega bataljona Dolomitskega oddela v Horjulu namenljajo veliko pozornosti obrambni vzgoji svojih učencev. Med vsemi dejavnostmi s področja SLO in DS je največ zanimanja za streljanje. Tako so se na obrambnem dnevu šole učenci pomerili v streljanju z malokalibrsko puško in dosegli dobre rezultate. Orožje in strelivo je zagotovila Lovska družina Horjul, ki je tudi organizirala strelsko tekmovanje. Povejmo še, da sicer šola in lovci že več let tesno in dobro sodelujejo.

France Brus

Strelci na ognjeni črti.

Naš pogovor:

Mirko Tušek

Že leta se srečujemo na Republiškem odboru ZZB NOV Slovenije, vendar sva imela le malokrat priložnost za pogovor o njegovem življenju. Ker je bil predsednik komisije za nekdanje vojne ujetnike, sem predvidevala, da je bil najbrž kot prostovoljec ujet že na začetku vojne; več pa ni bilo jasno.

Po materi in očetu deloma Kranjec in deloma Štajerec, si je z dolgimi desetletji življenja v Ljubljani že zdavnaj pridobil močvirniško domovinsko pravico. V Ljubljani je »gor rastel«, tu se je šolal, tukaj je obiskoval pravno fakulteto in se po končani vojni tudi vrnil. Mirko Tušek je eden tistih, ki jim včasih v žargonu pravimo »pisarniški molj«. Zamenjal je vrsto uradov in ministrstev, ki so bila vsa na nek način povezana z izobraževanjem in ki so, zlasti v tistih prvih povojnih letih, urejala, kanalizirala, inšturirala kadre in jih počasi, toda vztrajno in z dobro voljo, usmerjala k novim izobraževalnim nalogam.

Leta 1972, ko je dosegel upokojitvene pogoje, se je takoj upokojil. Zdaj, pravi, mu dela največ veselja branje dobrih knjig ob dobri glasbi.

Dvanajst let je bil predsednik komisije za vojne ujetnike, prenekatere proslavo je pomagal organizirati in številna zgodovinska gradiva zbrati. Zlasti pa si je prizadeval, da bi se zdaj, ko je že nekako »zgodovinsko« odmaknjeno dovolj časa, zabeležilo in znanemcem pustilo v zgodovinskem spominu več o tem, kar se je dogajalo z levičarsko usmerjeno mladino na ljubljanski pravni fakulteti v obdobju pred drugo svetovno vojno.

Rodil se je leta 1918 kot edini sin v družini Rožnodolcev Tuškov. Najlepši spomin na predvojna leta mu poroma tja, v študentska leta med 1936. in 1940. Najprej se je navduševal in vpisal matematiko, kasneje pa je »presedlal« na pravo. Kaj kmalu je postal predsednik Slovenskega kluba na univerzi in

nato kandidat za predsednika Društva slušateljev pravne fakultete – na levičarski listi.

»Takrat je bilo na pravo približno od 60 do 80 aktivnih levičarskih študentov. Tudi sam sem bil med njimi. Ko se je začela vojna, sem bil absolvent, tik pred diplomom. Ob nemškem napadu na Beograd, šestega aprila 1941. leta smo se nekateri študentje prava (po priporočilu partije) začeli zbirati in se skupaj s še drugimi prostovoljci še istega dne popoldne (bila je nedelja), odpeljali z vlakom proti Novem mestu. Od tam sem tudi pisal mami v Ljubljano pozdrave. Tisto dopisnico so potem podpisali moji prijatelji in znanci, nekaj petnajst jih je bilo, med njimi so bili kasnejši znani borci in narodni heroji. Danes je živih še šest. Najdlje, do koder smo prišli, je bil Zagreb. Tam je bilo že očitno, da naprej ne bo mogoče, zato smo se obrnili in so nas Nemci prvič zajeli že v Sevnici, nato pa dokončno – v Celju...«

Tam se je za Mirka Tuška takorekoč končal civilni svobodni odpor proti okupatorju. Kajti Nemci so zajete prostovoljce stlačili v transporte in jih odvažali v različna ta-

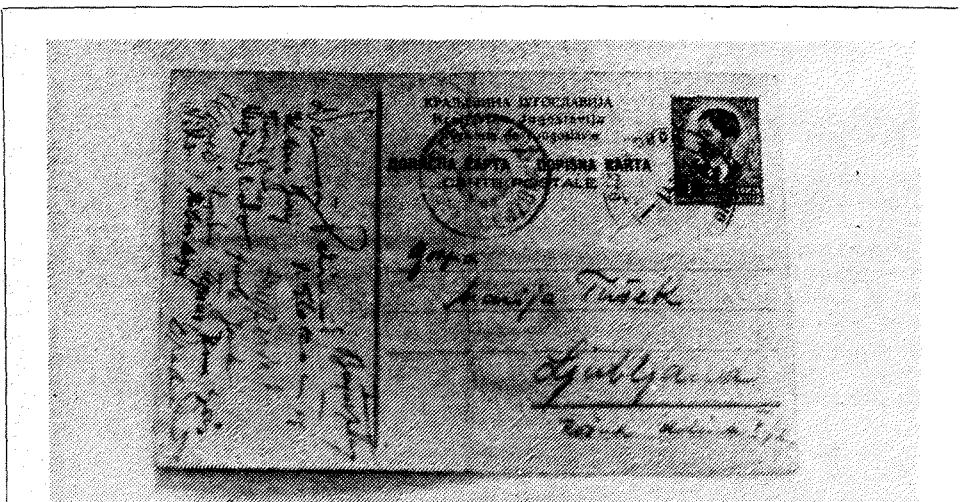
borišča. Tako je Tušek prispejal v taborišča za vojne ujetnike Stalag Fallingbostel pri Hannovru, kamor so pošiljali navadno vojsko (oficirje in višje oficirje pa so praviloma pošiljali v druga, posebna taborišča, kjer so z njimi malo bolje ravnali – v skladu z mednarodnimi pravili).

Pisana družina ujetnikov si je kaj hitro organizirala tako osnovno kot tudi politično življenje v taborišču.

»Približno 4500 nas je bilo ujetnikov v Fallingbostelu in prišli smo domala iz vseh krajev Evrope. Mi Jugoslavlani smo se takoj po prihodu organizirali in se tudi povezali z ostalimi (pred nami so bili v taborišču že Nizozemci, Francozi, Poljaki in še nekateri). Sam sem takoj začel sodelovati in delovati v vodstvu naše organizacije...« In tako je teklo življenje tam daleč v visoki Nemčiji vse do petinštiridesetega. »Šestnajstega aprila 1945 so taborišče osvobodili Angleži, vendar to še ni bil čas za moj odhod v domovino. Dejansko sem se vrnil šele proti koncu avgusta, ker sem ostal tam v komiteju, ki je skrbel za vračanje naših ujetnikov domov...« In to niso bile le organizacijske naloge za Mirka Tuška in tovariše. Treba je bilo namreč tudi resno politično delo in prepričevanje naših ljudi, naj se vrnejo v domovino, saj so bili v taborišču tudi četniki, ki so navijali drugačno propagando.

Moja prva pot, ko sem se vrnil v Ljubljano, je bila na pravno fakulteto, kjer sem pričakoval srečanja z nekdanjimi kolegi. Nekaj sem jih tudi res srečal. Mnogi med njimi so bili v partizanskih uniformah in škornjih, da je odmevalo po stopniščih...

Kaj hitro se je vključil v normalno življenje in prišel tam, kjer so ga potrebovali. Postal je član fakultetne partijske celice... »Politično delo nas je vse tako okupiralo, da smo pozabljali, kako beži čas. In tako se je dokončanje študija zavlačevalo. Naša naloga je bila tako imenovana denacifikacija, reševanje cele vrste social-

Dopisnica, ki jo je Mirko Tušek poslal svoji materi na dan napada Nemčije na Jugoslavijo iz Novega mesta, kamor so odšli ta dan, v nedeljo zvečer, prvi organizirani »prostovoljci« študentskega društva Slovenski klub. Na dopisnici so podpisani: Velimir Namorš, Stane Bajuk, Vito Globočnik, Tone Žerjal, Jurij Kolenc, Cveto Močnik, Janko Smole, Niko Čirić, Saša Luzar, Mitja Biber, Tepina, Boris Ban, Dušan Drolc, Lev Skapin, Dušan Žagar, Zvone Tanko, Dušan Bordon, Kostja Nahtigal, inž. Hedjed, Fric Novak, Pučko, Bradaška in Milan Česnik. Izmed njih jih danes živi še šest.

nih problemov in povezovanja z mladinsko organizacijo.

Ko se je na ljubljanski univerzi začela reorganizacija partijskega dela, je postal Mirko Tušek prvi sekretar novoustanovljenega univerzitetnega komiteja KPS.

Leta so minevala, študentsko se je vse bolj umikalo novim nalogam v kulturi in tako najdemo v tistih letih Tuška kot načelnika ene od enot v personalnem oddelku slovenske vlade. Med drugim je bil tudi pri resorju, kjer so izvrševali inšpekcije plač vseh zaposlenih v Sloveniji. Spominjajoč se teh opravil pravi danes Tušek, da je bilo pri teh opravilih veliko togosti in včasih tudi precej nesmiselnih predpisov, na nek način pa je bil le uveden red. Delovne organizacije in ustanove so namreč morale natančno sporočati vse spremembe plačilnih razredov in morebitna povziranja plač, posebne službe pa so vse to preverjale.

V obdobju, ko je bil sekretar za visoko šolstvo v republiki, so se na tem področju ubadali z uvajanjem dvostopenjskega študija in širje-

njem učnih programov, kajti posledice vojne so se tudi na tem področju še precej čutile.

V delu za spreminjanje fakultete sta se, kot se spominja Mirko Tušek, zlasti vključevali pravna in filozofska fakulteta, medtem ko pri fakultetah naravoslovnih in tehničnih usmeritev takih teženj ni bilo. In kar naprej se je govorilo o študiju za tekoče potrebe družbe. Kakor povsod, so tudi na univerzo prihajale spremembe v krčih. Dvostopenjski študij so tlačili tudi v tiste stroke, kjer to ni bilo nujno potrebno, ponekod pa sploh neizvedljivo. V tistem času, se spominja Tušek, je bila precej zaznavna pasivizacija visokošolskih strokovnjakov, ki so tudi odklanjali sodelovanje.

Prenekatere njegovih funkcij sva preskočila ali skozi spomin na razvoj visokega šolstva v Sloveniji, morda zanemarila. Tako sva se spet vrnila reformam in ustanavljanju mariborske univerze, za katero so v tistem času mnogi menili, da bi bilo veliko bolje, če bi se tam nadaljevala dolgoletna šolska tradicija agronomije...

Mirko Tušek nam je v spominu na svoje povojno delo namignil, da je bilo njegovo delo na področju ožje pravne stroke pravzaprav kratkorajno, saj so ga naloge in zadolžitve vztrajno zanašale na področje šolstva in uprave. V teh spominih s pogledi iz sedanosti ne manjka kritičnih besed o vrsto togosti v ravnanjih – od področja zaposlovanja pa do nadzora le-tega in raznih statistik ter začetkov zapisanja z množico predpisov, ki jih je morala zlasti uprava upoštevati in izvajati. Ob tem pa so bile nekatere naloge s tega področja za upravo v tistem času prezahtevne – posebno kadar je šlo za obravnavo vrednotenja intelektualnega dela.

Ko nas je obiskal v uredništvu TV-15, je prinesel Mirko Tušek s seboj tudi tisto dopisnico, o kateri smo pisali, ki je poleg spomina za domačo rabo tudi dragocen zgodovinski dokument. Dokazuje, da so številni ljubljanski prostovoljci še istega dne, ko so padle bombe na Beograd, odhajali z nahrbtniki v boj za obrambo domovine.

B. Ž. J.

»Slovenska partizanka« Antonina Markovna Volosenko-Tončka

Prijatelji za vse življenje

Povsem običajno in vsakdanje zvenijo stavki, ki jih bodo zapisali v kroniko delovanja skupnosti borcev 12. brigade: »Konec letošnjega junija je bila na obisku nekdanja borka-bolničarka našega 3. bataljona – Antonina Markovna Volosenko-Tončka iz Sovjetske zveze. Omogočili smo ji obisk pri nekaterih preživelih tovariših, jo popeljali v kraje, ki jih je prehodila na bojni poti svojega bataljona, ter ji razkazali dobršen del Slovenije, njene druge domovine...«

Priložnost za kratek, a prisrčen pogovor, ki je botroval nastanku tega zapisa, se je ponudila ob Tončkinem obisku na sedežu republiškega odbora naše borcevske organizacije – pri podpredsedniku Ladu Poharju.

Še ne osemnajstletna se je pridružila partizanom in postala borka-odreda krimskih partizank. Nemci so jih zajeli in jih – osemnajsterico poslali v ujetniško taborišče sem v naše kraje. Organizirale so pobeg in prišle na Pohorje, k našim partizanom. Odondod so jih poslali na Dolenjsko in jih razporedili bodisi v 18. divizijo bodisi v 12. brigado. Antonina Markovna je bila dodeljena v 3. bataljon

te brigade, postala je bolničarka, kar je bila tudi v svojem poprejšnjem krimskem odredu, in dobila partizanski vzdevek Tončka.

Med našimi borci je, kot ena njihovih, prebila čas od septembra triinštiride-

setega do konca vojne. Ruska dekleta so se vrnila domov v avgustu petinštiridesetega.

In potem se je zdelo, kot da so stiki z »drugo domovino« za dolga leta usahnili. Toda vse prej kot to. Dekleta, ki so zorela v žene in matere in po nekaj desetletjih v babice, so ostale na svoj slovenski partizanski čas vezane ves čas, neomajno in iskreno zveste. Velikokrat so se zbrale, ohranjale spomine z besedo in pesmijo in se v vseh svojih spontanah manifestacijah štele za »slovenske partizanke.«

Nenavaden je bil moment njihovega »odkritja«. Naš veleposlanik Djogović se je zdravil v sanatoriju na Krimu. Neki večer je v parku zaslišal slovenske melodije in se presenečen sešel s skupino teh nekdanjih slovenskih partizank.

Prav to »veleposlanikovo naključje« je pomagalo, da so Antonina in njene sorkorke našle stik s svojimi nekdanjimi soborci. Pisali so si in si napovedovali medsebojne stike.

Besede so, vsaj v Tončkinem primeru, postale dejavne v trenutku, ko je – letos spomladi – ugle-

»Slovenske partizanke« s Krima vsako leto polagajo cvetje na spomenik žrtvam 2. svetovne vojne

dala na televiziji, ob Gorbačovljevem obisku, »svojo Ljubljano.« Rekla si je: zdaj ali nikoli, vložila prošnjo za potovanje v svojo drugo domovino in končno, po tolških desetletjih, zares prišla med »svoje ljudi in v svoje kraje.« Samo proslavo 45. obletnice brigade je zamudila, ni pa zamudila prijateljsko razprtih rok svojih nekdanjih soborcev, svojih ranjencev, svojega komandanta bataljona in vseh drugih, ki so je bili ob tem obisku iz srca veseli. Kajti njihovo prijateljstvo »drži za vse živ-

ljenje.« In kar je pri vsem tem največ vredno: Antonina-Tončka se vsega, kar je v najtežjih časih doživela tu med nami, spominja do najtanjših podrobnosti, o tem svojim (predvsem najmlajšim) tam na Krimu v svojih spominskih nastopih in srečanjih velikokrat pripoveduje in ostaja, po tem obojestransko nepozabnem obisku še posebej, pravi ambasador s krvjo skovanih vezi, v katerih trdnost in trajnost ni mogoče dvomiti.

Viktor Konjar

O privilegijah in privilegiranih – skozi pogled Dušana Pekića, narodnega heroja, sekretarja predsedstva ZZB NOV Jugoslavije

Zakonodajalci nad zakonom

Širša javnost pozna Dušana Pekića kot enega izmed štirih, petih »neprijetnih« delegatov, ki so v zvezni skupščini prejšnjega sklica nenehno zastavljali svoja delegatska vprašanja ter z njimi burili duhove v našem parlamentu.

Znano je, da ste poskusili v Skupščini prodreti s predlogom posebnega zakona o privilegijah.

– V obdobju krize, ko se določena kategorija ljudi bojuje za golo življenje, začnajo tudi privilegiji, ki smo jih njega dni šteli za nekaj povsem normalnega, bosti v oči ter dražiti ljudi.

Torej postajajo privilegiji stvar morale?

– Seveda. Moralno zrel človek kot funkcionar ne bo nikoli izkoristil niti tega, kar bi lahko opravičil z velikimi delovnimi rezultati v prid vsej družbi, ne moralnež in neuspešnež pa si, praviloma, prigrabi tolikšne privilegije v obliki različnih gmotnih in drugih koristi, da bi lahko od njih živelo kar nekaj družin. To pa je že kriminal.

Toda takšni ljudje uživajo privilegij tudi, kar zadeva neodgovornost. Pogostokrat si namreč zoper njih tudi organi ne drznejše sprožiti postopka.

– To se pogosto dogaja. Kajti družbeni sistem nima vgrajenega zadostnega nadzora zoper takšne deformacije. Zatajila je predvsem zveza komunistov, ki nima nikakršnega vpogleda v moralni in delovni lik svojih članov. Zveza komunistov odkli ne goji več! Kar zadeva privilegije, celo

glede tistih, ki naj bi bile namenjene večji učinkovitosti posameznih funkcij, niso javno opredeljene, tako da si jih funkcionarji in njihovi podrepaniki v delovnih skupnostih samovoljno določajo sami in dodajajo to ali ono po prosti izbiri.

Nekaterim tudi to ni dovolj in jemljejo še več kot to. S tem grabežem krepko prebijajo nekdanje komunistične sanje: vsakomur po njegovih potrebah!

Kot delegat ste pogostokrat zastavljali vprašanja o privilegijah? Ste bili z odgovori zadovoljni?

– Predlagal sem sprejetje zakona o odgovornosti, ki naj bi omejil privilegije funkcionarjev, pa tudi vrsto drugih zakonov. Nekajkrat sem dobil odgovor, češ da vse to urejajo že drugi zakoni in da sprejete takšnega zakona ni potrebno. Kar zadeva moj predlog o zakonu o privilegijah, pa odgovora nisem nikoli

dobil. Pogovorom o tem so se vsi izogibali.

In kaj ste še predlagali?

– Predlagal sem, da bi vsak funkcionar ob sprejetju dolžnosti registriral svoje imetje, ker sem menil, da se mnogi zavzemajo za prevzem funkcij v želji po bogatstvu in po pridobitvi imetja, do kakršnega bi z delom ne mogel priti. Obveljal je namreč sklep, da morajo imeti posamezniki na določenih upravnih in družbenopolitičnih položajih ugodnosti, ki naj jim omogočijo bolj učinkovito opravljanje funkcij. Toda to se je pri nas izrodilo v nekaj, kar lahko preprosto poimenujem zloraba.

Ko bi bili rezultati funkcionarjevega dela bolj izdatni...

– Naše delovne ljudi in občane moti to, da dobi funkcionar ob prihodu na položaj avtomatično, ne da bi izkazal rezultate svojega dela, koeficient 5, kar zadeva osebni dohodek, pa mercedesa, audi ali senatorja, vilo ali luksuzno stanovanje, šoferja, šefa kabineta z nekaj svetovalci, posebnega sekretarja, varnostnike... Vse to dobi in ohrani ves čas svoje funkcije, ne da bi bil komurkoli odgovoren za rezultate svojega dela. In da bi bilo še huje: nihče ga tudi ne kliče na odgovornost.

Ugodnosti pa imajo poleg funkcionarjev tudi člani njihovih družin.

– Omenil bom samo nekatere: hitro zaposlovanje otrok, sorodnikov, celo prijateljev. Nasploh je dandanes največji privilegij že kar to, da imaš visok položaj z vsemi ugodnostmi, ne da bi bil komurkoli odgo-

voren za učinkovitost svojega dela.

Kaj pa upokojevanje? Funkcionarji kar sami sebi določijo čas odhoda v pokoj.

– V ustavi je zapisano, da so vsi državljani enakopravni in enaki pred zakonom. Glede upokojitve so funkcionarji – izjeme. Kaj nam to pove? Pove nam, da so se s tem postavili nad zakon. Povem vam, da sem bil kot poklicni vojak in pravnik nemalo presenečen, ko sem videl zahtevo Ustavnega sodišča Jugoslavije, da se določi o enakopravnosti, kar zadeva funkcionarje in sodnike ustavnega sodišča, preklic. Ustavnega sodišča ni motilo, da se ob več kot milijonu brezposelnih mladih ljudi prek sto tisoč ljudi oklepa delovnih mest, čeprav so že zapolnili štiri-deset let delovne dobe.

To je seveda moralno vprašanje teh ljudi.

– Res je. Nekateri mislijo, da ljudje ne vidijo njihove namere, da bi si zagotovili oblast do smrti. Tudi se ne zavedajo, kolikšno škodo nam povzroča njihovo ravnanje, ko kršijo zakone, ki so jih sami sprejemali. Sicer pa sem prepričan, da sposoben človek, ki je izkazal rezultate svojega dela, ne bo nikoli terjati izjeme glede na zakon, ampak mu bo družba omogočila, da bo kot upokojenec še naprej tvorno in ustvarjalno delal.

Kaj mislite o doživljenjskih mandatih pri nas?

– Ti so posebna zgodbica. Posamezniki prehajajo iz ene funkcije v drugo in pri tem izigravajo vse kriterije

in zakonita določila. Strijam se, da ostanejo sposobni na nekem položaju tudi po več let, vendar naj pravico do tega vsako leto dokažejo in izkažejo. Seveda pa morajo biti rezultati njihovega dela v tem primeru na vpogled vsej javnosti, ne le ožjim skupinam.

Kaj pa porečete o tistih, ki se na položajih niso izkazali?

– Ti bi se morali vračati na delovna mesta, od koder so prišli in so zanje usposobljeni, namesto da si zanje izmišljamo nekakšno svetovalsko delovna mesta, ki jim še naprej omogočajo različne privilegije in visoke prejemke.

Nemalokrat so v afere in kriminalna dejanja vpleteni posamezni funkcionarji, zaščitniki te ali one regije.

– Tudi to je ena izmed oblik privilegiranosti, ta zavarovanost pred zakonom tudi v primeru, ko je očitno, da je nekdo kriv za storjeno družbeno škodo. Mnogi zlorabljajo funkcije, ker imajo monopol nad uporabo družbenih sredstev in družbene lastnine. Nekateri so šli tako daleč, da so si hiše napolnili z vseh vrst umetniškimi slikami in lovskimi trofejami velike vrednosti, pogradili s svojimi vilami morsko obalo in podobno – in krize, kajpak, ne občutijo. Ti ljudje so zgubili vsakršni stik z življenjem soljudi, zato si od njih tudi težka obetamo, da bodo požrtvovalno in ustvarjalno delovali v naš skupni prid.

Intervju Miška Kalezića z Dušanom Pekićem smo povzeli iz tednika Duga)

Kako učenci spoštujejo vrednote NOB?

Zadnja leta se v našem tisku pojavljajo različni članki in ankete o vrednotenju NOB. Če te zapise bere človek, ki ni seznanjen z učnim načrtom osnovne šole, si lahko ustvari popolnoma napačne predstave o pouku družboslovnih predmetov.

Posebej bi omenila članek, objavljen v Večeru 28. novembra 1987, z naslovom »Konjske doze dolgočasje in ideologije«, kjer učnim programom ohranjanja izročil boja in učbenikom marsikaj očitajo.

Novinarka je citirala Alenko Puharjevo: »Pouk zgodovine, družbe, zemljepis, namenoma ni racionalno početje, pač pa je zbujanje ustreznih strasti – sovraštva do fašističnih zver in hvaležnosti do onih, ki so darovali kri«. Očitki na račun obravnavanja dogodkov v partizanskih letih so me privedli do tega, da sem začela razmišljati, kako je naš učenec dojel vrednote NOB, če ga v šoli res učimo nepotrebne patetike in kasnejšega sovraštva.

V borčevskem časopisu TV-15 sem pred nekaj leti našla zapise stavek: »Borci revolucije so nam dali najlepše človekove lastnosti, kot so: tovarištvo, bratstvo in enotnost med našimi narodi, nesebičnost, hrabrost, domovinsko ljubezen, pravičnost, odkritost in poštenje.«

Prepričana sem, da se večina učiteljev trudi, da te skupne vrednote učenci spoznajo in sprejmejo, saj

»Zdi se mi, da je bilo tovarištvo med vojno dosti bolj vidno, kot je sedaj.«

»Danes se ljudje večinoma zanimajo za svoje težave in bi le redkokdaj žrtvovali življenje za tovariša.«

Bratstvo in enotnost med narodi

V NOB:

»Bratstvo in enotnost med vojno sta bila tako lepa. Srbi so sprejeli Slovence.«

»Narodi so živeli skupaj in si med seboj pomagali.«

»Pomeni, da so v četi, brigadi ali diviziji bili vsi enako vredni, ne glede na narodnost.«

Danes:

»Danes bratstvo in enotnost tone. Med pripadniki različnih narodov so nasprotja.«

»Mnogokrat zaničujemo ljudi, ki so prišli iz juga naše države. To je čutiti med vsemi nami. Kdor je iz Srbije, Bosne, Makedonije ali Kosova, dobrodošel pri nas ni. Med nami in drugimi narodi je prikrita mržnja in ne bratstvo in enotnost.«

»Tudi, ko pride iz Srbije vlak bratstva in enotnosti, stojimo na postaji samo zato, ker moramo. Ni več pri-srčnosti. Nič več ni tako, kot je bilo prej. Vezi se trgajo. Zdi se mi, da je za to kriva tudi Titova smrt.«

Požrtvovalnost

»Med NOB je bila požrtvovalnost ena izmed glavnih vrednot človeka, saj so jo borci spoštovali iz dna duše. Pokazala je prave vrline človeka.«

»Časi so se spremenili, požrtvovalnosti naš čas ne pozna.«

»Le malo je ljudi, ki bi bili pripravljeni kaj storiti za drugega.«

Poštenost

V NOB:

»Poštenost je bila in je odvisna od človeka in od okolja, v kakršnem je živel. Med NOB je bila ta vrednota zelo dobra, saj če ne bi bila, ne bi borci dosegali takšnih rezultatov.«

In danes:

»Danes je poštenost velik vprašaj.«

»Danes s poštenostjo nikamor ne prideš ali si nor, ker si pošten, tako pravijo.«

»Mnogi vodilni delavci ne poznajo poštenosti.«

»Večina nepoštenih se posmejuje poštenim.«

»Učenci so v anekti pripisali še sami nekatere vrednote in tudi pripisovali daljša razmišljanja:»

– Vsi govorimo o sedanjosti in današnji solidarnosti, toda danes pomeni

solidarnost le še besedičenje. Vsi govorijo in obljubljajo, a izpolnijo le malo obljub. Naši dedje niso govorili, ampak so to pokazali z dejanji. Zato spoštujem partizansko solidarnost.

– Vsak dela po svoje, zato je pot do uspeha predolga. Kje so tisti možje, ki so mož beseda? Kje so tisti fantje, za katere bi lahko rekli, da so »fantje od fahre?« Vsega tega ni več. Čas je naredil svoje, posledice nosimo mi sami.

– »Vsi za enega, eden za vse«. Kako lepo bi nam bilo, če bi se tega držali...

– Če ljudi, ki so prišli pod tuj jarem, ne bi gnala v boj ljubezen do rodne domovine, potem danes ne bi sedeli v slovenskih šolah in ne bi govorili v materinem jeziku. Za to se moramo zahvaliti našim borcem.

– Zdi se mi, da je bilo med NOB kljub vojni in krutosti lepo, to je zato, ker so bili složni, enaki. Med njimi ni bilo vrzeli. Ni bilo takšnih krivic, takšnih družbenih razlik.

– Po mojem mnenju bi morali, ne glede na narod-

nost, v SFRJ živeti mirno in tovariško in nadaljevati Titovo pot. Ker je to že problem v SFRJ, se odvijalo razne konference, sestanki, ki pa nič ne pripomorejo k izboljšanju problema. Če smo mi res tako slabotni, da ne moremo obdržati niti vezi bratstva in enotnosti, bo v SFRJ nastal velik politični problem. Razne države pa bodo to izkoristile v svoj prid.

Ugotovitev pove: naš osnovnošolec ob koncu svojega osemletnega šolanja spoštuje vrednote NOB.

Povsem drugače pa mislijo naši osmošolci o vrednotah danes. Vzrok za tako razmišljanje je naš čas, sedanje družbene razmere, čas velikega kritiziranja po domovih in resnično nespoštovanje moralnih vrednot. Naše skupne vrednote so vrednote NOB. Ali se zavedamo, kaj smo naredili z njimi?

Borica Vičar

(prebrano na strokovnem posvetu zgodovinarjev v Rušah, v maju 88)

Naši nekdanji soborci onstran meja

»Zunanjepolitični« del uvodnega referata B. Gorjana na nedavni skupščini zvez združenj borcev NOV Slovenije

Z veseljem ugotavljamo, da naši nekdanji soborci v Italiji uživajo velik ugled in zaupanje demokratičnih gibanj in ustanov. Njihova lastna demokratična opredelitev in tudi sodelovanje v našem skupnem boju jim omogočata, da so, poleg gospodarskega interesa za sodelovanje v tem prostoru, ravno slovenski in italijanski partizani v Italiji še vedno glavni pobudniki številnih skupnih aktivnosti, ki poglabljajo prijateljstvo med našimi narodi in sosednjima državama. VZPI v zadnjih letih razvija tudi pomembne samostojne dejavnosti, da bi

tako prišlo do čim popolnejše zaščite Slovencev v Italiji. Glede na to, da so nestrankarska organizacija, usklajujejo včasih zelo različne medstrankarske stališča v korist zaščite pravic Slovencev. V zadnjih dveh letih pa oblikujejo tudi samostojni program zakonske zaščite teh pravic.

Zveza koroških partizanov v Celovcu je sicer še vedno priznana kot edina oborožena odporiška organizacija na tleh današnje Avstrije. Sicer pa v celoti deli usodo vseh nacionalno zavernih Slovencev na Korškem, ki so predmet diskri-

minacije in odprtih pritiskov večinskih strank na asimilacijo. Množična udeležba Slovencev v Italiji in Avstriji v boju proti nacifašizmu pa jim omogoča še danes številne oblike sodelovanja s pomembnimi demokratičnimi silami v obeh državah. Uživajo ugled borcev za mir in mednarodno sožitje v tem prostoru. Kljub starosti so še vedno prepričljivi in vztrajni v prikazovanju nevarnosti fašizma in oživiljanja nacionalne nastrpnosti, ki na žalost dobiva vse večji prostor za delovanje tudi ob naših mejah. Zaradi domačih težav naš ugled v zamejstvu slabi,

s tem pa tudi možnost vplivanja na demokratizacijo odnosov med sosednjimi narodi. Zato moramo odgovorno sprejeti njihove pozive po naši nezmanjšani dejavnosti s sosednjimi borčevskimi organizacijami in v obrambo meddržavno sprejetih obveznosti do Slovencev, pri rednih pogovorih naših predstavnikov z državnimi predstavniki sosednjih držav pa moramo vključiti tudi njihovo opozorila o resni nevarnosti povečanja vpliva zagovornikov politike nacifašizma. Take organizacije stremijo k povečanju zaupanja med narodi in diskriminacije Slovencev v sosedstvu po eni strani, po drugi pa zaradi njihovih porazov na strani nacifašizma oživljajo nestrpnost in maščevalnost do naših narodov.

Potrpežljivost na Ulici pogumnih

Sicer mirna varšavska četrt Saska Kepa ima nekaj ulic, ki spominjajo na bojne dni Varšave med drugo svetovno vojno: Ulica branilcev, Ulica zmagovalcev in Ulica pogumnih. V slednji ulici se vsak dan zbirajo Poljaki, ki si prizadevajo dobiti zahodnonemški vstopni ali vsaj tranzitni vizum. Za kaj takšnega sta res potrebna pogum in potrpežljivost. Prosilci so razdeljeni v več kakor petsto skupin, v vsaki pa je okoli trideset ljudi. S skupno 15.000 prosilcev, ki so na seznamih, so dnevni prosilci trenutno najdaljša vrsta pred kakšnim uradom ali lokalom v Varšavi.

Posamezne skupine čakajočih se zberejo ob različnih časih, da bi druga drugi varovale mesta, zato celotna vrsta ni videti trdno sklenjena. Njihovi člani prihajajo iz Katovic in Bjalistoka, iz Poznanja in Krakova. Ker ZR Nemčija nima nobenega drugega diplomatskega predstavništva v Varšavi kot le veleposlaništvo, mora vsak, ki želi dobiti vizum, potovati v glavno mesto.

Agencije niso primerne

Zahodnonemško veleposlaništvo pravi, da bi delo teklo hitreje, če bi prosilci vlagali prošnje pri agenciji. Nasvet za marsikatero Poljaka ni sprejemljiv. Zelo neradi zaupajo svoj potni list, do katerega so prišli le s težavo, nekemu potovalnemu uradu, kajti potni list potrebujejo ob marsikateri priložnosti. Človeku, ki ima potni list, zadrži osebno izkaznico, zato je potovalni dokument edino, s čimer lahko na primer dviga priporočene pošiljke ali pa denar v banki. Brez potnega lista ni mogoče kupiti nobene vozovnice za tujino ali pa za-

Vsakdanji prizor: vrste Poljakov, ki čakajo pred zahodnonemškim veleposlaništvom v Varšavi na trenutek, ko bodo lahko oddali prošnje za izstavitve vizuma za potovanje v ZR Nemčijo ali za tranzit čez to državo, ker že imajo na primer belgijski ali francoski vizum.

Pred vrati je treba čakati tudi tri tedne

Do marca letos je bilo vse še nekoliko normalno. Kaže pa, da tudi papežev poziv svojim rojakom, naj ostanejo doma, ne pa bežijo po svetu, ni zalegel. Zato od aprila dalje čakajo tudi po tri tedne, preden se pomaknejo do vhodnih vrat veleposlaništva. Razpokoženje med čakajočimi je po pričakovanju napeto. Pritožujejo se, da veleposlaništvo ne stori ničesar za vzdrževanje reda, ljudje se morajo drenjati, živci popuščajo, začnjenj se prepri. »Nemci so znani kot najboljši organizatorji«, je pripovedoval neki 30-letni čakajoči iz skupine z zaporedno številko 122. »Ves ta nered ima lahko samo politične vzroke ali pa so uslužbeni slabe volje in nas hočejo pregnati z ulice.« Drugi so mu pritrjevali: »Prej nismo imeli potnih listov in zaradi tega nismo mogli potovati. Zdaj imamo potne liste, pa tudi ne moremo potovati in sicer zato, ker ne dobimo vizumov. Tisti zgoraj v Bonnu in Varšavi delajo roko v roko za iste cilje.«

Mnogi se strinjajo, da sta se dve vladi dogovorili za nagajanje glede vizumov. »Vaš tisk piše« – so pripovedovali zahodnonemškemu reporterju, ki je hodil ob neskončni vrsti, »da smo mi vsi delavci na črno, bojite se, da hočemo emigrirati in da ima zato taktika pri izdajanju vizumov svojo utemeljitev«. Še posebno ogorčeni so tisti, ki že imajo vizume za nekatere druge države, za Belgijo ali Francijo, morajo pa potovati čez nemško ozemlje, za kar potrebujejo vizum. Čakati morajo v isti vrsti kot tisti, ki prosijo za vstopno dovoljenje. Druga zahodna veleposlaništva v Varšavi so na boljšem glasu, kakor zahodnonemško. »Pri Britancih je čisto drugače«, se je pritoževal eden izmed čakajočih. »Človek jim izroči prošnjo in potni list, nakar mu povedo, kdaj naj pride po vizum. To bi Nemci tudi lahko zmogli,« je pristavil.

Toda, Nemci tega ne zmorejo. Takoj po binkoštih ni nihče iz dolge vrste čakajočih ničesar opravil. Samo tisti, ki so

menjati zlate za devize, če namerava potovati v tujino. Tistih nekaj, ki bi zaupali svoj potni list potovalni agenciji, da bi jim dobila vizum, že nekaj časa nimajo sreče. Številni potovalni uradi nočejo sprejemati prošnje za vizume, ker dobro vedo, da jim zahodnonemško veleposlaništvo ne jamči nobene roka, v katerem bi dobili potne liste nazaj.

Od januarja do konca aprila letos so odobrili Poljakom 161.000 vizumov, v enakem časovnem obdobju lanskega leta pa le 104.000. Maja letos se je število izdanih vizumov povečalo za 80 odstotkov v primerjavi z lanskim majem! Pod takšnimi pogoji, tako izjavljajo uradni predstavniki, se bodo vrste čakajočih v teh poletnih mesecih le še daljšale!

Povečati število osebja?

Vse to ima negativne posledice za redno delo v veleposlaništvu. Velik del telefonskih klicev se ne nanaša na službene pogovore, temveč na prošnje posameznih Poljakov, ki poznajo nekoga znotraj in ga prosijo, da bi jim pomagal do vizuma. Občasno je telefonska centrala veleposlaništva popolnoma blokirana.

Nekaj bi veleposlaništvo le lahko še storilo za olajšanje pritiska: urad dose danjih 26 poljskih uradnikov bi jih lahko zaposlilo še nekaj. Kljub temu pa bi povečanje osebja pomenilo samo omilitev pritiska, ne pa bistveno spremembo, kajti zaradi pomanjkanja prostora in nezadostnih telegrafskih zvez so možnosti za delo zelo omejene.

Pravijo, da bi se položaj zboljšal, če bi se Poljaki za nekaj časa odrekli zahodnonemškemu vizumom. Zdaj delajo po načelu naključnega preizkusa neoporečnosti prosilcev za vizum. Po tej metodi je zelo težko zaslediti »črne ovce« med prosilci. V »zasedi« pa čaka še Zahodni Berlin, mesto, ki je zaradi posebnega statusa prenaseljeno s Poljaki, ki so tja prišli brez vizuma, nazaj pa nočejo oditi.

fi-

Od tedna do tedna ■ Od tedna do tedna ■ Od tedna do tedna ■ Od tedna do tedna ■ Od tedna do tedna ■

Teheran: Ameriška križarka je to nedeljo nad Zalivom sestrelila iransko potniško letalo z 290 potniki. Iranski voditelj Homeini je pozval ljudstvo k splošni vojni proti ZDA in njihovim zaveznikom.

Moskva: Končala se je konferenca Komunistične partije Sovjetske zveze, namenjena razčiščenju preostalih odprtih in spornih vprašanj, kar zadeva perestrojko in demokratizacijo političnega sistema v tej »prvi državi socializma«. Smer Mihaila Gorbačova je doživela vnovično potrditev.

Harare: Ministrski komite za gospodarsko sodelovanje med neuvrščenimi in drugimi državami v razvoju bo na svojem štiridnevem zasedanju poskusil izoblikovati strategijo oživljenega dialoga med Severom in Jugom.

Beograd: Izvršni odbor direktorjev Mednarodnega denarnega sklada je potrdil stand – by aranžma za Jugoslavijo. Tako so izpolnjeni vsi pogoji za nemoteno najemanje posojil pri MMS v skupnem znesku 420 milijonov dolarjev.

Mednarodni mladinski fototabor Ljubljana 88

Fotografija – ekologija – turizem

V Ljubljani je od 20. junija do 1. julija potekal mednarodni mladinski fototabor. Ideja zanj (kakor seveda potem tudi odločitev in uresničitev) je zrasla v občinski konferenci ZSMS Moste. Pač zato, nam je povedal tamkajšnji pre sednik Leon Toplek, ker so imeli v njihovi organizaciji že dve leti zaporedoma probleme v zvezi z oblikovanjem brigad, ki naj bi sodelovale na klasičnih MDA. Pač ni bilo zanimanja. In tako so se odločili za nekaj, kar bo mladim privlačnejše – za fotografijo; za takšno fotografijo (črno-belo, ker je ta veliko bolj izpovedna kot barvna!), ki bo posnela Ljubljano z najrazličnejših ekoloških zornih kotov in ki bo dvignila ekološko zavest občanov. Ker pa je tabor (resnici na ljubo – tik pred zdajci) dobil še mednarodno razsežnost, so ekološki temi fotografije pridružili še temo »Turist v Ljubljani«, s katero naj bi mladinci iz drugih evropskih dežel (fotografi amaterji) prikazali, kaj mlad turist, ki pride v naše glavno mesto, opazi, pogrša, potrebuje, skrta, kako vidi Ljubljani skozi svoje oči. Najgovornejše fotografije bodo izbrali za razstavo, ki bo oktobra, najverjetneje v kulturnem domu Španski borci v Mostah, obeta pa se tudi možnost, da bo razstava prodrla v širši evropski prostor. Poleg fotografij bo na razstavi tudi lep-

ljenka, podoba foto-tabora, ki bo predstavila njegove udeležence, ter brošura, sestavljena iz zapisov v dnevnih udeležencev tabora in bo opozarjala tako na zanimivosti mesta, kakor tudi na pomankljivosti naše turistične ponudbe.

Organizacijsko naj tabor ne bi bil prezahteven, ampak bolj nekakšen hobi, so menili na občinski konferenci mošćanske mladine. In tako se je 22 udeležencev (dijakov srednje šole tiska in papirja ter srednje šole za oblikovanje in fotografijo pa sedem tujih mladih fotografov-amaterjev) s fotoaparati vsak dan razkropilo po ljubljanskih ulicah, smetiščih (uradnih in neuradnih), se ustavljalo ob smetnjakih in zlasti ob tistem, kar je ležalo ob njih... in zvesto, vsak po svoje snemalo na filmski trak. Potem so skupaj razvijali filme in izdelovali fotografije.

Toda, fotografija seveda ni bil edini namen tabora. Ta naj bi mladim ponudil vse tisto, kar jih zanima, kar jih v fotografiji lahko strokovno izpopolni in tudi na družabnost pa zabavo niso pozabili. Tako so na primer spoznali časopisno-grafično dejavnost v Delu, obisk Lipiške jame ob pomoči jamarskega kluba Železničar je bil pravi mali jamarski podvig, imeli so možnost ogleda kinopredstav, srečali so se z udeleženci mednarodnega tabora Krumperk Domžale, v No-

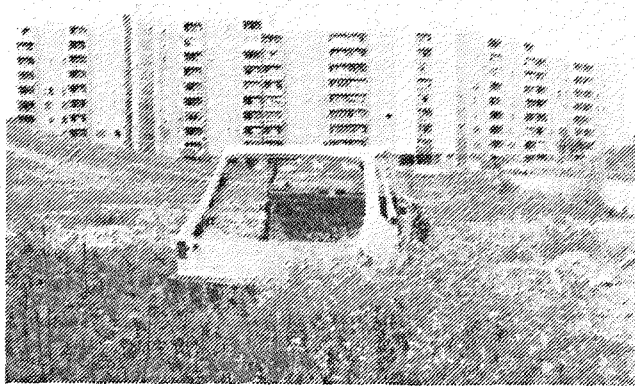
vem mestu so obiskali fotogalerijo v Domu kulture, tujci so se v dodatnem programu pogovarjali s sociologi in spoznavali urbano ljubljansko sredino, omeniti pa velja tudi kvalitetno predavanje o moderni fotografiji, umetnostni plati fotografije, o diapozitivih, izbiranju motivov itd., ki ga je za domače udeležence organizirala Mestna zveza organizacij za tehnično kulturo. Tudi Mestna raziskovalna skupnost Ljubljana je mladincem priskočila na pomoč, medtem ko so na Skupščini mesta Ljubljane, kjer so zaprosili za 150 starih milijard, naleteli na gluha ušesa. Tako je vse finančno breme padlo na ramenā mošćanske mladinske organizacije, le stroške za tuje goste so obljubili poravnati na republiški konferenci ZSMS. Prav zaradi »stiskanja z denarjem« niso mogli vsi udeleženci tabora prenočevati pod isto streho, ki jo je nudil dijaški dom Ivana Cankarja in so morali Ljubljancem in so morali Ljubljancem zvečer na svoje domove. Zato tabor tudi ni tako povezano deloval, kakor bi lahko.

Kaj menijo udeleženci? Različno. Tuji gostje pravijo, da so se veliko naučili ob vodstvu profesionalnega fotografa Božidarja Dolence, predvsem pa so navdušeni nad razvijanjem filmov, ker so se s tem prvič srečali. Eni trdijo, da je bil program prenatrpan, drugi so si želeli in pričakovali še kaj več. Na eni

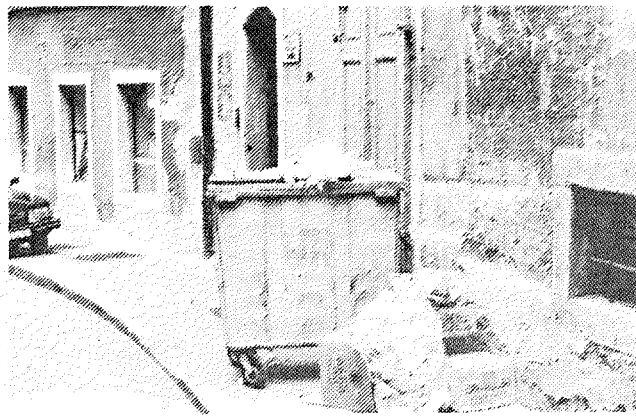
strani je slišati kritike glede organiziranosti, na drugi pohvale, ki veljajo vodji tabora Damjanu Sriči, sicer članu predsedstva OK ZSMS Moste, pa predavateljema Vlastju in Hani Simončič itd. Skratka, nikoli ni vsem v vsem zadoščeno, a povsod se najde za vsakogar nekaj. Nek dosežek je že; če ne drugega, so se mladi fotografi poskusili v svojih sposobnostih. Kako so uspeli fotografije, bo pokazala razstava in takrat bodo tri najboljše tudi nagrajene. Dokončen uspeh tabora pa bo šele takrat, ko se bo to odrazilo tudi v ekološki zavesti občanov Ljubljane, kakor tudi v njihovi pripravljenosti stopiti naproti turistu s poslušom za njegove potrebe.

Bodo prihodnje leto mošćanski mladinci spet organizirali foto-tabor (letošnji je bil namreč prvi te vrste v Sloveniji)? Še več. Leon Toplek pravi, da ga nameravajo razširiti; in sicer ne samo kot foto-tabor, ampak v petih različnih tehničnih smereh; ob tem pa načrtujejo z manjšo skupino udeležencev poskusno organizirati t. i. Kimov tabor (po Kimovih igrah), kakršen je v Evropi že znan, pri nas pa nekaj podobnega organizira Zveza prijateljev mladine, vendar ne v mednarodnih razsežnostih. Gre za obliko igralnice, v kateri se preko igre mladi učijo spoznavati in se zblizujejo. In še nekaj: Ljubljani bodo ponudili svojo zavzetost, da bi uredili nek objekt, ki je v mestu pomemben. Dobre volje je torej dovolj. Če bo tudi vsega ostalega...

Ziva Drole

Damjan Sriča, OK ZSMS Moste: Na Fužinah

Gregor Merlak, srednja šola tiska in papirja: Izsek iz starega dela Ljubljane

Plakete zveze združenj borcev NOV Jugoslavije za leto 1988

Letošnjih enaintrideset plaket posameznikom in organizacijam iz Slovenije ter sedmih plaket zamejcem je podelil predsednik RO ZZB NOV Slovenije na posebni slovesnosti v ljubljanskem Klubu delegatov dan po dnevu borca.

Plakete podeljuje Zvezni odbor ZZB NOV Jugoslavije za aktivnosti na področju ohranjanja in razvijanja tradicij NOB in socialistične revolucije, za prispevke pri graditvi socialistične somoupravne družbe in pri delu, razvoju ter uresničevanju ciljev organizacije ZZB NOV.

Prejeli so jih:

Lado Ambrožič-Novljan, Anton Barbiš, Zorislava Hrepevnik, Herman Janež, Jožica Janežič, Ivan Kolenc, Milan Kožuh, Lud-

vik Kreč, Franc Mekina, Marko Mrak, Nada Novak, Ciril Pelikon, Janez Perovšek-Pelko, Jože Rugole, Maks Šavc, Dušan Švara-Dule, Janko Tišler, Srečko Vičič, Vinko Završnik, osnovna šola Kamniškega bataljona Stranje, zveza tabornikov občine Murska Sobota, skupina mentorjev in razlagalcev pri občinskem odboru ZZB NOV Maribor - Rotovž, lovska družina Volče, občinska konferenca ZSMS Laško, občinski štab za teritorialno obrambo občine Žalec, organizacijski odbor partizanske smučine Cerkno 1945, skupnost borcev vojaškega šolstva NOV in POS, skupnost borcev Belokranjskega odreda, skupnost borcev IV. brigade VDV - partizanskih kurirjev Slovenije, Dom JLA v Ljubljani, ter Ivan Starin.

IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ

Mariborski odbori in pododbori skupnosti borcev enot NOV in POS

Kaj delajo in načrtujejo?

V Mariboru so se že pred časom sestali predsedniki in tajniki odborov in pododborov skupnosti borcev enot NOV Slovenije z območja mariborskih občin. Martin Prevorčnik, član mestnega odbora borčevske organizacije, zadolžen za to dejavnost, je poudaril, da je v tej skupnosti dobrih 3000 članov, ki delujejo v dveh odborih, trinajstih pododborih, dveh območnih, področnih odborih, odboru sekcije vezistov, borcev NOV, ki so se borili izven Slovenije in okrožnem odboru aktivistov OF. Lani se je število borcev še povečalo - za pododbor vojnih obveščevalcev v NOV, ustanovili pa so tudi odbor področne sekcije vezistov NOV, ki v Mariboru že nekaj leto uspešno deluje. Organizirano deluje torej dvajset različnih enot, s katerimi sodelujejo tudi številne krajevne, občinske pa tudi mestne organizacije ZB. Prvenstvena skrb je seveda razvijanje in ohranjanje izročil NOV, sodelovanje s šolami, enotami JLA, mladino, krajevnimi skupnostmi in celo z vojnimi enotami NOV v bratskih republikah. Pomembna oblika delovanja je tudi organizacija taborniških odredov, poimenovanih po enotah NOV in pa seveda pomoč pri pisanju in izdajanju monografij. Program dela na tem področju ima 30. divizija, borci, ki so se borili izven Slovenije in borci brigade, ustanovljene v SZ, zbirajo gradivo, 13. SNOUB Mirka Bračiča pa pripravljajo izdajo zadnje knjige. Tretjo knjigo pripravljajo tudi šerčerjevci pa tudi 1. SNOUB Toneta Tomšiča. V kratkem bo dotiskana monografija Lackovega odreda, skoraj narejen pa je tudi monografija zvez. 31. divizija dopolnjuje spominsko sobo v enoti JLA v Mariboru, 11. SNOUB Miloš Zidanšek pa ureja kotiček brigade v Šmartnem pri Slovenj Gradcu, II. SNOUB Ljube Šerčerja pa bo s sodelovanjem istoimenske šole v Lovrencu na Pohorju primerno uredila šolsko predzidje.

Na sestanku so se dogovorili za boljše povezavo in sodelovanje z občinskimi odbori in za okrepitev delovanja med mladimi. Tako so, med drugim, menili, da naj bi se Bračičeva brigada dokončno opredelila o ustanovitvi taborniškega odreda v Framu, finančne težave pa naj bi posamezni odbori in pododbori reševali s pokrovitelji.

Borci so tudi menili, da bi se morali aktivneje vključiti v ustavno razpravo in jasno povedati svoje mnenje o napadih na JLA v delu tiska. Ugotovili so tudi, da predvidena sredstva v finančnem načrtu mestnega odbora ZZB NOV Maribor za domicilne enote ne bodo zadoščala za potrebe teh odborov, kar pomeni, da bo treba krčiti programe.

Marjan Kos

Kranjski borci strnjeni in - vznemirjeni

V sproščeni razpravi se je kranjskega občinskega odbora je bilo zaznati veliko zaskrbljenih besed o zapletenem družbenoekonomskem in političnem položaju, za katerega rešitev iščejo kranjski borci v smernicah in sklepih konference ZKS, pa tudi v novih oblikah delovanja frontne organizacije.

Borce skrbijo razrahljane vezi jugoslovanskega bratstva in enotnosti, četudi se sami, v številnih oblikah, borijo za utrjevanje te vrednote (interniranci Mauthausna iz Kranja so v stikih s sopotniki iz Srbije, Vojvodine in Kosova, opozoriti velja na srečanje nekdanjih »vojnih sirot« iz Bosne).

Ob podelitvi štirinajstih posebnih priznanj medobčinskega sveta ZZB NOV za Gorenjsko so še posebej poudarili pomembnost dela po šolah in organizacijah.

Za predsednika občinskega odbora ZZB NOV so znova izvolili Ivana Koširja, podpredsedniško mesto pa bo zavzel Andrej Babič.

K. Makuc

Slovenj Gradec - Vprašanja, ki silijo v ospredje

Smo organizacija, ki se stara, to pa prinaša s seboj specifične probleme, so ugotavljali slovenjegraški borci na zadnjem sestanku. Neglede na to pa so borci negovali že ustaljene oblike dela, vendar pa so, žal, morali ugotoviti, da je bilo pri vseh teh manifestacijah vse manj članov organizacije. Večina misli, da takšno manjkanje pri relativnih močeh in zdravju seveda ni v redu.

Vsako leto se naši člani udeležijo srečanja borcev, mladine in krajanov Legna, ki ga organizira aktiv mladine »Karel Rotovnik-Gojko« v parku skojcev na Legnu.

Naši člani so stari (povprečje nad 70 let), njih zdravstveno stanje je slabo, to pa seveda vpliva na kakršnokoli angažiranost, četudi bi se morali zavzeti prav za zdravstveno, socialno varstvo in drugo.

Adolf Ankon

Po poteh jurišnega bataljona 15. udarne divizije

Borci omenjenega bataljona smo v prvih junijskih dneh odšli na tradicionalni pohod po partizanskih poteh. Za začetek smo se ustavili na Muljavi, obiskali Jurčičevo rojstno hišo in nadaljevali pot proti Krki (kratek zgodovinski pregled delovanja partizanskih enot na tem območju).

Osrednja proslava - pri spomeniku NOB - v Žužemberku, pripravili so jo učenci odreda jurišnega bataljona 15.

udarne divizije iz OS Janeza Levca iz Ljubljane ter učenci OS 7. korpusa iz Žužemberka, je minila pravzaprav v znamenju zgodovinske učne ure, ki ji je dal poseben ton predsednik odbora Alojz Papič.

Mimo Dvora, Soteske in Podturna smo se odpeljali do Črmošnjic, žal pa nam je, da zaradi stroškov niso potovali z nami otroci OS Ivan Cankar Ljutomer, Križevci, Veržej in Stročja vas.

Zadovoljni z lepim vremenom smo se vrnili v Ljubljano.

Lojz Tršan

Kočevje - Sodelovanje z mejaši

Skupnost borcev Kočevskega odreda je nedolgo tega pregledala svojo štiriletno delovanje in ugotovila, da ji je uspelo zbrati podatke o borcih te enote, ki naj bi jih izdali v posebni brošuri.

Vsako leto, na dan mladosti, se borci, skupaj z mladimi, zbero na Taborški steni (srečanje organizira OS Vas-Fara), kraju, kjer je bil v letu 1942 nekaj časa sedež Kočevskega odreda.

V zadnjih nekaj letih je srečanje še pridobilo na svojem pomenu: v dogodku namreč sodelujejo tudi pionirji iz sosednjih, hrvatskih občin Delnic, Čabra in Vrbovskega.

Pred dvema letoma so odkrili obeležje prvoborcu in odredovcu, pokojnemu Jožetu Klariču, sodelovali pa so tudi pri odkritju spominskih obeležij v Grbajelu in Belici.

Ob letošnjem praznovanju kočevskega občinskega praznika nameravajo odkriti v bližini magistralne ceste Livold-Brod na Kolpi, v Štalcarjih, obeležje borcem Kočevskega odreda.

Viktor Dragoš

Ljutomer - Zaskrbljeni zaradi razmer

Pred dnevi so se v Ljutomeru sestali na redni skupščini delegati MS ZZB NOV vseh štirih občin v Pomurju, kjer so razpravljali o aktualnih vprašanjih naše družbe. Pri tem so izrazili svojo zaskrbljenost zaradi kriznega položaja in obsodili nekatere neargumentirane napade na institucije našega družbenega sistema, ki skušajo negirati vse tiste pridobitve, ki so jih ustvarile starejše generacije med NOB in v povojni graditvi naše samoupravne socialistične družbe.

Zagotoviti je treba skrb za ostarele borce, zlasti nego na domu, so rekli, hkrati pa tudi terjajo skrbnejšo ohranjanje in razvijanje revolucionarnih izročil, kulturne dediščine in vsega, kar hrani v svojem spominu naš narod.

Delegati so za naslednji dve leti izvolili za predsednika svoje organizacije Franja Štebiha in za podpredsednico Mileno Pirher, hkrati pa sklenili, da bo

dveletni mandat obveljal za MS ZZB NOV za Pomurje v Ljutomeru.

Stane Feuš

Aktivnosti in borci VDV šaleško-mislinskega okrožja

Pričakovanje: monografija Tretje brigade VDV

Odbor aktivistov OF šaleško-mislinskega okrožja in odbor skupnosti borcev 3. bataljona III. brigade VDV pripravljata po dveh letih tudi letos skupno srečanje svojih članov.

Letošnje srečanje, deveto, bo 10. julija ob restavraciji »Jezero« v Titovem Velenju, spremljano z bogatim programom, ki se bo začel ob 10. uri, slavnostne besede pa je menda obljubil tudi predsednik republiške konference SZDL, Jože Smole.

Povejmo še to, da je pokrovitelj letošnjega srečanja REK »Franc Leskošek-Luka« Titovo Velenje, nanj pa bo zagotovo prišlo več kot 1000 aktivistov in borcev.

Borci 3. bataljona III. brigade VDV se tega srečanja še posebej veselimo. Zbrali se bomo uro pred začetkom programa, torej ob 9. uri v restavraciji »Jezero« v Titovem Velenju, kjer bomo imeli tudi svoj redni občni zbor. In presenečenje: vsak borec bo prejel težko pričakovano knjigo - monografijo Tretje brigade VDV - narodne obrambe.

Franjo Marošek

Griže - Borci in mladina ne morejo opraviti vsega

Dober mesec je že od tega, kar je bila v Pongracu skromna slovesnost - v spomin na dan, ko je okupator 29. maja 1943 ustrelil deset talcev.

V kulturnem programu sta sodelovala godba na pihala ter šolska mladina, ni pa bilo tistih, ki smo jih pričakovali...

Rado Cilenšek, predsednik občinskega odbora borčevske organizacije občine Žalec, je spregovoril o razvoju NOG na tem območju.

Borci se vprašujejo, zakaj so na takšnih prireditvah osamljeni, saj sama borčevska organizacija in šolska mladina ne zmoreta opraviti vsega same. Vprašujejo se tudi, kje je SZDL, ki bi lahko pritegnila različna društva, krajeane, itd. ...?

Borci in šolska mladost so ostali sami. Zakaj se ni ponovil pohod iz sedemdesetih let, ko so mladina in krajanje odšli na komemoracije po različnih partizanskih poteh in svečanost zaključili s partizanskim mitingom na lovski koči?

Franc Ježovnik

V okviru 18. srečanja rezervnih vojaških starešin Jugoslavije

Slovenska delegacija v Srbiji

»Srečanja rezervnih vojaških starešin iz vse države, ki jih vsako leto pripravimo na drugem kraju Jugoslavije, so izjemno koristna in pomenijo prispevek h krepitvi bratstva in enotnosti, k seznanjanju z različnimi okoliščinami ter z njihovimi materialnimi in

kulturnimi dosežki, k boljšemu medsebojnemu razumevanju ter k izmenjavi izkušenj, kar vse so pogoji za skupno življenje«

(Iz besed Petra Gračanina na proslavi na Divčibarah)

V Šumadiji... v Pomoravju... na Divčibarah... z brati

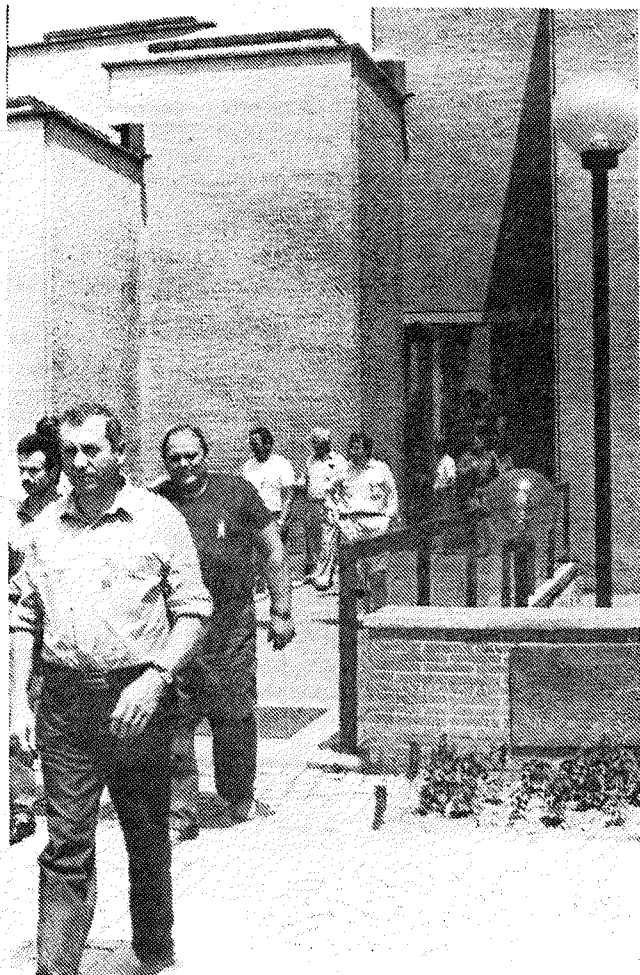
Vsakoletno zborovanje rezervnih vojaških starešin, bolje rečeno njihovih delegacij iz vseh delov Jugoslavije, je že dolgoletna navada, prešla v tradicijo. Obeležja tradicije ima tudi dogovor o tem, da bo vsakokratno srečanje, povezano z velikim »ljudskim zborovanjem«, osrednja jugoslovanska proslava dneva borca.

Srečanja rezervnih starešin se selijo iz republike v republiko, iz kraja v kraj. Letošnje je pripadlo Srbiji, ki je za kraj proslave izbrala tisočmetrsko visoravan Divčibare nad Valjevom, nad plodno zeleno ravnico, raztezajočo se od Save tja proti Drini in planinskim območjem, kjer je srbska vojska med prvo svetovno vojno bojevala najtežje bitke z avstroogrskim nasprotnikom, prav v teh krajih pa so se med vstajo enainštiridesetega formirali tudi prvi partizanski odredi in se razrasli v Titovo vojsko, ki je zakoličila meje tedanje

legendarne Uziške republike.

Prelepa planina, katere obronki so posejani z nekaj nad petsto počitniškimi hišami, z več hoteli ter s kakima dvema ducatoma počitniških domov, je bila v teh zgodnje julijskih dneh ciljni kraj večdnevnega druženja rezervnih starešin iz vseh predelov Jugoslavije z njihovimi srbskimi tovariši in prijatelji.

Tudi iz Slovenije sta udeležence tokratne manifestacije bratstva in enotnosti pripeljala dva avtobusa, eden iz zahodnega (primorskega, gorenjskega, dolenskega ter ljubljanskega) dela, drugi v vzhodne (štajerske, koroške, prekmurske) strani naše republike. Del slovenske »ekipe« je bil v gosteh pri Kragujevcu, drugi del v Svetozarevu, nekaj nekdanjih izseljencev pa se je, kot je, po tradiciji »vlaka, ki se ne bo ustavil«, najbolj prav, na obisku »pri svojih«.

Več kot samoumevno je, da popeljejo Kragujevčani svoje goste najprej tja gor v Šamarice, na obrobje svojega mesta, v svoj veliki spominski park, kjer vse, grobišča s cvetjem, spomeniki, muzejska zbirka, steze, hoste, sinje poletno nebo nad gričevnatimi pobočji, ohranja pretresljiv spomin na tisti strašni 21. oktober enainštiridesetega, ko so Nemci v enem samem dnevu ustrelili sedem tisoč dvesto talcev, po sto za vsakega padlega nemškega vojaka in po petdeset za vsakega ranjenega v dotedanjih bojih s partizanskimi odredi, ki sta jih po vstaji formirala uporna Šumadija in delavski Kragujevac. Le malokje je krik upora in obtožbe nad storjenimi zločini, ki se ne smejo nikoli več ponoviti, bolj pretresljiv.

Toda pri svojih, v obsegu pristranskega in bratskega gostoljubja, ki je vse prej kot prazna beseda ali vpljudna poza, smo bili dejansko vsi, kamorkoli že nas je v teh nekaj dneh dodelila skrbno načrtovana organizacijska razporeditev.

Kamorkoli smo prišli – k ogledu tovarn, na tovariška snidenja, v muzeje ali k spominskim obeležjem, na pogovore v »strukture« ali pa k temu in onemu izmed gostiteljev domov, povsod sta nas dočakala toplina in pristnost brez vsakršnih zadreg, ki bi jih bilo treba premagati. Povsod smo lahko v takojšnjem človeškem zblizanju zaznali visoko stopnjo srčne kulture takojšnjih ljudi, svojih gostiteljev, plemenitost njihovih pogledov na življenje in čas,

v katerem živimo, izjemno spoštljiv odnos do preteklosti, ki je njihova bolečina, a obenem neskaljeni ponos in obenem motiv za vse tisto, kar je vsebina njihovega ravnanja v sedanjosti ter dolg prihodnosti – z eno besedo: vsa ta srečanja, vsi ti vtisi s poti, vsi ti drobci v veliki »uri zgodovine«, skozi katero so nas srbski tovariši popeljali v teh nekaj kratkih dneh bivanja na srbskih tleh, so dolgega spomina vredni doživljaji.

Spoznali smo, da se je mogoče samo tako in nič drugače znebiti vseh predsodkov, s kakršnimi se v Jugoslaviji dandanašnji, zaprti vsak vase in krivično nezaupljivi drug do drugega, oziroma k sosedom, ki jih ne poznamo dovolj, ali pa sploh ne.

Šele ko se zares približa-

mo, ko si sežemo v dlani, ko si scela pogledamo v oči, začutimo, da smo si vse prej kot daleč vsaksebi, da dihamo v bolj ali manj enakem ritmu, zazrti v preteklost, sedanjost in prihodnost z enakimi ali vsaj sorodnimi občutki, obremenjeni pri tem z enakimi skrbmi in nelagodji pa obenem navdani z istimi željami, kar zadeva prihajajoče čase.

In prav v teh občutjih, v teh spoznanjih o skupnih razsežnostih življenja je vrednost srečanj, kakršnih eno je bilo to, letošnje snidenje v Šumadiji, v Pomoravju, na Divčibarah, v gostoljubnem srcu Srbije, ki jo smemo, brez strahu pred očitkom, da gojimo lažno patetiko, imenovati – bratska.

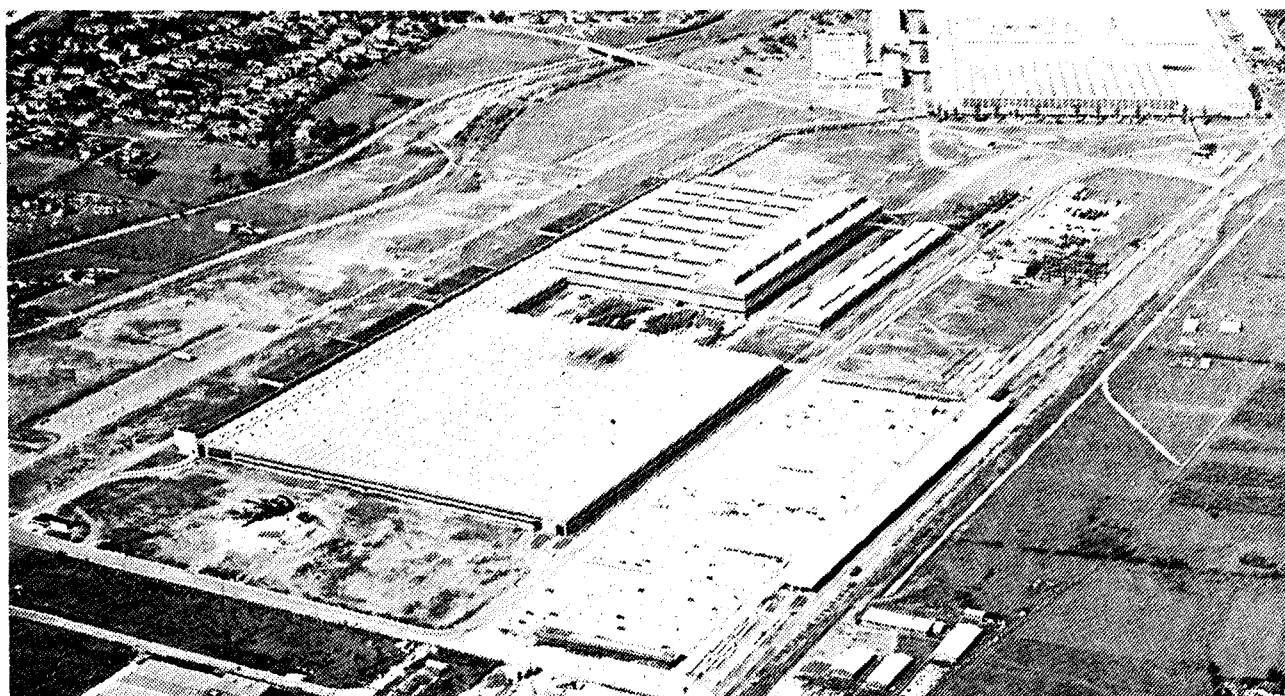
Vištor Konjar

Kragujevac, nekdanja srbska prestolnica, mesto Miloša Obrenovića, se zaveda svoje zgodovinske slave, ki še zdaleč ni samo stvar davne preteklosti. Kragujevčani so ponosni na svojo gimnazijo, ustanovljeno davnega leta 1833, ponosni so na svoje gledališče, ki je bilo prvo v deželi, ponosni so na svoja leta 1851. ustanovljeno kovnico orožja, na to, da so bili – in vselej tudi ostali – odprto

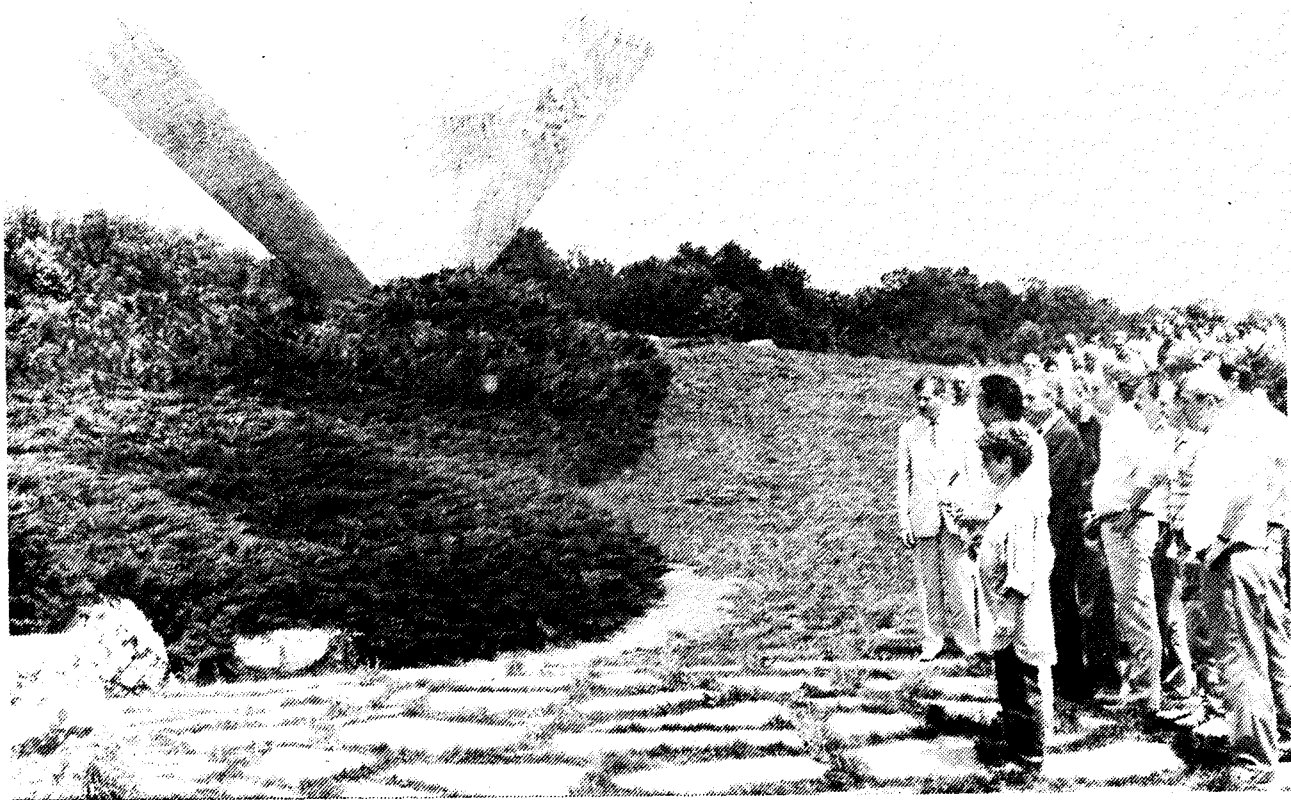
mesto, ki je gojilo duha napredka, revolucionarnosti, samouprave in jugoslovanstva. Z neprikritim ponosom omenjajo prve delavske demonstracije, do katerih je prišlo leta 1876. pod vplivom njihovega takratnega somiščana Svetozara Markovića. Na njih so delavci razvili rdeče zastave in transparent z napisom »Samouprava«, ki je bil in ostaja zaščitni znak tega mesta.

Kragujevac, ena sama velika ura zgodovine

Kragujevac šteje danes 183.000 prebivalcev. Zaposlenih je trinajdeset tisoč, od tega kar dvainšestdeset tisoč v industriji, največ – kar dve tretjini vseh – seveda v kovinskopredelovalni in še posebej v Crveni zastavi, tem velikem kompleksu, zavoljo katerega gre Kragujevcu, po pravici, vzdevek: srbski Detroit. Ta industrija (vozil in orožja) ima v tem mestu dolgo – desetletno tradicijo, vendar so bili njeni obrati med drugo svetovno vojno uničeni in izropani do tal, tako da je bilo treba po osvoboditvi delo zastaviti povsem na novo. Današnje kapacitete avtomobilske tovarne v Kragujevcu so se razrasle na blizu 300 tisoč vozil na leto, pri čemer obseg proizvodnje, ne da bi tovarne širili, še raste, predvsem za izvoz, ki je bil,

denimo, lani kar za 46 odstotkov večji kot leto poprej, ta trend pa se nadaljuje tudi v letošnjih mesecih. A ne le zavoljo Crvene zastave, tudi po zaslugi drugih tovarn je Kragujevac uspešen in ne beleži izgub, kar vse je sad globoko vcepljene delavske zavesti, ki jim velevala spoznanje, da je vsa njihova usoda v njihovih lastnih rokah. Ponosni so na to, da se dobršen del proizvodnih kapacitet pa tudi infrastrukture svojega mesta zgradili z načrtnim odrekanjem, saj so vselej skrbno pazili na svojo akumulacijo, nemalo sredstev pa so zbrali tudi s samoprispevki, kar vse je na dlani v podobi tega lepega, skladno urejenega in pametno vodenegega mesta.

Svetozarevo, mesto, ki ima kaj pokazati

Del delegacije, v kateri so bili predstavniki občinskih organizacij ZRVS ljubljanske regije, so tako odšli v Svetozarevo. Že prihod v to občino in mesto je bilo majhno presenečenje. Na obeh straneh vpadnice so stale visoke zgradbe, zgrajene iz žgane opeke, le tu in tam se je videl kakšen betonski obok ali pa preklada. Kasneje smo izvedeli, da je ta arhitektura v bistvu modificiran pomoravsko-šumadijski stil gradnje. Ustavili smo se pred hotelom Jagodina in vse nas je pritegnila njegova zunanost. Velike steklene površine, lepo urejena okolica s parkirišči, na katerih je bilo nekaj avtobusov s tujimi registrskimi tablicami. Še bolj pa smo bili presenečeni, ko smo stopili v notranjost. Imel sem občutek, da sem v eni ogromnih gostilnih katedral. Hotel Jagodina je namreč grajen tako, da so sobe ob zunanjih straneh zgradbe, v notranjost pa je prostor prazen. Če stopiš iz sobe na hodnik, ki je v bi-

stvu balkon, vidiš vse, kar se dogaja v recepciji, avli in številnih prodajnih pultih. Srednje velika fontana v sredini avle pa skrbi, da je vedno dovolj vlage in prijetne svežine, čeprav je bilo zunaj šestintrideset stopinj.

Kot so nam kasneje povedali gostitelji, je ta deset let star hotel izredno uspešno podjetje. Tako so imeli lani osemdesetodstotno zasedenost svojih zmogljivosti. To pa so dosegli tako, da se veliko avtobusov, ki vozijo turisti v Grčijo ali nazaj, ustavi v hotelu Jagodina. Nočnina z zajtrkom tako stane 23.000 dinarjev, kar ni veliko. Sobe so zelo čiste in dobro vzdrževane. Vsaka ima svojo kopalnico in, kar je pri nas zelo redko, hladilnik s pijačo in prezračevalno napravo.

Izredno pa je tudi osebje, saj je zelo prijazno in pozorno do vsakega svojega gosta. Nikjer kletvic, grdega pogleda in mrkih čel. Pravi šok pa sem doživel na recepciji, ko sem nekaj trenutkov čakal na ključ za sobo. Receptorka

in ena izmed natakarič sta urejali dokumentacijo. Ko je receptorka opazila, da čakam, je takoj prišla, mi dala ključ in rekla: »Oprostite, ker ste morali čakati«. Za jugoslovanske razmere nena- vadno. Za slovenske pojme so v tem hotelu zelo nizke cene pijače. Tako stane oranžada, mešana s kisljo vodo samo 1300 dinarjev. V Sloveniji pa za ta denar dobiš težko že samo oranžado.

Seveda pa je svojevrsten dogodek sprehod po Svetozarevu. Tudi ob nedeljah je odprta večina trgovin s hrano, pa tudi kakšna s konfekcijo in obutvijo. Prav tako je odprta tržnica, na kateri prodajajo od sadja in zelenjave pa do telefonov in najrazličnejše krame. Za primerjavo naj povem, da stane 20 dag prave domače sladke paprike 2000 dinarjev. Telefon, še v originalni embalaži, pa so prodajali za 45 tisoč dinarjev, pa še pogajal si se lahko in še znižal ceno. Prodajali so tudi video kasete, za katere so

prodajalci zahtevali 22.000 dinarjev, po barantanju pa so ceno spustili na 18.000 dinarjev.

Videli smo tudi veliko novo pošto, ki deluje dobri dve leti in je po svoji tehnologiji dela, opremljena in znanju delavcev ter delavk najsodobnejša v Jugoslaviji. Zanimiv pa je delovni čas; vsak dan, tudi soboto in nedeljo ter praznike od 6.00 do 22.00.

Glede na to, da smo videli številne nove zgradbe, kjer stanujejo ljudje, poslovne zgradbe, asfaltirane ulice in veliko avtomobilov, se nam je vsem porajalo vprašanje, kdo je nosilec razvoja Svetozareva. Gostitelji so nam povedali, da sta to dve veji gospodarstva, in sicer kovinsko-predelovalna industrija in kmetijstvo. V prvi je vodilna Industrija kablov Moša Pijade, ki po zmogljivostih, tehnologiji in kakovosti proizvodnje sodi v sam svetovni vrh in večino svojih izdelkov izvozi na konvertibilno tržišče, pokriva pa tri odstotke svetovnih potreb po kablji. Pri kmetijstvu pa je pomembno poljedelstvo, kjer pridelajo zelo veliko žitaric. Znana pa je tudi industrija Yuho, imajo pa tudi nekaj drugih tovarn in podjetij.

Precejšnjo obremenitev za Svetozarevo pa pomenijo doseljenci iz Kosova, saj jih je več kot pet tisoč. Na različne načine jim skušajo pomagati pri zaposlovanju in reševanju stanovanjskih vprašanj, toda v današnjih časih gre to bolj počasi.

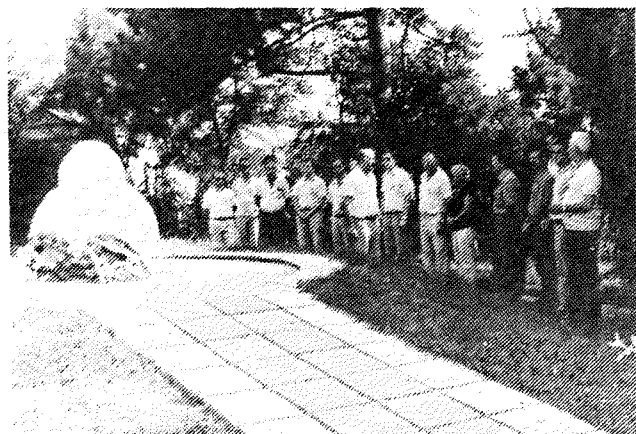
Ko smo se z našimi gostitelji sprehajali po mestu, smo iz njihovih besed razbrali, kako zelo ponosni so na svojo preteklost. To smo lahko videli v muzeju, ki so ga uredili v nekdanjem sokolskem domu, ali pa na pokopališču, kjer je pokopan Svetozar Marković, prvi pristaša znanstvenega socializma v naših krajih, ali pa pri spomeniku padlih partizanov. Z velikim ponosom so nam na eni izmed glavnih ulic pokazali vzidano ploščo v pločniku. Z njo so označili mesto, kjer je desetega aprila 1941, skupina kmetov, pod poveljstvom podnarodnika Ljube (priimek ni znan) vzela top

Vsakič, ko se Slovenci odpravljamo na obiske v druge naše republike, se v nas porajajo številna vprašanja. Toda najpogosteje se pokaže, da so bila odveč. Tudi slovenski delegati, ki so se letos udeležili že 18. srečanja zveze rezervnih vojaških starešin v Srbiji, so bili v tem položaju. Samo po sebi je bilo umevno, da bo slovenska delegacija obiskala tiste občine in kraje, kjer so našli svoj drugi dom številni Slovenci, ki so jih Nemci med vojno izselili. Tako prisrčno in prijazno, kot so pred tolako leti sprejeli slovenske izseljence, so letos prebivalci Kragujevca, Svetozareva, Paraćina, Svilanica in Čuprije sprejeli slovenske rezervne vojaške starešine.

Že vožnja po avtocesti Beograd-Niš je pokazala, da sta Pomoravje in Šumadija bogata predela. Velikanska polja pšenice, koruze, soje in drugih kultur so pričala, da v tej zemlji bogato rodi vse, kar vanjo poseješ.

Pri Batočini so slovensko delegacijo pozdravili predstavniki medobčinskega sveta ZRVS Kragujevca po stari slovenski navadi, s kruhom in soljo ter svoje goste popeljali do spominskega muzeja 21. oktober. Po pretresljivem pripovedovanju kustosa muzeja so si ogledali zgodovinske dokumente in fotografije, ki pričajo o grozovitem zločinu sovražnika nad 7200 prebivalci Kragujevca. V tem spominskem kompleksu, ki obsega 350 km², so položili venec in počastili spomin na nedolžne žrtve. Kmalu pa se je slovenska delegacija razdelila na več delov, člani pa so v spremstvu prijaznih gostiteljev odšli v posamezne občine.

Bojan Kuntarič

z vlaka na bližnji železniški postaji in z njim obstreljevala nemške tanke. O tem dogodku pa je v tistih dneh poročal tudi radio London.

Pokazali so nam tudi staro učiteljsko šolo. Na njenem dvorišču se je leta 1941 zbralo približno sto slovenskih izseljenih družin. Okoliški kmetje in prebivalci takratne Jagodine so jih velikodušno sprejeli pod svojo streho. Na te čase pa danes v Svetozarevu spominjata dve ulici, in sicer Mariborska, ki je tudi najdaljša v tem mestu in pa Slovenska ulica.

Priznati moram, da sem odšel na osemnajsto srečanje ZRVS Jugoslavije v Srbiji z nekakšnimi pomisleki, glede na dogodke v Sloveniji in odmeve na njih v drugih republikah. Seveda se jim v govorih nismo mogli izogniti. Naši gostitelji so nam na kratko dejali: »Povsod se zadnje čase dogajajo zadeve, ki ne sodijo v našo družbo, toda nismo zaskrbljeni zaradi tega; Slovenci ste dovolj močni, da jih boste sami uredili, kar dokazuje tudi konferenca vaše partije«.

Ko je v nedeljo popoldan prišel trenutek slovesa, smo

se kar težko poslovili od naših gostiteljev. Pravzaprav nismo mogli natančneje določiti, kdo se je bolj trudil, da bi se čim bolj počutili v Svetozarevu. Ali je bil to predsednik občinske konference ZRVS Milosav Aksentijević, ali je to bil sekretar občinskega sekretariata za ljudsko obrambo Dragan Stojanović, ali sta bila to predsednik in podpredsednik občinskega odbora ZZB NOV Vladan Ostojić in Jovo Ivanović, ali Nikodije Trifunović, izvršni sekretar v občinskem komiteju ZK, predsednik občinske konference mladine Ivica Horvatić ali pa predsednik zbora krajevnih skupnosti občinske skupščine Vladan Vranić. Pravzaprav je bilo vseeno, pomembno je to, da so nas sprejeli prisrčno in gostoljubno, tako kot so pred sedemdesetimi leti izgnance iz Slovenije.

Naša naslednja postaja pa je bila na Divčibarah, kjer je bila v ponedeljek, 4. julija osrednja proslava dneva borca v Srbiji in osrednja prireditev ob 18. srečanju ZRVS Jugoslavije.

Bojan Kuntarič

Belokranjski utrinki: Florjan Jaketič

»Kot da bi se naše poti razhajale!«

Kramljanje s čustvenimi, nekoliko razburjajočimi se ljudmi, razdajajočimi resnico takšno, kakršna pač je, me je vedno privlačilo. Takrat se ti vsaj razodene v vsej svoji puhlosti ohlapnost govorcev, »dežurnih besedovalcev«, ki po nekakšni inerciji sejejo modre ugotovitve, posejane s še bolj modrimi (ne)sveti, prozorno zaveso nemoči in neznanja. Resničnega človeka v tistih besedah zagotovo ni, tudi pomagati si z njimi ne more, največkrat tudi noče.

Belokranjec Jaketič, ves razkuštran in delaven, kdove od kakšnega dela sem ga snel, ihtavo zarezuje v današnjost, brez usmiljenja, prizanašanja. Mož, ki se je kalil v komandi mesta Vinice, partizanski straži, transportni četi ekonomskega oddelka Glavnega štaba Slovenije, inženirski enoti bataljona 31. divizije, partizan Florjan je po besedah sovaščanov človek, ki zasluži zaupanje. Nikakršne narejenosti ni v njegovih kratkih, jedrnatih, »vročih« stavkih, nabitih z ihto in jezavostjo.

Krizariva po Vinici. Z besedovanjem kajpak. Ne vprašujem ga za leta. Kuštrava sivina in tople, prijazne, zaupljive oči naju delajo zaveznika.

S širokimi pleči stoji za svojimi Belokranjci. Zaveda se, da so, vsi skupaj, storili premalo, da bi se ta ljubka deželica vendarle dvignila iz anonimnosti. Ne kritizira, niti ne hvali, le pošten skuša biti. Tako se mi je vsaj zazdelo. Pravzaprav, pošteno povedano: nekako zadovoljen skuša biti z vsem, kar ima on in soborci, ki jih ni malo. Naštevaj: Vinica 254. Sinji vrh 79. Preloka 36. Bojanci 29. Močni partizanski kraji, reče precej na glas.

»Borci«, pravi »pač počno natanko tisto, kar tudi druge, drugače tudi biti ne more, stari smo, pogosto tudi nemočni, bolni, zapiši – razočarani in zmedeni, ko vse to le pregovarjanje poslušamo in slišimo. Zadnje dni maja smo imeli sejo. Vprašali smo se, kam vse to vodi, kdo je v resnici kriv za to zmešnjavo, na koga pokazati s prstom. In smo rekli: če smo že tako dolgo vedeli, da drvimo navzdol, zakaj nihče ni ničesar ukrenil, sovražnike vseh vrst pa smo le znali iskati. Mar to ne pomeni skrivanje domačih zagat in ali se ta skrivalnica ne začne prav pri in na vrhu? In prav najvišji funkcionarji z vso glasnostjo rohnijo proti napakam, se sprenevedajo, da je treba stvari v jedru, pri koreninah spremeniti, zamenjati nesposobne, pritegniti mlade, radikalno prelomiti z dosedanjim politiko. Dvorane se zapro, govorniški odri samevajo, ljudje odidejo, spremeni pa se nič; na krmlilo so prejšnjim tisti, ki so tam že od vekomaj. Kot da je ta oblast od boga dana le nekaterim posameznikom...«

Slišim, tolčejo se nekateri za demokracijo, torej to po-

Florjan Jaketič: »Zdaj se obnašamo, kot da bo vse rešila ustava!«

meni, da je doslej ni bilo, vsa ta leta pa smo si dopovedovali, da jo imamo. Tudi za samoupravljanje smo govorili podobno, naenkrat pa vemo, da ga pravzaprav – ni.«

Nekako v času najinega pogovora so se v enem jugoslovanskih mest zbrali samoupravljalci, da bi kritično »predihali« to, česar po mnemu mnogih, zlasti pa tistih, ki so najbolj prizadeti, delavskega razreda, ni.«

Iz krize nas bodo potegnili tisti, ki bodo znali delati

Ne maram ga prekinjati in tudi ne vem, zakaj bi ga. Naj govori ljudski glas, naj se izpoje, izkriči, izbeseduje...

»Tisočkrat smo že povedali, da funkcionarjev ni več med nas, na konferencah pa so jasno poudarili, da je treba delovanje zveze komunistov prenesti med ljudi, kajti sicer bodo vsa prizadevanja zastonj. Morda bo kdo dejal: saj prihajamo, kaj da ne? Res, prihajajo, na proslavah spregovore in odidejo. To seveda še ne pomeni biti med

ljudstvom, med svojimi, iz katerih so izšli. Imamo tako zakompliciran delegatski sistem, ki obeta sodelovanje in soodločanje v vsej svoji širini in globini, da ga je skoraj nemogoče dojeti (tudi to ima svoje vzroke!). Odločamo pa skoraj o ničemer, kadar pa to le počnemo, naletimo na hrup in oporekanje. Nikomur se ne moreš pritožiti, nihče te ne posluša. Kje so časi ljudskih poslancev, ki so vendarle imeli stik z ljudstvom?«

Razočaranje bije iz sicer mehkega možakarja, ki mi s svojo sivino vliva spoštovanje, z neposrednostjo zaupanja. Novine v vsem tem resni, je pa potrditev razpoloženja borčevske srenje, ki se je naveličala nenehnih pozivov k strnitvi vrst, k drugačnemu ravnanju, obtoževanju za storjene napake, ki jih niso zagrešili, vsaj večina ne...

»Pota so se razšla, delorcev se je obogatilo, preostali so zakoračili – dobesedno – po poti siromaštva in tako postali podobni družbi v celoti,« krčevito in strastno

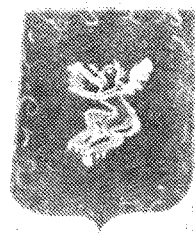
opleta s stavki Florjan. »Borci smo, zapiši, zmedeni, zmedeni zaradi vse te prekleto papirnate vojske, gospodarstva pa nam jemlje hudič, nihče pa ne mara prisluhniti zdravim idejam. Zdaj se obnašamo, kot da bo vse rešila ustava, kot da bo takrat raj in bodo cvetele rožice. Venomer na nekaj čakamo! Kmetijstvo smo napravili in se v tem smislu prizadevno trudimo še naprej. Jaz, na primer, sem se že naveličal trobezljati znano dejstvo, da se je partizanščina začela in končala pri slovenskem, jugoslovanskem kmetu... V nebo vpijoča nevhvaležnost in – neumnost. Privatnikov se bojimo kot vrag križa, iz krize pa nas bodo potegnili prav tisti, ki bodo znali delati, ki bodo imeli znanje in dobro voljo, ne pa velikanski trusti, ki samo žro denar.«

Razcefrati parolo »vsi smo krivi«

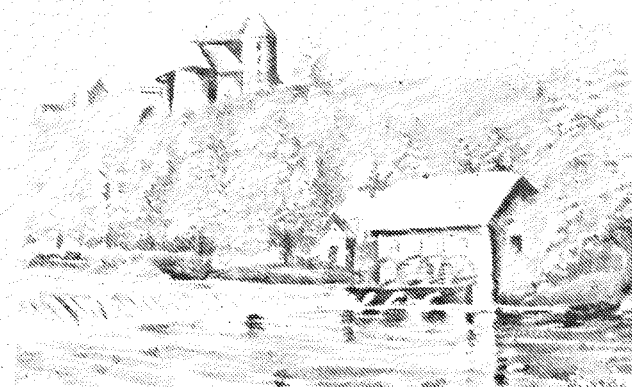
»Medtem, ko se je v določenih slojih, seveda tudi v funkcionarskih, razpaslo bogatenje, se ga bojimo tam, kjer bi vsem prinašalo denar. Razumljivo, saj bi potem tisti, ki skrbijo za blaginjo, tudi odločal, kar je edino prav; tako pa se država vmešava v domala v vsako najmanjšo zadevo. Ni pa, po drugi strani, dobro, če se državljani vmešavamo v naše zadeve... Čuden svet, narobe svet. Kar zadeva napade na JLA, se seveda ne strinjam, da bi se toliko po njej z vsemi topovi, kar tjavendan (česar tudi, po moji presoji, niti bilo!), je pa le prav, če navadni državljani vemo, kam gre denar, ki ga dajemo, da ga nam ne bi vlekli iz žepov, kot bi se komur zazdelo. Nič slabega ni, če se ljudje zanimajo, za koga gradimo vile, komu prodajamo orožje, kakšna letala bomo delali, s čigavim denarjem, kakšne so skrivnosti, ki to največkrat niso itd.«

Pravzaprav je tisto, česar nisem pričakoval, prišlo šele na koncu:

»Ne vidim, res ne, rešitve, ker se mi preprosto zdi, da je nekateri niti ne marajo. Ni treba biti posebej pameten, da to dojamem. Zato tudi nisi pesimist, nergač, nasprotnik

»Dobra volja viniških turističnih delavcev. Pano z osnovnimi zgodovinskimi podatki Vinice v gostišču ob Kolpi. Tudi črke odpadajo, mar ne?«

Dobra volja viniških turističnih delavcev. Pano z osnovnimi zgodovinskimi podatki Vinice v gostišču ob Kolpi. Tudi črke odpadajo, mar ne?

sistema in kaj vem, kaj še vse. Že to, da se vsaj manj tovariškov pogovarjamo, me prepričuje v pravilnost moje domneve. Naj se potem tisti, ki se zgražajo nad »slovensko pomladjo«, ne čudijo preveč, če pa smo že mi, borci, naveličani, še posebej zato, ker vemo, da nismo ničesar zakrivali. Enkrat bo pač treba na drobne koščke razcefrati tisto slovitno parolo, da smo »vsi krivi«. Jaz posojil nisem najemal, še manj gradil Obrovce in Fenije, o Agrokomercu se mi še sanjalo ni, vselej sem zagovarjal dobrega, pridnega kmeta, na šolstvo in šolske reforme se ne spoznam, nisem gradil ne spomenikov, velikanskih, dragih gmot, ne tovarn z danes na jutri, pa tudi vprašal me nihče ni nič...«

Toliko o jezi Florjana Jaketiča, belokranjskega partizana. Kratek zapis o človeku, ki se razjezi, kadar ga kdo kaj vpraša in ki bi znal biti še bolj siv, kot je že. Bodo že okoliščine poskrbele za to, okoliščine, ki tudi s starimi bojovníki niso prizanesljive. Ni miru pod soncem.

Sicer pa... teh sicer je v vsakodnevem življenju belokranjskih borcev bolj malo in vse se vrtilo okoli že znanih dejstev. Imajo dobro organizirano zdravstveno službo, temeljite sistematske preglede, v zdravilišču pač gredo, če imajo denar, socialnih težav skorajda nimajo, s ponosom pa povedo, da še dandanašnji sodelujejo s hrvatskimi partizani, s Prikupljem, tako kot njega dni, v vojni vihri. In nihče še besedice ne spregovori o kakšnem nacionalističnem grehu, šovinističnih zmešnjavah... slovenski in hrvatski fantje tostran in onstran Kolpe na se še kar naprej pretepajo za dekleta. S te in one strani Kolpe. Na osnovi ljubezenskih pobud.

Bolj kot to jih teži njihova zgodovinska zbirka, ki so ji namenili prostor v Župančičevi rojstni hiši, pa sedaj počiva, skrita radovednim očem, v arhivu domače osnovne šole, čakaje na boljše čase. Na tiste sicer čakajo tudi belokranjski, viniški borci, a kaj ko je časa le še bore malo!

Milenko Strašek

Še o 45-letnici ustanovitve 15. divizije

Gubčevci na slikah v Novem mestu

»Prijatelj slikar – na teh hribih smo trpeli, za te vasi smo se bili. Dovolj je bilo hudega. Naj se nam vsaj zdaj spočijejo oči na lepote, ki so nam bile v vročici bojov prikriti...«

S podobnimi besedami se je general Vlado Kocjan 13. junija zvečer spomnil v Dolenjski galeriji »človeka, ki ni bil z nami v bojih, pa je pozneje postal naš Gubčevac«, slikarja in arhitekta Borisa Kobeta ob otvoritvi razstave iz ciklusa »Po poteh Gubčeve brigade«. Izmed 123 slik v olju in temperi, kolikor jih je pokojni umetnik ustvaril na glavnih prizoriščih te naše izbrane partizanske enote, je kustos Jožef Matijević uspel zbrati kar 59 del, skoraj polovico, ki jih po 1976 nikoli več nismo mogli podoživljati v celoti. Največ, 32, jih je zdaj posodila kulturna skupnost Trebnje, druge pa so iz zasebnih zbirk oz. lastnine v Ljubljani, Novem mestu, Trebnju, Šentrupertu in Mirni. Pot, ki sta jo prehodila slikar-umetnik in njegov prijatelj Stane Škrli, gubčevac od prvega dneva ustanovitve brigade do njene vkorakanja v Ljubljano, je zaživela pred nami kot pred dvajsetimi leti, ko smo razstavo prvič videli v celoti v Treb-

nju, v Novem mestu in nato še v Ljubljani.

Znani kraji in imena so prinesla z razstavo del nedavne krvave resničnosti bojev za svobodo domovine. Oživila so prizorišča enkratnega zgodovinskega časa in z njimi človek-partizan, ki je vse te kraje prehodil, zanje umiral, zmrzoval in bil lačen in žejen sredi deželice, ki je od nekdanj bila na obrobju slovenske zgodovine. Trebnje-Trebelno-Tihabor, Gorjanci, Kum, pa Zaplazi in številni drugi kraji Trubarjeve, Stritarjeve in Levstikove besede, Trdine, Župančiča in Jurčiča pa še in še.

Lepo razstavo si je ogledalo kar precej ljudi in zlasti šolarjev in le škoda je, da se je morala tako kmalu zaključiti. In človeku je hudo, ko je o tej enkratni slikarski izpovedi in predragocenemu dokumentu NOB ostal le katalog iz septembra 1976, njena lepota pa je razsuta po številnih domovih nekdanjih borcev in drugih ljubiteljev Kobetovega ustvarjanja. Saj jih imajo vsi radi in jih skrbno hranijo, te »gubčeve slike«, pa vendar – ciklusa vseh 123 podob najbrže res nikoli več ne bomo videli zbranega na enem samem kraju.

Tone Gošnik

Odmev

Poenostavljene obtožbe

Ne nameravam se postaviti na nobeno stran, ker se dejansko ne strinjam z nikom, ki z nestrpnostjo, nedokumentiranim pisanjem in celo z zmerjanjem in potvarjanjem vnaša spor med jugoslovanske narode in narodnosti – ne glede ali so iz severa ali juga, so to civilni ali vojaške osebe. Vsi po vrsti so pokazali skrajno mero nestrpnosti – tisti, ki se po zadnjih dogodkih v Sloveniji neupravičeno znašajo nad pripadniki JLA in tisti, ki trdijo, da se je v Sloveniji začela potalna vojna.

Sploh ne morem verjeti, kako nekateri z lahkoto obtožujejo tiste, ki se ne strinjajo v nekimi, nam starejšim dobro znanimi obtožbami iz stalinističnega besednjaka (izrazi fašistoidi, kontrarevolucionar, agent sovražne emigracije, stalinist in podobno).

Ne nameravam z nikomer polemizirati, kot primer pa naj navedem le dopis tovariša Radovana Jovanovića (TV-15 št. 26-27), ki lahkotno in brez dokazov obtožuje uredništvo Mladine povezovala z ustaško emigracijo. Kot otipljiv dokaz navaja dejstvo, da je neki (ali so neki)

ustaško-emigrantski časopis povzeli nekaj iz vsebine, objavljene v Mladini. Smešno, tudi njegov članek bi lahko povzel kakšen emigrantski časopis, k temu dodal še dejstvo (ki je razvidno iz samega članka), da zelo redno bere emigrantske sovražne časopise in že bi ga lahko nekdo obtožil, da je povezan s sovražno emigracijo!

Prav tako ne nameravam polemizirati s predsednikom ZZB Srbije tovarišem Perom Lalićem, ki je napade na JLA in pripadnike druge narodnosti v Sloveniji do skrajnosti napihnil. Lahko pa rečem, da živim v slovenskem mestu, v katerem smo po uradni evidenci Slovenci komajda v majhni večini, pa za prme... da še nisem slišal, da bi se kdo drl »Srbe na vrbe« ali »Bosance na lance«, čeprav naj bi menda bili tako glasni, da jih je slišati celo več sto kilometrov daleč v Beograd. No, seveda, ne rečem, da ni možno tudi kaj takega, vendar so to res le osamljeni primeri, za katere ne bi bilo treba biti plat zvona in klicati k preplahu. Še bolj nesprejemljiva je Lalovičeva izjava, v kateri pravi, da je predsednik predsed-

stva SRS Janez Stanovnik imenoval aktivnega generala (najbrž misli na Iva Tominca) za lažnivca. Nekaj je, če nekomu očitaš, da je navajal neresnične podatke, drugo pa, če nekomu rečeš »lažnivec« – to bi menda že moral razlikovati. O vsem, da so bile generalove navedbe, čeprav nenamerno, netočne, priča dejstvo, da sta se generala Tominc in Višnjič Stanovniku opravičila; to je Lalovič »pozabil povedati«. Verjetno se mu je zdelo, da v Sloveniji ne beremo srbskih časopisov. To verjetno mislijo tudi nekateri novinarji iz drugih republik, sicer dvomim, da bi pisali toliko neumnosti, ki pri dobro in vsestransko obveščeni slovenski javnosti vzbujajo ogorčenje. Potem ni nič čudnega, da se še posebej v mladih razgretih glavah prebujajo tudi nacionalni ponos, ki se včasih sprevrže tudi v nacionalizem in revanšizem: pri nas, starejših, pa v nasmehek z grenkim priokusom.

Še nikoli me nacionalna pripadnost ni zavedla v nacionalizem. Vedno bom na strani tistega, ki ima prav, ne glede na to, od kod je in kateremu narodu pripada. Nacionalizem se mi zdi tuj, zoprni tudi za to, ker sem ga žal le preveč čutil na svoji koži in ga ne bi rad več.

Zarko Žbogar

Včasih sem rada sama in premišlujem

Soba postaja pusta in dolgočasna. Zamišljena sedim za pisalno mizo in premišlujem. Pred sabo zagledam svojo staro znanako – zgodovinsko knjigo. Njeni robovi so oguljeni, listi počeckani, tako da na prvi pogled ni prav nič privlačna. Se na misel mi ne pride, da bi se poglobila vanjo. Ne, raje premišljam; premišljam o svojem življenju...

Le kje so tisti dnevi, ko sem se še kot otrok igrala na mehki zeleni travi, posuti z raznobarnimi cvetjem? Povsod naokoli se je slišalo ptičje petje, jaz pa sem se prepuščala toplim sončnim žarkom, da so me omamljali.

Kaj pa zdaj? Zdaj vse dneve posedam v svoji sobi, buljim v te neprivlačne knjige, poslušam radio, če pa mi ostane še kaj časa, gledam televizijo. Moje misli so na soncu, poslušajo glas žuborečega potoka in so daleč, daleč proč od učenja.

Premišljam o tem, kaj bom delala jutri. Morda bomo spet dobili gore domačih nalog ali pa se bom poglobila v kako novo pustolovsko knjigo. Uh, kako lepo bi bilo, če na svetu ne bi bilo tega zoprnega učenja!

Imela bi veliko časa in najbrž bi odšla v naravo.

Z mislimi sem se že preselila v temen gozd, ki me okrog in okrog obdaja s svojimi košatimi smrekami. Tam na vrhu drevesa zagledam košat repek. Najbrž bo veriverica. Kmalu pridem iz gozda in pogled mi uide na visoke strme gore, obsijane s soncem. In že se zagledam na samem Storžiču, potem sem na Zaplati. Okoli mene je vse polno rož. Zagledam trop ovac, ki se mi približuje. Kako lepo je biti sam v tej prečudoviti naravi!

Iz premišljanja me zdrami telefon. Zamišljeno dvignem slušalko in takrat se oglasi: »Irena, ali si že skuhala kosilo?«

Zdrznem se in se začnem opravičevati, češ da nisem imela časa in podobno. Ura neusmiljeno teče. Ne preostane mi drugega, kot da grem v kuhinjo in začnem s kuho. Z mislimi pa sem še vedno tam, na toplem soncu...

IRENA GAŠPERLIN, 8. b
OŠ Matija Valjavec
Preddvor

Čas se na Erzeltu ni ustavil

Naša vas je bila pred sto leti še pod italijansko oblastjo. Ljudje so takrat živeli drugačno, težje življenje. Vas je bila večja. Imela je več hiš in tudi družine so bile, večje kot sedaj. Vsi so bili kmetje. Preživljali so se z delom na svoji zemlji ali pa so hodili delat k bogatim kmetom, da so se lahko preživljali. Takrat v vasi še ni bilo elektrike, zato so si ljudje svetili s svečami in petrolejkami. Tudi avtomobilov še ni bilo. Najboljše prevozno sredstvo je bila konjska vprega. Kmetje so zemljo obdelovali ročno.

Stvari so se začele spremenjati na boljše šele po drugi svetovni vojni. Leta 1946 so v vas s prostovoljnim delom napeljali elektriko. Tako so imeli ljudje že boljše pogoje za življenje, vendar so počasi

začeli zapuščati vas. Odhajali so na delo v tovarne in se naseljevali v njihovi bližini. Tako je vas postajala vedno manjša – zaradi razvoja industrije.

Leta 1974 so v vasi napeljali tudi vodovod in leta 1975 asfaltirali cesto. Postavili so tudi spomenik žrtvam NOB. Leta 1986 smo v vasi dobili telefon. Življenje teče dalje,

krajane pa čaka še veliko dela, da bo vas bolj urejena. Želim si, da bi zmogli slediti času, zato jim bom tudi sama priskočila na pomoč, kolikor bom le mogla.

MAJDA VOLK, 3. a
OŠ Drago Bojc
Vipava

Jaz – reka

Moja pot se začne pod Roglo. Tam sem še čista in majhna. Hitro poskakujem po hladni senci. Turisti me občudujejo, ker sem čista. Pot nadaljujem proti Zrečam, tam sem že umazana in me ljudje ne občudujejo več. Vame mečejo staro posodo, razne konzervne škatle, vrečke, da se dušim. Moje prebivalke ribice umirajo. Umazana se počasi kotalim proti Slovenskim Konjicam. Tam spet dobim dozo umazane izplake iz Konusa. Žalostno potujem naprej in moj tek ni več vesel. Kadar je deževno vreme, se razjezim in narastem. Kmetje se jezijo name, ker poplavljam polja. Na koncu se izlijem v mojo sestro Dravo. Onesnažim jo in tako sva umazani obe. Treba bo nekaj storiti! Kaj, naj povedo odrasli.

DARJA CVELFER, 3. r.
Stranice

Z našega nagradnega natečaja Bogo Flander – Klusov Joža

Ko bom babica, bom svojim vnukom pripovedovala

Sedim pred svojo hišico in vneto rešujem križanke. Na podstrešju, oziroma v »starnarnici« – kot to sobo strokovno imenujeta moji vnukinji Patricija in Silvija – sem našla star Kih in v njem veliko nerešenih križank. Res, da so platnice že dodobra pojedli molji in da neprijetno diši, vendar ni še za v smeti.

Na ušesih imam slušalke. Poslušam glasbo devetdesetih let. Ob njej obujam spomine na prijetne dogodke. O, ti dobri star časi! Kaj pa danes? Po radiu samo opletajo z jeziki ali pa vrtijo glasbo, ki niti najmanj ni podobna glasbi...

»Babi, babi, sva že tuki!« zaslišim nekje v daljavi. Skočim s stola in zagledam moji vnukinji. Sedita na motorju, pod pazduho pa imata zvezek. En sam zvezek, pa sedmi razred. Ha! Le kaj jih sploh učijo v tisti kletki?! Pa kako sta oblečeni! V rdečeroza krilo. Ne, saj to so hlače. Ne, niso. Da, to so... Ne vem več. Na modo se sploh ne spoznam več.

»Kaj pa tako zijaš v naju?« me začudeno vpraša Patricija. Moram priznati, da me je spravila v zadrego. »No, mama mi je povedala, da bosta prišli k meni na klepet«, rečem. »O čem pa se bomo pogovarjali?«

Na moje začudenje sta začeli streljati iz ust vsa mogoča vprašanja. V glavi mi je kar razbijalo. Joj, kako neolinkano sta se vedli...!

»Torej, začnimo pogovor,« rečem in nadaljujem: »Takratna osnovna šola je stala tam, kjer je danes smetišče. K pouku smo hodili dopoldne in popoldne. Vendar ne, kadar se ti je zljubilo. Pod strogim nadzorstvom smo hodili en teden dopoldne, naslednji pa popoldne. Ob točno določenem času, ne spomnim se več ure, so se odprla vhodna vrata, ki so vodila v garderobo, in tu smo puščali plašče pa čevlje. Začetek pouka je naznanjal zvonec. Iz zbornice so takrat pridrveli učitelji in nam odklenili razreda. Po vstopu v razred smo učitelja najprej pozdravili, ampak ne z besedami. Nekaj časa smo morali mirno stati in počakati na učiteljevo besedo »sedite.« Kdor je zamudil, je bil vpisan v posebno knjigo, ki se je imenovala Dnevnik.

»O, o... mene pa že ne bi ta prfoks videl«, se vmeša v pogovor Silvija.

Nadaljujem: »No, saj ni bilo tako hudo. Če si manjkal, si pač naslednji dan prinesel opravičilo.«

A, a še to? Spremenimo temo pogovora«, se je razjezila Silvija, a jo je Patricija pomi-

rila. Vprašala me je, kako so bile opremljene učilnice.

»Naj pomislim... Na steni je bila tabla. Saj veste, kaj je to? Nanjo so učitelji pisali tisto, kar danes pišejo oziroma vstavljajo v računalnike. Pisati pa niso mogli s svinčniki, ampak s posebnimi kredami, ki so postajale iz leta v leto »kvalitetnejše«. Nad tablo je bil zvočnik, pokrit z mrežo, ki je morala prestajati vse – od prahu pa do žvečilnih gumijev. Poleg tega smo... Vidim, da vaju že dolgočasim. Raje vama povem kak dogodek.

Bilo je ponedeljkovo jutro. Vsi izmučeni in zaspani smo sedeli v matematični učilnici. Učiteljica se je na vso moč trudila, da bi nam spravila v glavo Pitagorov izrek, a ves trud je bil zaman. Kako tudi ne bi bil, saj smo vsi naskrivaj poslušali poročilo z olimpijskih iger. Rezultat na to početje pa so bile ocene v redovalnici. Seveda smo počeli še kup drugih reči. Najbolj zabavno je bilo čakati po klopih in šolskih knjigah...

Pogovor je tekel v nedogled. Kako čudno je, da je od takrat minilo že toliko let, a mi je vse ostalo prav do potankosti v spominu.

Jana Kambič, 7. a
OŠ Simon Jenko
Kranj

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAMLJANJE

Odpadki zborujejo

»Vsepošod je veliko odpadkov, še največ pa na smetiščih. Vsak dan jih je nekaj več. Vozijo jih z veliki tovornjaki. Zato so se odpadki odločili, da bodo zborovali.

Nekoč, na nekem starem smetišču, se je zgodilo nekaj groznega! Tam je bilo največ odpadkov. Kmalu so se sporazumeli med seboj. Seveda so imeli tudi glavni odpadke – ime mu je bilo avtomobilska guma. Trije manjši odpadki pa so bili lasje, avtomobilček, papirček... Neke noči so se stisnili vsi skupaj in sklenili: »Zborejmo!« Govorili so in govorili, nanje pa so vozili nove in nove odpadke. Najbolj se se jim gnusili odpadki od hrane. Pa so sklenili, da odidejo v svoje smetiščne kante.

In glej! Zjutraj ni bilo nikjer nobene odpadka več...

Tako, dragi mladi prijatelji, zdaj ste prebrali zgodbičko, ki nam jo je napisal Miha Lavrinšek, iz osnovne šole Matija Valjavec iz Preddvora.

Lahko pa, da to ni cela zgodba, ampak samo njen zametek; zametek zgodbe, katere nadaljevanje nam boste napisali vi, vsak pač tako, kakor jo doživlja v svojem okolju, na svojih počitniških poteh ali preprosto – kakor si jo zamišlja v svoji domišljiji. Prepričan sem, da vam ne bo treba oditi ravno na smetišče, da bi prisluhnili zborovanju odpadkov. Sploh ne bo treba pogledati daleč okoli sebe, da bi slišali, kako se pogovarjata konzervna škatla ob košu za smeti v parku in papirček nekega bonbona, ki je mimoidočemu po potki »mimo-grede« padel iz rok. Ali pa boste pričali hudovanju grmovja ob rečnem bregu, na katerega se je ob naliivu obesila vsa rečna navlaka...

Itd. Opazujte, premišlujte, napišite in še narišite nam. Mi pa bomo vaše zgodbe ponudili vsem bralcem TV-15 na naši mladinski strani.

Pa lepo se imejte!

Živa

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAMLJANJE

Vaški praznik

Babica mi je pripovedovala, kako so v njenih mladih letih praznovali na vasi.

Največji praznik za Podrago je bil praznik sv. Marjete. Praznovali so ga 12. julija, in sicer s t.i. »šargo«. Nanjo so čakali vsi; tako otroci in mladinci, kakor tudi odrasli. Cel teden prej so se pripravljali na praznik. Skrbno so uredili »tanc-pod«. Vse so okrasili in povabili v goste godbo na pihala iz Prvačne. »Prvačkovce«. Vsaka gospodinja se je hotela izkazati in tako je iz vsake hiše dišalo po belem kruhu in potici. To pa je bila

za čase pred vojno veliko redkost. Na tak praznik so prihajali v goste ljudje iz bližnje in širše okolice; tudi iz Spodnje Vipavske doline, Krasa in od drugod. Okrog cerkve so bili postavljeni »štanti«, na njih pa je bilo različno blago. Največ je bilo otroških iger in tako so tudi otroci prišli na svoj račun. Še bolj je vas zaživela proti večeru, ko se je začel ples. Na ples niso prišli z avtomobili, tako kot danes. Največ jih je prišlo kar peš, le malo se jih je pripeljalo s kolesi. Vrteli so se v pozne ure.

Ta praznik so v takšnem obsegu praznovali pred vojno in še nekaj let po njej. Tudi danes ga še praznujejo, vendar drugače. Se vedno kuhajo štruklje, pridejo sorodniki in znanci, vendar ni več »stantov«, nič več ni plesa in tudi tako slovesno ni več. Mogoče tudi ne znamo tega tako ceniti, ker bel kruh lahko jemo vsak dan, pa tudi avtomobili so skrajšali razdalje med kraji.

TANJA SEMIČ, 5. c
OŠ Drago Bajc, Vipava

V makedonski vasi Bistrenci

Piše: Alojz Pipan

Odhajanje vaščanov v partizane

Proti koncu maja 1944 so v vasi Bistrenci sprejeli skupino sedmih partizanov, ki so se v majski ofenzivi izgubili iz svoje enote. V tej skupini je bil tudi Alojz Pipan iz Bistrenc, ki je skupino vodil in vzpostavil stik z vasjo. Skupina se je v okolici vasi zadrževala kakih deset dni, ves ta čas so jo člani celice oskrbovali s hrano in skupaj z njo izvedli tudi nekaj akcij v vaseh Pepeliste, Celevec in Iberli; pri tem so bili likvidirani trije bolgarski vohuni.

V noči od 8. na 9. junij 1944 je ta partizanska skupina skupaj s partijsko celico v vasi zasnovala akcijo v Bistrencih: napadli so občinski sedež, zažgali arhiv, razorožili oba stražarja in z vaščani pripravili miting. Na njem so govorili o bojih in uspehih partizanskih enot v Makedoniji in drugih krajih Jugoslavije ter o bitkah na vzhodnem bojišču in napredovanju Rdeče armade. Vaščane so prireditelji mitinga povabili, naj se množično vključijo v boj za osvoboditev domovine.

Po mitingu in predhodnih pripravah se je več članov partijske organizacije v vasi in njihovih sodelavcev pridružilo skupini partizanov: skupaj z njimi so se ob vasi Vojšanci in skozi vas Lipo usmerili proti vasi Kalanjevo. V partizane so takrat iz vasi Bistrenci odšli Alojz Pipan in njegov brat Stanko, Milan Valentinčič, Stanko Kuzmin, Gino Nanut, Bruno Kutin, Ibo Usinov, Raif Omerov,

Zule Zulfičarov in Kedo Sulejmanov, skupaj deseterica. Na poti sta se jim po vnaprejšnjem dogovoru pridružila še mladinci Kole in Vidoje iz Vojšancev. Število teh partizanov se je tako povečalo na dvajset. V vasi Bistrenci je ostal samo en član partije, Leopold Nanut. Ta naj bi nadaljeval delo s simpatizerji gibanja in skrbel za nadaljnje organiziranje v vasi.

Skupina partizanov se je po prihodu v bližino vasi Kalanjevo razdelila na dve desetini. V vsaki so imenovali političnega delegata, za vodjo obeh pa izbrali že dokaj izkušenega Antona Pegana. Hkrati so razdelili orožje, ki so ga s seboj prinesli novi partizani: štiri puške, od katerih sta bili dve skriti v vasi že prej, dve pa odvzeti vaškim stražarjem, dve bombi in pištolo. Štirje borci v skupini so ostali brez orožja.

Tako organizirana se je nova partizanska skupina gibala v planinah okrog vasi Kalanjevo, vzdrževala stike z vasema Bistrenci in Kalanjevo, kjer se je oskrbovala s hrano, vse dokler ni vzpostavila zveze z zaledno skupino iz vasi Vešje in Besvica na desnem bregu Vardarja. V tem času je skupina napadla občinsko sodišče v vasi Derven-Radovičko. Ovađuhu, ki naj bi ga likvidirala, je uspelo zbežati, zažgala in uničila pa je občinski arhiv.

Po dobrem tednu je skupina vzpostavila stike s partizani na desnem bregu Vardarja. Neko noč je prehodila reko in prekoračila železniško progo pri Dubrovem, od koder se je

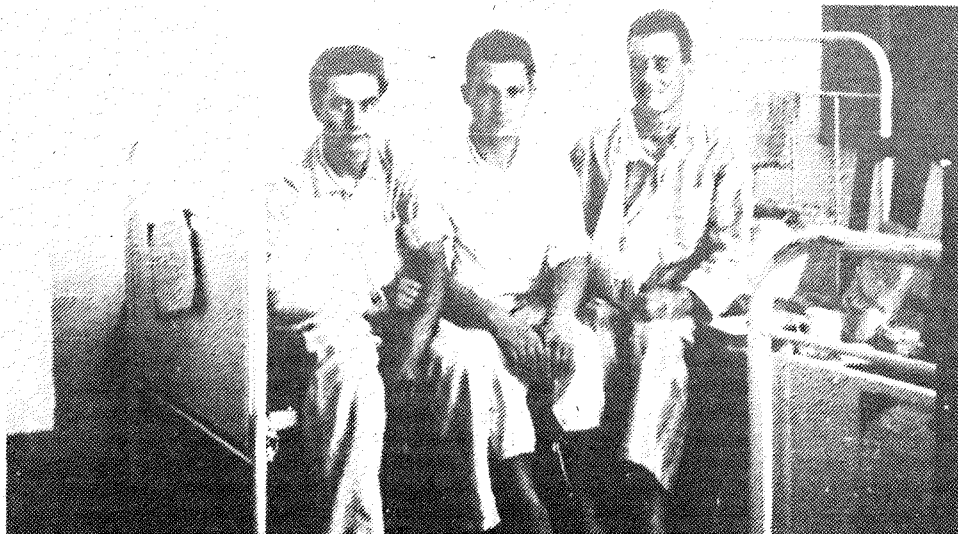
usmerila proti planini Vitačevo, kjer je bil center za sprejem novih partizanov. Od tod je nadaljevala pohod čez Kožuf planino v delu Makedonije, kjer se je tiste dni zadrževala 2. makedonska brigada. V tej brigadi, v kateri so bili pretežno borci z območja Tikveša in Gevgelije, so srečali tovariše iz Bistrenc, ki so odšli k partizanom že avgusta 1943 iz rudnika Dudice, ko so se pridružili partizanskemu odredu »Dobri Daskalov«. Tu so bili Slovenci Dušan Pegan, Peter in Dušan Pregarc, Ivan Žbogar-Johan in Turek Alija Ajdov. V brigadi so srečali veliko tovarišev iz Negotina, s katerimi so sodelovali že prej; med njimi so bili Lazar Kalajdžinski, Lazar Mojsov, Najdo Stamenim, Boro Čaušev in drugi.

Po nekajdnevem bivanju v brigadi v Zborskem so tisti, ki niso imeli orožja, dobili puške, bombe in strelivo, člani partije pa so se povezali s partijsko organizacijo brigade. Eden izmed brigadnih bataljonov se je pripravil za pohod proti vzhodni Makedoniji. Vanj je bilo poleg borcev z območja Tikveša in Gevgelije vključenih tudi 17 Bistrenc.

Nekega jutra proti koncu junija 1944 je bataljon odšel čez planino Kožuf mimo vasi Mrežičko, Vešje in Prždevo, prečkal ponoči mednarodno cesto, železniško progo in reko Vardar pri vasi Bistrenci (kjer so se borci iz Bistrenc lahko na kratko pozdravili s svojci), nato pa zgodaj zjutraj nadaljeval pohod

Skupina borcev-kurirjev NOVJ, slikana v vasi Lipa pri Bistrencih, leta 1944. Od leve proti desni Anton in Vlado Pegan, oba sta šla v NOVJ iz vasi Bistrenci. Vlado Pegan je padel 27. aprila 1945 pri kraju Kajgan pri Garešnici ob preboju sremske fronte, bil je šef agitpropa v 2. makedonski brigadi.

Ranjeni borci NOVJ v bolnici v Dupnici v Bolgariji leta 1944 (z desne proti levi): Alojz Pipan, avtor tega prispevka, Stanko Kuzmin in Risto Kartalov iz Velesa.

proti planinski vasi Kalanjevo. Blizu vasi je bataljon počival, naslednjo noč pa se mu je pridružil Osovski odred, ki se je takrat gibal v okolici vasi Konče.

V tem odredu je bil tudi Ivan Vižintin, eden izmed Slovencev iz Bistrenc. Število borcev iz te vasi se je tako povečalo na osemnajst. Bataljon in odred sta

nato prečkala Radoviško polje, se vzpela proti Belem Kamnu in nadaljevala pohod po planini Plačkovica.

(se bo nadaljevalo)

Napad na Koritnico

Piše: Miran Beretič
(nadaljevanje)

Približalo se je že jutro, ko je prišlo do odločilnega spopada. Zopet so nastopile udarne protioleptne skupine. Namestnik komandanta Miro Faganel nas je bodril in nas pripravljaj na odločilen juriš, komandant bataljona Ibro pa je hladnokrvno precenjeval položaj. Odločno je poveljeval bataljonu in posebno udarnim skupinam, od katerih se je na odločilni spopad pripravljala posebna skupina pod vodstvom požrtvovalnega komandirja Alojza Lozarja.

Dva bombaša, Drago Novak in Bruno Uršič, sta zgrabila eksplozivni mini, narejeni iz plastike.

»Kako pa bosta vžgala eksplozivni vrvi na minah?« je vprašal Miro Lozarja, ta pa je dal vsakemu izmed obeh bombašev po eno prižgano cigareto. Vedel je namreč, da se tako lahko vžge smodnik v zažigalni vrvi in da je to za bombaše manj nevarno kot pa praskanje vžgalice pod postojanko. Z vsem ognjem so mitraljezci pod vodstvom Antona Žnidaršiča vžgali po vseh odprtinah na zgradbi in bunkerju, Drago Novak in Bruno Uršič pa sta se kot mački plazila proti postojanki. Tudi Stanko Hrovatin in njegov pomočnik pri protitankovski puški Bogomir Lozar sta odločno streljala na bunker in onemoglača sovražniku streljanje skozi odprtine utrd in obrambo. Čeprav je postal Bogomir Lozar tiste dni kurir namestnika komandanta

Mira Faganela, je še vedno rad sodeloval s Stankom Hrovatinom, s katerim sta pred tem že nekaj časa sodelovala pri streljanju s tako puško v težkem vodu. Tone Žnidaršič je bil takrat sicer komandir druge čete Drugega bataljona. Po močnih eksplozijah, ki so zatresle postojanko, saj sta uspela bombaša vreči mini v kletne prostore zgradbe, smo se vsi dvignili kot en mož in na ukaz komandanta Ibra jurišali na postojanko. Ta je bila spodaj res malo porušena, ne pa še preveč razdejana; toda sovražnik v tej je začel oklevati in nam z ognjem, ko smo bili že vsi okrog hiše, ni mogel več do živga.

»Predajte se, ali pa boste zleteli vsi s hišo vred v zrak!« je zakričal v italijanščini politični komisar bataljona Lojze Tomšič Italijanom. Okrog hiše nas je bilo vse polno, vanjo pa nismo mogli priti, ker so bila trdna lesena vrata zapahnjena in znotraj

podložena z vrečami peska. »Če ne pridete ven, bomo hišo kar zažgali!« je ponovno v italijanščini zakričal komandir Prve čete Alojz Lozar in začel polagati suhljad pred hišna vrata.

Predaja

Po tišini, ki se nam je zdela dolga, ko so se sovražniki med seboj najbrž posvetovali, kaj naj storijo, se je v hiši zaslišal strel, takoj nato pa močan klic v italijanščini: »Kako naj pridemo ven, ali z orožjem ali brez njega?« »Vsekakor brez orožja«, je odgovoril Alojz Lozar. Počasi so se odprla vrata in prvi Italijan je prišel iz hiše z dvignjenimi rokami. Komandir udarne skupine Lozar je bodril v italijanščini še ostale, da pridejo ven. Stal je prvi pri vratih in ko je prišel drugi ven, ga je hitro objel in mu rekel: »O bratec dragi, tudi jaz sem za partizane. Doma sem iz Sicilije in ne maram fašistov!« Ko so bili že vsi zunaj, ki je eden izmed njih kazal podlago na vojaški bluzi, ki je bila res nova in temnordeča. Zatrjeval mi je, da je zato rdeča, ker je tudi on za komuniste. Takih in podobnih scen je bilo veliko, toda mi smo tedaj raje poslali enega izmed Italijanov in naše spremstvo k posadki Italijanov v bunkerju nad mostom. Tudi ti so se predali. Hitro smo izpraznili postojanko, zaplenili smo precej orožja, zajeli pa smo tudi tri deset sovražnikovih voja-

kov: deset jih je ušlo pri stranskem izhodu, osem jih je padlo, komandant posadke Nemec pa se je ustrelil, ko je videl, da se hoče posadka predati.

Nazaj čez Bačo

Pohiteli smo, kajti sovražnik v Grahovem ni vedel, da je Koritnica padla. Poizkušali smo jim pomagati. Pred odhodom smo postojanko zažgali in se zopet, kot dva dni prej, v ognju sovražnika iz bunkerja nad Grahovim vlekli skozi veliko travo in grmovje v Bačo proti Bukovemu. Tudi sovražni vojaki so bili v podobnem položaju, le da jim je grozila še večja nevarnost kot nam. Slabo so jih razlikovali od partizanov in marsikaterega pomotoma ustrelili... Srečno smo odpegljali vse ujetnike in spravili vse zajeto do Bukovega, le avtomatski top smo morali skriti v koruzo in grmovje. Ponj smo mislili priti naslednji dan. Sam sem nekaj časa vlek s seboj vojaško kolo in nosil kovček. Ker smo padli v nevarnost, sem kolo pustil v travi, kovček z obleko in perilom italijanskega vojaka pa sem prinesel na varno. Kmalu nato sem se preoblekel v novo italijansko uniformo, ki pa mi je bi-

la malo tesna. Ni me posebno motilo, vesel pa sem bil predvsem dobre usnjene torbice, ki sem jo močno potreboval za svoje pisanje in druge osebne predmete. Do podobnega so prišli tudi drugi borci.

Obračun spopada

Med nami so to noč padli štirje borci, osem pa jih je bilo ranjenih. To nas je kljub uspehu zelo razžalostilo. Ker smo tudi pri prvem napadu izgubili štiri borce in imeli pet ranjenih, nas je Koritnica stala skupaj osem mrtvih in trinajst ranjenih. V našem 2. bataljonu je to predstavljalo veliko vrzel. Seveda pa so k našemu uspehu pripomogle tudi druge enote, posebno pa naš 1. in 3. bataljon, ki sta nas neposredno varovala. Oba bataljona sta se s sovražnikom krvavo bojevala. »Presneto težko je bilo!« mi je rekel moj znanec Ivan Kraševac-Skala, komisar 1. bataljona, ko sem ga srečal ranjenega na Bukovem. Med drugim je blokiral tudi postojanko v Hudajužini. Sovražnik, ki je prodiral iz Podbrda, se je zapletel z njimi v težke boje, po treh urah pa so prisilili sovražnika k umiku. Pri tem je med drugim padel tudi komandant 1. ba-

taljona Gojko Knežević. Sovražnikova krogla ga je zadela v prsi, ko je streljal na sovražnika. Do dneva, ko je padel, je bil v partizanih že tri leta in deset dni in je prišel z grupo Titovih oficirjev med slovenske partizane. »Samo v tem boju je imel sovražnik 32 padlih in 15 ranjenih!« mi je še uspel povedati tovariš Skala, nakar sva se razšla.

Trideseta divizija ni uspela osvojiti postojanke v Klavžah, Podmelcu in Kneži, ker se je zapletla v hude boje s sovražnikom. Uspela pa je zadrževati sovražnika in sicer s težkimi boji in tudi žrtvami in ščititi levo krilo napada 31. divizije pred sovražnikom, ki je pritiskal iz Soške doline na Šentviško gor. Tako je prispevala k uspehu 31. divizije, posebno pa Gradnikove brigade, kajti četrto noč s 1. na 2. julij je prišlo na odseku med Grahovim in Podbrdom, kjer je napadala 31. divizija (Gradnikova, Prešernova in Vojkova brigada) do pravega razsula. Sovražnik se namreč ni, razen v Hudajužini, več čutil varnega v bunkerjih in ostalih postojankah. Čez noč se je raje skrival po okoliškem grmovju in po predorih, kot pa da bi čakal na naše napade in je tudi raje pustil, da smo sami »gospodarili« po progi, kot pa, da bi z nami stopil v resnejše spopade.

(nadaljevanje in konec v naslednji številki)

Pod skojevsko fotografijo, objavljeno v okviru zapisa o Napadu na Koritnico v prejšnji številki se nam je neznanek izgubil podnapis, ki ga seveda ni mogoče popraviti: na sliki je (v tretji vrsti, na sredi) Alojz Lozar, komandir čete v krogu svojih domačih.

Uredništvo

Ob petinosemdesetletnici

Drago Žerjal

Njegova dolga življenjska pot se je gotovo v mnogočem prežemala s stisko, hotenjem in bojem primorskega ljudstva za svoje najosnovnejše narodne, a tudi socialne pravice, brezobzirno teptane v času fašizma. V tem težkem boju na domačih tleh in v matični domovini je posvetil vse svoje moči: med obema vojnama in v NOB.

O tem le nekaj bežnih podatkov. Rodil se je 1. julija 1903 v Borštu pri Trstu v številni delavski družini. Leta 1920 je dokončal v Celju trgovsko šolo in se zaposlil po očetovi smrti v Trstu pri odvetniku dr. Karlu Ferlugi kot računovodja. V tem poklicu je delal vsa nadaljnja leta.

Fašistični požig Narodnega doma v Trstu 13. julija 1920, razdejanja odvetniških pisarn, delavskih zbornic, sedežev narodnih in naprednih organizacij in društev so njemu in mnogim drugim Vladimir Slovincem in starejšim še bolj podžgali sovraštvo do zatiralcev. Drago je bil med ustanovitelji mladinskih društev Omladina i Adria v Trstu. Prosveta pri Sv. Jakobu, posebno pa še Zarja v Rojanu, v katerih je opravljal vodilne funkcije. Bil je tudi tarča fašističnih fizičnih napadov. Mladinska društva so prirejala izlete na slovensko podeželje, se udeleževala na ljudskoprosvetnem, družbenopolitičnem in športnem področju.

Član Borbe

Temu dobro obetajočemu delovanju so zadele fašistične oblasti v novembru leta 1926 z izrednimi fašističnimi zakoni smrtni udarec. Prepovedale so obstoj in delovanje Komunistične stranke

Italije, ukinile slovenski in hrvaški tisk, še prej z Gentilejevo šolsko reformo naše šole, razpusile narodne organizacije in društva. Proti takim ukrepom so se uprli predvsem mladi slovenski primorski protifašisti, člani prosvetnih in mladinskih društev.

V Trstu so ustanovili tajno narodno protifašistično organizacijo Brba. Ta naj bi požigala osnovne šole in otroške vrtce, potujočevalnice in fašistične ustanove in sedeže. Skupaj z Bidovcem, Marušičem, Milošem, Valenčičem in Špangerjem je bil Žerjal med pobudniki za ustanovitve tajne organizacije. V oktobru leta 1927 je nastala na Nanosu, na pobudo predstavnikov razpuščenih društev iz Goriškega in Tržaškega, podobna tajna organizacija, pozneje znana med ljudstvom za TIGR. Člani so izvršili številne protifašistične akcije v mestu inna deželi. Žal pa je fašistina policija v letih 1929-1930 aretirala precej njenih pripadnikov. Drago pa je v aprilu leta 1929 pobegnil in se zatekel v Kranj.

Sledil je znani prvi tržaški proces v septembru 1930, na katerem so obsodili na smrt in ustrelili na bazoviški gmajni Bidovca, Marušiča,

Miloša in Valenčiča, druge soobtožence pa obsodili na dolgoletne zaporne kazni. Tudi Drago je bil med 87 soobtoženci, vendar na begu. V Kranju so na njegovo pobudo postavili leta 1931 bazoviškimi žrtvami v Vladimiru Gortanu spomenik v Prešernovem gaju, ki je bil prvi v Jugoslaviji posvečen protifašistom.

Zaposlil se je pri socialnem zavarovanju in se aktivno vključil v sindikalno gibanje. Leta 1936 je sodeloval v znani tekstilni stavki v Kranju in pripomogel k njenemu uspešnemu izidu. Tega leta so ga službeno premestili v Ljubljano. Nadaljeval je z delom v primorskem emigrantskem društvu Tabor vse do izbruha druge svetovne vojne. Tedaj je 8. aprila 1941 odpotoval s prvim transportom prostovoljcev iz Ljubljane proti Novemu mestu. Po razsulu stare Jugoslavije se je čez štirinajst dni vrnil na svoj dom in nastopil prejšnjo službo, v Kranju.

Z nastankom OF se je že prve dni v novembru 1941 povezal z njenimi pripadniki. Skupaj s sodelavcem iz socialnega zavarovanja Janom Vehovcem in Rudolfom Rotarjem so zbirali oble-

ke za prve gorenske partizane, na to pa so bili njihovi obveščevalci.

Borec Vojkove brigade

Sredi avgusta so ga sprejeli v vrste KPS in ga imenovali za člana mestnega odbora OF. Belogardisti so jim prišli na sled. Gestapovci so ga aretirali 21. februarja 1944 in ga odvedli v begunjske zapore, kjer so ga mučili, toda brez uspeha. Skupaj z drugimi aretiranci so ga odpeljali v Nemčijo. Dodelili so ga skupini za reševanje po bombnih napadih. S ponarejenimi dokumenti, ki mu jih je prinesel njegov brat Marjan, je uspel pobegniti. Na domačih tleh se je pridružil Vojkovi brigadi. V partizanih je bil težko ranjen. Opravljal je tudi politično delo kot partijski inštruktor v Zapadnopriskem okrožju OF.

Po osvoboditvi se je nesebično razdaljal v graditvi nove socialistične družbe. S svojo družino, ki je delila z njim dobro in slabo, težke, a tudi srečne trenutke dosežene zmage, se je leta 1947 preselil v Koper. Postal je vodilni uslužbenec pri socialnem zavarovanju tedanje cone B, obenem je opravljal razne družbenopolitične naloge. Nato pa je bil od leta 1952 na odgovornih položajih v bančni in finančni stroki, v kateri še sedaj kot upokojenec posreduje svoje znanje in izkušnje v društvu računovodskih in finančnih delavcev v Kopru. Zelo prizadevno sodeluje tudi v organizaciji vojnih invalidov NOV. Za opravljeno delo in zasluge na raznih področjih je prejel več odlikovanj in priznanj.

Vid Vremec

Moj oče

Novembra 1942. leta so mojega pokojnega očeta Blaža Turnška Nemci aretirali, skupaj z dvajsetimi domačini, med njimi Jožeta Golavška, po domače Ramšaka, Jurija Bukovca, po domače Štajnerja, Slavko in Roziko Radišek, Malko Brišnik, Avgusta Ulago, Jožeta Groblerja, Maro Mandelc in Franca Lesjaka. Gestapo jih je osužil sodelovanja s partizani, poslušanja prepovedanih tujih radijskih postaj in širjenja protihitlerjevske propagande. Vse so kruto zasliševali, nekatere pa so soočili z lažnimi pričami. Toda, vsi so trdili, da so nedolžni in zaradi pomanjkanja dokazov so mojega očeta spustili domov.

Shranila sem prisrčen članek, ki ga je o njem, ko je bil še živ, napisal J. Kraševac. »Upokojenec Blaž Turnšek iz Kaple v Savinjski dolini«, je pisalo v podpisu pod njegovo fotografijo, je pri 66 letih postal medicinska

redkost. V prsih mu namesto skrajno oslabelega srca bje drobna baterija natančno 72 udarcev na minuto... Mož je čil, obdeluje svojo majhno posest, se vozi s kolesom. Živi svoje drugo življenje, ki mu ga je omogočila sodobna medicinska znanost in kibernetika.

Po vojni je vselej govoril: ko bo tovariš Tito umrl, bom tudi jaz. Tako se je res zgodilo, 6. maja 1980 je umrl.

Anica Turnšek

Namesto glose

Ali je vsaka podobnost zgolj naključna?

Iz Resolucije Informbiroja, junija 1948

Informacijski biro ugotavlja, da vodstvo Komunistične partije Jugoslavije izvaja sovražno politiko do Sovjetske zveze in do KP(b) ZSSR. V Jugoslaviji so izvajali nevedno politiko obreko-

vanja vojaških sovjetskih strokovnjakov in diskreditiranja sovjetske armade.

Vodstvo Komunistične partije Jugoslavije se je odtrgalo od mednarodne tradicije Komunistične partije Jugoslavije in stopilo na pot nacionalizma.

Jugoslovanski voditelji verjetno ne razumejo - ali pa se delajo, kot da ne razumejo - da tako nacionalistično vodenje pripelje samo do popačenj Jugoslavije v navedno buržoazno republiko, do izgube neodvisnosti Jugoslavije v navedno buržoazno republiko, da izgube neodvisnosti Jugoslavije in do tega, da se bo sprevrgla v kolonijo imperialističnih držav.

Naloga zdravih sil Komunistične partije Jugoslavije je prisiliti sedanje voditelje, da odkrito in pošteno priznajo svoje napake in jih popravijo; da prenehajo z nacionalizmom; da se vrnejo k internacionalizmu in z vsemi sredstvi krepke enotno socialistično fronto proti imperializmu. Če pa se dosedanj voditelji Komunistične partije Jugoslavije izkažejo za nesposobne, da bi to napravili, naj jih zamenjajo in dajo Komunistični partiji Jugoslavije novo mednarodno vodstvo.

Opomba: Vodilni predstavniki Komunistične partije Sovjetske zveze so se Titu v Jugoslaviji za ta Stalinov grobi napad, za pačenje resnice in za prizadejano škodo v teh štiridesetih letih nekajkrat opravičili.

Iz razprave na seji CK ZKJ, junij 1988

Tomislav Radović: ... Preseneča odnos posameznikov tovaršev iz Slovenije in vodstva te republike, zlasti njihova neodločnost pri obravnavanju teh napadov, pa tudi zmedenosti izjav za javnost. Krivcev za te dogodke nismo kaznovali, pač pa smo dovolili, da pobalini in novinarčki nastopajo kot nekakšni rešitelji, ki menda branijo demokracijo, prvzaprav pa hočejo doseči, da bi Jugoslavija razpadla.

Milo Djuković: Ali so se nekateri procesi v Sloveniji izmuznili nadzoru?

...na seji mestnega odbora Z ZB NOV Beograda, junij 1988

Pero Lalović, predsednik: ... V Sloveniji se pojavljajo ekscesi neodgovornih pobalinov s fašistoidnimi parolami Srbe na vrbe, Bosace na lance, JLA je nevarnejši okupator od Hitlerja. Skrbni nas, ker skušajo zmanjševati pomen teh pojavov, kot so to počeli na Kosovu leta 1968. Posebno nevaren je prodor v armado poveljstvo, kjer so bili ukrepi zaupni vojaški dokumenti, na kar sta normalno reagirali država in JLA, kar je spet razburkalo protiarmsko histerijo, pri čemer so bile na raznih ravneh dane neprimerne izjave. Najnevarnejša je bila izjava predsednika predsedstva SRS Janeza Stanovnika, ki je aktivnega generala imenoval lažnivca. Na seji CK ZKS je sicer bilo precej kritik sedanjih razmer v Sloveniji, vendar je bila zelo poudarjena tudi linija nedemokratske obrambe, čes da v teh republikah ni protijugoslovanskega in separatističnega razpoloženja, kontrarevolucije, sprecialne vojne in protiarmske histerije.

Zdenko Has: ... V Sloveniji gre za kontrarevolucijo, ki jo je mogoče zlomiti le za odločno bitko v lastnem okolju. Stevo Dokmanović: ... Ali bo treba čakati na nadaljnje stopnjevanje protisocializma, da bomo dogodke v najsevernejši republici imenovali s pravim imenom.

Opomba: Kdove, ali se bodo pisci raznih članikov in razpravljalci na številnih jugoslovanskih shodih opravičili Sloveniji in Slovincem za izmišljotino na naš račun, izražene grobe žalitve in škodo, ki nam jo s tem svojim pisanjem in govorjenjem prizadevajo.

Karel Mikulič

Deset let, kar ga ni več

8. julija 1978. leta je umrl dr. Aleksander Gala-Peter, star komaj 62 let. Tedaj, ko so fašisti terorizirali slovenski narod, se je odzval klicu OF in 28. maja 1942 odšel v partizane.

Z dr. Galo sva se spoznala konec maja 1942 na območju Strug. On je prišel iz Ljubljane, mi pa smo prinesli s Petelinjeka radijsko postajo. V naši skupini sta bila komandant grupe odredov Mirko Bračič in komisar Notranjskega odreda Janez Hribar. Gala se nam je predstavil kot zdravnik. S seboj je imel približno deset kilogramov sanitetnega materiala, ki smo ga bili veseli. Vprašal sem ga, če ima zdravilo proti potenju nog. Pogleda mi noge, poseže v torbo in mi ponudi steklenico in reče: »Nemaži in bo dobro.« Od tedaj se mi noge niso več znobile.

Še istega dne, nekoliko pred mrakom, je dal Bračič povelje za odhod. Naši skupini je bil dodeljen tudi dr. Gala. Med vami Breg in Zlebič smo prečkali železniško progo v bližini italijanskih bunkerjev. Ko smo pot nadaljevali po cesti proti Zlebiču, so nas iz zasede napadli Italijani. Pri tem je bil težko ranjen mitraljezec Ciril Vidmar-Vinko, laže spremljevalec Ivan Žagar-Jug, nekaj pa jih je bilo opraskanih; med njimi tudi Gala. Tako je imel že ob prvem pohodu veliko dela z obvezovanjem ranjenec - in sebe. Pozneje je bil dodeljen zidanškovega bataljonu NO.

V začetku junija je organiziral prvo partizansko bolnico na Notranjskem, na Petelinjeku nad Loškim poto-

kom. Zaradi bližajoče se italijanske ofenzive je bolnico premestil k Ogenjcem blizu Bele vode. Ta je delovala v globoki konspiraciji vse do konca julija, 1942, ko je bila zaradi izdaje uničena.

Po uničenju bolnice Ogenjca je organiziral pod snežnikom več manjših bolnic. V začetku 1943. leta pa je odšel na Primorsko. Tam je kot sanitetni referent organiziral sanitetne postaje - majhne partizanske bolnice.

Po kapitulaciji Italije pa so pod njegovim vodstvom zgradili bolnico, ki so jo poimenovali »Pavla«. Tedaj je vključil v partizansko saniteto italijanskega zdravnika dr. Antona Ciccarellica in skupino bolničarjev. Dr. Ciccarellica je bil izkušen kirurg, ki je opravil več težkih operacij, in je bil do konca vojne v partizanski saniteti. V Italiji se je upokojil kot sanitetni general in je dr. Petra tudi po vojni redno obiskoval. Dr. Gala je organiziral tudi več tečajev za bolničarje, ki so jih pošiljali v partizanske enote.

Po končani vojni je bil v Vojno-medicinski akademiji v Beogradu, kjer je vodil higienski inštitut. V činu sanitetnega polkovnika se je upokojil in se je vključil v pedagoško in raziskovalno delo na katedri za medicino dela Medicinske fakultete v Ljubljani.

Svoja bogata doživetja in izkušnje pri zdravljenju ranjenih partizanov je dr. Gala opisal v knjigi »Partizanski zdravnik«, ki je izšla 1972. leta. Ko so bili dogodki o izdaji bolnice razjasnjeni, je napisal knjigo Ogenjca. Po njegovi smrti decembra 1978 je izšla zadnja knjiga Partizanski zdravnik (dopolnjena izdaja). Vse tri knjige so bile hitro razprodane. Prva knjiga Partizanski zdravnik je dobila republiško nagrado, tretja knjiga - dopolnjena izdaja pa zvezno.

Dr. Gala se je pečal tudi z lesorezom. Upodabljal je razne dogodke iz partizanskega življenja. Izrezljal je tragedijo bolnica Ogenjca, ki

je ulita v bronu in predstavlja spomenik.

Ko je leta 1972 izšla prva knjiga, je pisatelj, sicer urednik na ljubljanski televiziji Saša Vuga objavil v Delu pohvalno oceno o knjigi, se seznanil z dr. Petrom in predlagal tragedijo na Ogenjcih kot snov za morebitno upodobitev. Gala se je s predlogom strinjal. Dr. Dimitrij Rupelj je napisal scenarij, po katerem je bila posneta filmska nadaljevanka v petih delih. Predvajali so jo leta 1981, prikazuje pa, kako so se partizani borili za svobodo, ki jo danes uživamo.

Po Petrovi smrti je pokrovitelj bolnice Klinični center koncem leta 1978 obudil spomin na njegovo pot med NOV in po vojni. Poleg ostalega je bila predstavljena njegova zadnja knjiga, razstavljena pa so bili tudi umetniški predmeti, ki jih je izdelal.

Borci in aktivisti in ostali prebivalci Loškega potoka in Ribniške doline, ki so ga poznali, pogrešajo dr. Petra. Bil je skromen, z vsakim se je znal pogovarjati. Redno je obiskoval borce in aktiviste, obujal spomine iz partizanskega življenja, razstavljal svoja umetniška dela in predlagal vedno kaj novega.

Domicilni odbor, občinski odbor ZBNOV, prebivalci Loškega potoka in Ribniške doline so na kraju, kjer je bila bolnica, zgradili muzej, v katerem je prikazana bolnica Ogenjca, Krimski bataljon iz leta 1941, Jelenov žleb in drugo. Muzej smo imenovali po dr. Aleksandru Galu-Petru.

NAGRADNA KRIŽANKA

Nagradni razpis

V nagradno križanko smo vključili gesla, ki jih je prispevalo MEBLO iz Nove Gorice. Rešitve pošljite do ponedeljka, 25. julija 1988, na naslov: Uredništvo TV-15 Naš tovariš, Miklošičeva 28, 61000 Ljubljana. V spodnji levi kot kuverte pripišite MEBLO. Tri reševalce čakajo knjižne nagrade iz programa založbe Borec.

MEBLO

NAGRADNI KUPON

Ime in priimek: _____

Naslov: _____

	MURSKA SOBOTA	▽	▽	SOVJET. LUKA NA OBALI KRIMA	TRST	PODOBA GOLEGA TELESA	NEMŠKI FINO-MEHANIK (CARL)	STRUPEN ALKALOID IZ VOLČJE CESNJE	BELG. ZDRAVI-LIŠČE	▽	▽	▽	NEKD. JUŽNOAM. PLEMENA	PISATELJ O'FLA-HERTY	PREHOD TEKOCINE SKOZI MEMBRANO	BRZOJAVKA
	STANJE ZAMAKNJENOSTI								ORODJE ZA TANJŠANJE							▽
	SIJ, BLESK								KDOR ONANIRA LEPO VEDENJE							BIBLIJ. PREROK
	PREGON ŽIVALI				AVSTRIJ. DEŽELA POSEBNO STANJE						ZMEŠ-NJAVA, KAOS	GRAD PRI BEGUNJAH				
	PRED-STOJNIK SAMO-STANA					PRED-MESTJE SPLITA						MESTO V ITALIJI ŽENSKA S KODRI				
	CLAIRE BLOOM	IGRALEC WELLES	STRONCIJ	MESTO V SREDNJI ITALIJI		SEZNAM							NEM. KNJI-ŽEVNICA (INA)	HČERIN MOŽ		
	▷					REKA V ROMUNIJI	MIT. PRVI LETALEC							TURŠKI VELIKAŠ KROGELNI ODSEK		
	▷						CITAT								RADON ODKRI-TELJ NONIJA	
	NEVARNA ZASTRU-PITEV KRV						AMER. ATLET (JESSE)	KONICA, BODICA	MARAŽ	TROPSKI PLAZILEC						AVTOR VINKO KORENT
	VDOVA JOHNA LENNONA (YOKO)				AVSTRIJ. ARHITEKT OBŽALO-VANJE						BREZ-BARVNA STRUP. TEKOCINA	ODSTRA-NITEV Z LOMLJE-NJEM				
	POLJSKA PISA-TELJICA (ZOFIA)											TELO-VADEC ŠTUKELJ				MEDI-TERAN
	MARIBOR	KEMIČNA PRVINA (ZNAK IO)	POZI-TIVNA ELEK-TRODA	ALKALOID V KORENI-KI IPE-KAKUANJE								DEČEK, KI POJE ALT OGRAJA				▽
	▷			POTOMEC				SKAND. M. IME						ZNAKI BLIŽ. EPILEPT. NAPADA		
	▷			KISLI SADNI BONBONI				GRM ZA ŽIVE MEJE, TUJA					NEKD. IGRALKA BADMINTO-NA - MARICA	URIN	SL. TELO-VADEC (MIRO)	
	KUNI PODOBNA ŽIVAL						SL. SKLA-DATELJ (SLAVKO)	NORDIJ. NAZIV ZA SMUČI	NEWTON	FINSKI ARHITEKT (ALVAR)					DOLORES IBARRURI	KDOR IMA 9 PRSTOV
	MALIK				SL. GLAS-BENIK - BOŽO KEMIČNA PRVINA								POKRAJI-NA V JUGO-ZAHODNI FRANCII			
	DEŽELA VZHAJAJO-CEGA SONCA									NEMŠKI POLITIK (GUSTAV)	VZOR	PREKO-PALNIK	REKA V KARLOVCU			
	NADA VIDMAR	SREDIŠČE MOLDA-VIJE (ROMUNIJA)	SIGNAL. NAPRAVA TEK V NARAVI											STARO-RIMSKI POZDRAV		MEBLO NOVA GORICA
	▷			OSEBA IZ BIBLIJE PRITOK RENA				KURTOVIČ NEON						ROMULOV BRAT HUS		MESTO OBTISI V BAČKI
	▷				SADNO DREVO, CIBORA ZAJEČAR									POD		
	PREŽIHO-VO MLAD. DELO									VRSTA. POKRI-VALA					POGAN	
	MOHAMED. VERA									uniles	POLET, ZANOS				VULKAN NA HA-VAJIH (MAUNA)	

Pohod na Triglav leta 1944

Obveščevalna trojka
v Ilijevem ognju

Planinci, ki hodijo v visoke gore, dobro vedo, kaj je Ilijev ogenj. Ozračje je močno naelektreno in ob lepem vremenu se pobjiskuje od železnih predmetov in skalovja. Z elektriko nabit zrak vleče lase pokonci. Če potem pride nevihta, strahovito grmi, strele pa udarjajo druga za drugo.

Ilijevega ognja sta se poleti 1944 dva obveščevalca tako ustrašila, da si nista upala z Malega na Veliki Triglav. Bilo pa je takole:

Oddelek jeseniške izpostave obveščevalne službe je taboril nad samotno Zevtarjevo hišo nad Jereko. Družina je bila zelo privržena partizanom. Vodja izpostave je bil jeseniški prvoborec Ivan Vovk-Zivan, od ustanovitve VOS za Gorenjsko do ukinitve te službe konec aprila 1944 je bil načelnik komisije VOS za jeseniško okrožje, ki je obsegalo tudi vse vasi v Bohinju. Ko je bil že tri leta partizan, so to sklenili proslaviti: »Pojdimo na Triglav in zavriskajmo, da nas bodo slišali do Celovca, Ljubljane in Trsta!«

Zivan je odšel k partizanom prve dni julija 1941, za-

to meni, da so se za pohod na Triglav odločili julija. Janez Stare-Bogdan se s tem datumom ne strinja. Pravi, da so šli šele septembra 1944. Sicer pa prisluhnimo njegovim spominom, ker je vodil pohodnike:

»Sem kajzarjev sin in izučen čevljar. Delal sem pri čevljarjem mojstru Jožetu Sodji v Češnjici. Z njim sem bil zmenjen, da bom lahko prost, kadarkoli bom hotel. Prosti čas sem potreboval, da sem delal za obveščevalno službo in terenske politične funkcionarje partije in OF. Razne naloge pa so prihajale vsak dan in nenadoma. Konec maja 1944 sem

odšel od doma in se pridružil obveščalcem pod Zevto; bil sem njihov kurir, tedaj star 29 let.

Že kot dvanajstleten deček sem bil nosač do doma Planike (nadmorska višina 2408 m). Domačim in tujim planincem sem bil večkrat za vodnika do te koče. Pomagal sem jim nositi opremo, seveda ne zastoj. Planinci v Planiki so me večkrat najeli za vodnika na vrh Triglava. Za tako pot (od Planike do Triglava) sem dobil 70 dinarjev, kar je bilo tiste čase precej. Ena žemlja je stala pol dinarja, vstopnica za v kino dva in kilogram govejega mesa za juho od 10 do 12 dinarjev.

Dobro se spominjam, da je Zivan predlagal, naj gremo na vrh Triglava.

Gori je najlepši pogled na jutranjo zarjo, na vzhajajoče sonce, sem pripomnil. Pojdimo zvečer, da bomo zgodaj zjutraj gor. In tako smo se odpravili na pot Zivan, Edi Selhaus-Jano in jaz. Ne spominjam se več, zakaj drugi niso šli z nami.

Na Velo polje smo prišli kmalu po polnoči. Vodnikova koča je bila zaprta. Do Planike smo potrebovali še dve uri hoje. Dom je bil odprt. Svitalo se je že. Iz predala smo vzeli vsak po eno prijavnico in jih izpolnili; zapi-

sali smo prava imena, kam gremo, kdaj se vračamo in po kateri poti. Vse tri liste smo zavili v svitek in ga potisnili v prazno steklenico od kisle vode in jo potem zamašili. Zivan je odnesel steklenico kakih petdeset metrov od koče in tam skril pod neko skalo. Gotovo je še tam, le poiskati jo bo treba.

Selhaus je komaj prilezel na Mali Triglav, ki je bil v megli. Midva pa sva sklenila, da ne greva naprej. Lasje so nam štrleli pokonci in vsi trije smo vedeli, da smo v Ilijevem ognju. Le kaj bom lahko videl s Triglava, sem si mislil in se usedel. Selhaus pa poleg mene. Navsezadnje sem bil že dostikrat na tisti najvišji skali naše domovine!

Zivan naju ni silil naprej. Trmasto dosleden sam sebi je potihoma rekel: Če sem že prišel do sem, grem še dvajset minut, da bom prvič obšel Aljažev stolp. In je šel. Ko se je vrnil, nama je povedal, da nikakor ni mogel najti vpisne knjige (bila je v pločevinasti škatli) ali pa ni bilo svinčnika za podpis. Podpisal pa se je po bojevniško: s pištolo je ustrelil pod ključko v Aljažev stolp (kdo bi mu sicer pozneje verjel, da je bil res na vrhu).

Z Malega Triglava smo videli nemško šolsko izvidniško letalo, ki je padlo petde-

Janez Stare-Bogdan, Jagrov iz Srednje vasi, kurir NOV, že pred vojno pa vodič turistov na Triglav. Poleti 1944 pa je bil vodič obveščevalni trojki. (foto: J. Vidic)

set metrov od koče na Kredarici. Z mavzerico sem hotel ustreliti v kljukasti križ na letalu, a me je Zivan opozoril, da bi s tem lahko preplašil naše kurirje, če so slučajno kje v bližini. Še hujše pa bi bilo, če bi bili v bližini Nemci in slišali strel. Skriti bi nas ob vrnitvi pričakali v zasedi.

V domu na Kredarici je bilo vse razmetano, po predalih in po tleh pa veliko razglednic in raznih slik. Nato smo si ogledali letalo, iz katerega so neznanci že pobrali vse, kar se je dalo odnesti.

Jože Vidic

Nepredvidena srečanja

Posebno področje partizanskega boja so bile kurirske zveze. S svojo dvojnostjo so sestavljali široko razporejeni mreži prek slovenskega ozemlja. V eni so bile poti kurirjev TV linije, v drugi pa vojaških kurirjev. Med te druge me je določil štab Zidanškove brigade. Dolge mesece sem skupaj s tovariši marsikaj doživel, nekaj tega pa se mi je posebej vtisnilo v spomin.

Nekega julijskega jutra je komandir naše kurirske postaje Marjan iz globokega spanca prebudil Ivana in mene. Ukazal nama je, da morava na izredno kurirsko javko, na kateri se bova šela s kurirji Zidanškove brigade. Bila sva še vsa zaspala in se na tistem čudila, zakaj ravno midva, saj sva šele prišla s kurirske postaje 1-8. Spala sva komaj dve uri.

»Drugi kurirji so že razporejeni, vaju pa ne bo dva dni«, nama je pojasnjeval komandir. »Ker je zadeva pomembna in nujna, grem z vama tudi sam. Oglasili se bomo še na signalni postaji, tam je Vitez s svojo skupino, ki čaka in prevzema pomoč zaveznikov ob letalskih desantih. Na tej postaji sem bil nekaj časa tudi jaz. Zajtrkujta in se pripravita, čez pol ure bomo odšli. S seboj vzemita za dva dni hrane,« nama je dejal komandir in se zatopil v pisanje poštnega dnevnika. Po odhodu iz bunkerja smo se oglasili pri kmetu Samcu; bili so naši obveščevalci, mi pa njihovi »podnajemniki,« kajti blizu hiše smo si v gostem smrekovem mlaju nad zemljo postavili bunker, pokrili pa smo ga s smrekovimi skorjami; v njem smo si kuhali in spali, v bližini pa je žuborel tudi potoček.

Oče Samec nas je sprejel z resnim obrazom, si zavihal velike brke ter nas povabil v hišo, v kateri so z njim živeli žena in dve hčerki, Lojzka in Štefka. Slednja je pred kratkim rodila hčerko. Natočil je vsakemu in še sebi šilce žganja, obenem pa modroval o Nemcih, partizanih, zaveznikih in o koncu vojne, o svobodi, ki pa po njegovem ni mogla biti več daleč.

Pred odhodom so nam zaželeli srečno pot. Za korajžjo smo še srknili in odšli – na nevarno sedlo Pungart.

»Na tej planoti pred požanim planinskim domom smo v januarju 1944 bili postrojeni borci na novo ustanovljene Zidanškove brigade,« je dejal komandir Marjan. »Čutili smo se močne, saj je brigada štela tristo borcev – tedaj najmočnejša in največja partizanska enota na Pohorju.«

Po večurni hoji smo se približali kraju, kjer bi morala biti Vitezova skupina. Po dolgem iskanju smo jo naposled le našli. Prvo Vitezovo vprašanje je bilo, kaj da iščemo tu; konspiracija da bo šla k hudiču, zakaj smo prišli ravno k njemu, se je jezil in godrnjal.

Bivak, v katerem so spali noči, pa so imeli lepo urejen. Za streho so razpeli šotorsko krilo, stene so imeli iz smrekovih vej. Za ležišča so lepo izravnali teren, ga pokrili s smrekovimi vejami, nanje nasuli precej sena in ga pokrili z odejami. Za tiste čase je bilo to udobno ležišče, kajti vajeni smo bili spati kar na trdih tleh.

Vitez je dovolil, da prespimo pri njih; posvaril nas je samo, če nimamo uši, teh malih nadležnih živalic, ki smo se jih v partizanih vsi bali. Še smo se pogovarjali o zavezniški pomoči, ki da bi lahko bila večja; naše enote so slabo oborožene, obute in oblečene, primanjkovalo je sanitetnega materiala. »Zavezniki so skopi, čeravno veliko obljubljajo,« se je pritoževal komandir Vitez. Pogovarjali smo se še o hajkah, katere so pogosto na tem delu Pohorja, kajti Nemci vedo za pomoč zaveznikov, ki jo odmetavajo s padali iz letal. Radi bi zasegli te pošiljke, čeprav so v bojih proti brigadam imeli velike izgube. Pri toževal se je nad pregostimi premiki, kajti Nemci stalno stikajo za njimi posebno takrat, ko brigad ni v bližini.

Še in še je pripovedoval zgovorni Vitez, mi pa smo utrujeni zaspali.

Proti Komisiji

Prebudili smo se v zgodnjem lepem jutru, bližnje hribe je obsijalo sonce. Oglašali so se ptiči, slišali smo srnjaka. Nekje daleč pa je bilo slišati tudi streljanje topov.

»Že navsezgodaj so se začeli boji,« je dejal komandir Marjan, medtem ko smo zajtrkovali. Vitez je ponudil še kakšno slino, pri tem pa dejal. »Naj bo za korajžo za današnji naporen dan, ki se obe-ta.« »Poleti je na signalni postaji bolj, kot je bilo pozimi, ko si bil še ti pri nas,« je dejal Vitez Marjanu. Se spominjaš, kako smo pazili na sledi? Mraz je stiskal, lakoto smo pretepali... Kaj misliš, ali bomo še eno zimo prezebali v teh hribih? Upam, da bo prej konec vojne...« je modroval in natakaj žganje.

»Upanje je,« je dejal Marjan, »Angleži in Amerikanci so se izkrcali v Franciji; dolgo pričakovana druga fronta bo Nemce prisilila, da bodo kapitulirali, kot so Italijani. Ali vidiš, kako zavezniki bombardirajo nemško industrijo, vojaške objekte in mesta. Pomoči v zraku več nimajo. Ali vidiš jate zavzenih letal, ko preletavajo tudi naše kraje, nato pa je čuti eksplozije bomb, kot bi grmelo? Tudi naše enote jim delajo velike preglavice. Pogledaj, koliko divizij morajo imeti v naši državi, da se bojujejo proti naši NOB! Krava bi jih potrebovali na drugih frontah, posebno pa sedaj v Franciji. V nekaj mesecih bo te preplete vojne najbrž konec,« sta menila Marjan in Vitez.

Tedaj pa nama komandir Marjan ukaže, da greva na javko. Nedaleč od tu je nekaj hiš, v katerih stanujejo gozdni delavci z družinami, kraj se imenuje Komisija, je dejal in povedal, pri kateri hiši bodo čakali kurirji Zidanškove brigade. S temi navodili se z Ivanom napotiva, da bi opravila naloženo.

Ivan je pred vstopom v NOV bil v nemški vojski. V letu 1942 so ga prisilno mobilizirali, dodelili so ga

v tankovsko enoto. Bil je med samimi Nemci, ki Slovencem niso bili naklonjeni. Požreti je moral marsikatero pikro. Oficirji in podoficirji so zahtevali zelo strogo disciplino, posebno še od njega, »auslendarja,« tujerodca, kakor so ga večkrat poniževali.

»Po šestih mesecih učenja, vaj in vsega mogočega urejanja so priredili parado tankistov po ulicah mesta, v katerem je bila kasarna. Tu je bilo kaj videti: meščani so nas z navdušenjem pozdravljali in nas obmetavali s cvetjem. Takrat so Nemci bili zelo navdušeni za Hitlerja in vojno, je pripovedoval. O partizanih je vedel bolj malo, kolikor so mu od doma pisali, toda zelo previdno, kajti pisma so bila cenzurirana. Dobil je dopust, izkoristil priložnost in odšel v partizane.

»Ali veš, kakšno kazen so namenili dezertirjem iz nemške vojske?

»Kar obglavili so te,« je pripovedoval Ivan, ko sva jo mahala proti Komisiji.

Zunaj je bilo polno zelencev

»Glej, kar za tem robom je hiša, v katero sva namenjena,« je dejal Ivan. Do hiše je bilo kakih dvesto metrov, videla pa se ni, ker je bila za precej strmim robom. »Počakal te bom tu in pazil na okolico, da ne bo kakšnega presenečenja,« je dejal Ivan. Medtem sem že zakoračil v strmino in se približeval hiši. Ko sem jo zgledal nekaj metrov pred seboj, sem videl stražarja, ki je hodil na drugi strani hiše. Del poti ga je zakrivala hiša.

»Kurirji me že čakajo,« sem pomislil in že z zadnje strani vstopil v hišo. Tu so me začudeno in hkrati prestrašeno sprejeli. Nekdo je vzkliknil:

»Ali ne vidiš? Zakaj hodiš tu?«

Pogledal sem skozi okno in ostrmel, zakaj zunaj je bilo polno zelencev, njihov stražar pa je hodil sem in tja pred hišo. Tedaj sem se zavedel nevarnega položaja, v katerem sem se znašel. Prva misel je bila: previdno in neopazno se moram umakniti, da me Nemci ne opazijo. Ko se je stražar obrnil in zakora-

kal za hišo, sem se potuhnil ob hiši za bezgov grm ter opazoval stražarja, ki mi je nekam vznemirjen obrnil hrbet. Tedaj sem plačnil izza grma in stekel proti Ivanu. Stražar je planil za menoj, hotel me je živega ujeti. Ivan je takoj ugotovil, kaj se dogaja. Pomeril je in izstrelil proti preganjalcu. Stražar se je vrغل na tla ter začel streljati za nama. Stekla sva, kolikor so naju nesle noge. Čez nekaj časa se je oglasil še mitraljez, toda naju je že zakril gozd. Bila sva izven nevarnosti. Vsa zadihana sva pritekali do signalne Vitezove skupine. Vsi skupaj smo se umaknili globlje v gozd, ker nismo vedeli, ali naju bodo zasledovali. Toda kmalu smo se vrnili, ker nismo opazili zasledovalcev. Komandir Marjan je ocenil položaj in hudomušno dejal: »Misli se, da vaju noben hudič ne bo mogel zaustaviti, tako sta tekla.«

Komandir Vitez pa je bil prepričan, da nemška enota išče njegovo signalno skupino.

»Vidiš, Marjan,« je dejal, »Nemci sedaj vedo, da smo nekje v bližini, zato bomo šli drugam. Ne želim, da bi nas presenetili. Dobil sem tudi stroga navodila, da se v spopade ne smemo spuščati; ostati moramo v strogi tajnosti. Tudi jaz si ne želim, da bi me ubili tik pred svobodo...«

S stiskom rok in obljubo, da se vidimo v svobodni domovini, smo se poslovili od Vitezove skupine.

Po vojni bom lovec

Ker s kurirji Zidanškove brigade nismo dobili zveze, je komandir Marjan odločil, da se vrnemo na našo postajo ter od tam vzpostavimo zvezo z brigado.

Ko smo se vračali, smo nalleteli na trop gamsov, čuli smo nekaj žvižg. Ves trop se je pognal po strmini navzdol, mi pa smo presenečeno strmeli za njimi in opazovali njihovo gibčnost in lepoto.

»Po vojni bom postal lovec,« je čez nekaj časa dejal Marjan. »Ne zato, da bi pobijal divjad, ampak za razvedrilo. Opazoval bom divjad in naravo, kdaj pa kdaj pa ustrelil kakšno trofejo, saj

veš, če si že lovec, moraš imeti tudi trofeje.«

Tudi Ivan se je navduševal za lov: »Že kot vajenec sem opazoval lovece. Toda takrat, v stari Jugoslaviji, so lahko bili lovci samo premožnejši, saj so imeli v zakupu cela lovišča; kdo bo lovec, pa so določali sami. V novi Jugoslaviji pa ne bo tako!« je glasno razmišljal Ivan.

Prispeli smo na Črni vrh. Od tu smo opazovali pot proti Veliki Kapi. Tu so namreč Nemci večkrat postavljali mitralješke zasede in prežali na kurirje, ker so slutili, ali vedeli, da po tej poti hodimo. Pogled nam je zdrsel na Uršljo goro in Peco.

»Ali vidita ob vznožju Uršlje gore kraj Sele?« sem dejal. »Tam je kot duhovnik in pisatelj služboval Franc Ksaver Meško, velik rodoljub. Po prvi svetovni vojni je pribežal iz Koroške, ker so mu tamkajšnji nemčurji stregli po življenju. Skromno je živel, pisal knjige, skrbel za svoje ovčice in bil zelo priljubljen. Ko so Jugoslavo zasedli Nemci, so ga med prvimi zavednimi Slovenci pregnali. Kajti Nemci hočejo pregnati Slovence, Slovenijo pa zbrisati iz zemljevida. Toda ti njihovi peklenski načrti propadajo,« sem jima dejal. Medtem smo prišli do zelo nevarnega prehoda na Pohorju do Pungarta.

»Tu nekje je imel Prvi pohorski bataljon svoje skladišče – bunker, v katerem so imeli shranjeno hrano, obleko in orožje. Borci tega bataljona so padli, tako je tudi ta bunker ostal skrivnost. Ko sem bil še v odredu, smo vedeli prehodili in iskali ta bunker, a vse zaman,« je dejal komandir Marjan, ko smo že šli proti ribniški strani Pohorja k naši kurirski postaji 1-9 pri Samcu.

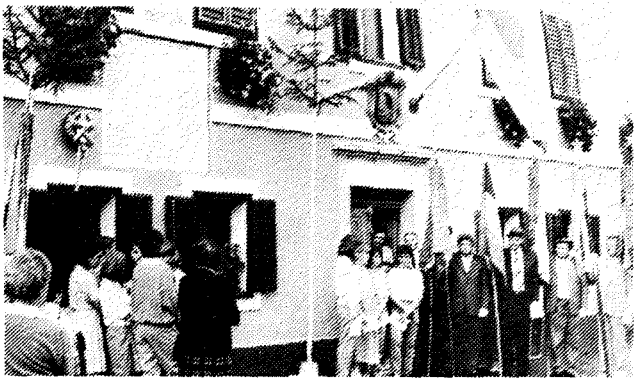
V bunkerju so nas sprejeli kuhar Jože in kurirja Tone in Gustl. »Ko te ni bilo, so zveze potekale v redu,« je poročal kurir Gustl komandirju Marjanu. Jože je skuhal izdaten obrok, kajti bili smo ga že potrebni. Tako se je tudi to nenadno srečanje z Nemci za nas srečno končalo.

Stanko Hovnik

Ob dnevu borca

Spominska plošča z imeni padlih

Borci žalske občine so se srečali ob dnevu borca in ob letošnjem občinskem prazniku na Vranskem. Osrednja slovesnost je bila pri gradu Podgrad, zbranim pa je spregovoril prvoborec Rado Zakonjšek-Cankar. Pred tem pa je bila slovesnost v trgu na Vranskem, kjer je 81-letni član KO ZB Vransko Karel Goropevšek odkril spominsko ploščo, na kateri je 69 imen krajanov Vranskega, ki so padli v NOB. Poleg bor-

cev so se srečanja udeležili tudi interniranci taborišča Auschwitz, govorila pa jim je predsednica odbora internirancev tega taborišča Nina Zupančič. Pripravili so tudi bogat kulturni program.

T. Tavčar

Priznanja za mariborske borce

Predsednik mariborske mestne skupščine Emil Tomažič je ob dnevu borca pripravil sprejem za mariborske borce in jim čestital ob prazniku in se jim zahvalil za njihovo delo v NOB in v povojnem socialističnem razvoju. Dejal je, da je na podobnem sprejemu pred dve letoma opozoril na zelo slab gospodarski položaj in na globoko politično in družbeno krizo. Nekateri so takrat njegove besede ocenili za preveč kritične in preveč črne. Ves poznejši tok vseh družbenih dogodkov pa je njegove ocene potrdil. Stvarnost, v kateri danes živimo,

pa je še hujša od njegovih takratnih napovedi. Govoril je tudi o nedavnih stvarkah v mariborskih OZD in dejal, da je v teh primerih, če zamenjamo nekatere nesprejemljive poteze, prihajalo do izraza nezadovoljstvo delovnih ljudi z njihovim materialnim položajem, ki se kaže zlasti v zaostajanju osebnih dohodkov v odnosu na udar cen v zadnjem času, kar je zlasti prizadelo delavce z nizkimi osebnimi dohodki.

Na sprejemu so izročili priznanje ZZB NOV Maribor, ki so jih sprejeli borci, ki so s svojim dolgoletnim družbenopolitičnim delom

v ZZB NOV in v drugih organizacijah in skupnostih prispevali k socialističnemu in samoupravnemu razvoju družbe. Prejeli so jih: kole-sarsko društvo Vema-Branik Maribor za dolgoletno uspešno organizacijo in izvedbo kolesarskega maratona Pohorski bataljon, taborniški odred »Avgust Majerič« in borci: Janez Janežič, Jožica Kravanja, Silvo Ajdišek, Rudi Barovič, Ludvik Petelin, Ciril Vaupotič, Franc Cvetko, Alojz Horvat, Martin Stipanič, Marjan Znidarič, Ivan Ledinek, Ivo Tomičič, Slavko Markrab, Anica Jug, Franc Hribnik, Anton Gorjanc, Jože Dvoršak in Jože Kapl. M. K.

Zaobljuba pripadnosti

Slovesnosti v počastitev dneva borca, ki so se zvrstile po vsej ožji in širši domovini, pa tudi v zajedstvu, so bile tudi v vojašnicah med pripadniki naših oboroženih sil. Svojo pripadnost domovini in narodu je zapriseglo več tisoč mladih. Ob navzočnosti okoli dva tisoč najožjih družinskih članov, svojcev, pri-

jateljev, vojaških starešin in predstavnikov družbenopolitičnega življenja mesta Ljubljane in Ljubljanskega armadnega območja, so v soboto, 2. julija, zaprisegli mladi vojniki v vojašnici Boris Kidrič v Šentvidu pri Ljubljani.

Po nagovoru predstavnika Ljubljanskega armadnega

območja je mlade vojake, njihove starešine in vse prisotne pozdravila tudi predsednica SML Nuša Kerševan, ki je zaželela, da bi se nadaljevale tradicije sodelovanja med mladimi, ki so prišli služiti vojaški rok in Ljubljancem. Te prijateljske vezi so že vtakane, treba jih je le negovati in plemeniti z novimi spoznanji, je med drugim dejala Nuša Kerševan.

Jože Čurin

Brigadirski pesem '88 na Goričkem

Minulo nedeljo dopoldne je prispelo v naselje letošnje zvezne mladinske delovne akcije Goričko'88, ki je v Domu učencev Štefan Kovač v Murski Soboti, 120 brigadirjev v naslednjih brigadah: MDB Kopaonik iz Brusa v SR Srbiji, MDB Bratstvo in enotnost iz Alibunarja v SAP Vojvodina, MDB Slobodan Princip – Seljo iz Hadžićev v SR BiH ter specializirana brigada gojencev

srednjih šol kopenske vojske JLA General armade Kosta Nadj iz Sarajeva (MDB 22. december). Popoldne so se jim pridružili še brigadirji specializirane brigade Rdečega križa Slovenije je MDB Karel Barbarič, čez teden dni pa pridejo še mladi zdomci iz Ravensburga v ZRN.

Ob 18. uri je bila slavnostna otvoritev ZMDA Goričko'88, kjer je spregovoril

predsednik RK ZSM Slovenije Tone Anderlič, v kulturnem programu pa so sodelovali tamburaši KUD Beltinci in folklorna skupina Beltinci ob spremljavi glasbe Bande Kociper-Baranja. V naselju brigadirjev so dvignili zastavo akcije in od ponedeljkovega jutra spet odmeva brigadirski pesem na Goričkem v Prekmurju, kjer bodo brigadirji v dveh izmenah spet posodabljali cestne povezave ter pomagali pri melioracijskih delih na Goričkem, severnem predelu soboške občine.

Filip Matko

V spomin na Rada Pehačka

Športno društvo Invalid iz Ljubljane je te dni že petič priredilo turnir v balinanju na štiristeznem balinišču v prostorih ZZB v Malenškovi ulici v Ljubljani turnir je bil posvečen narodnemu heroju, generalpolkovniku, nosilcu spomenice 1941 Radu Pehačku. Sodelovalo je 48 ekip, od tega so bile štiri ekipe DU iz Ljubljane. Ta turnir je namreč trajal pet dni (od 9. do 14. maja), na njem pa je sodelovalo 250 balinarjev iz Ljubljane. Balinanje je pri nas zelo priljubljena igra, osvajajo pa jo že mladi in najmlajši. Na turnirju je sodelovala tudi ekipa pionirjev-balinarjev iz občine Moste-Polje (Slape). Njihov vaditelj Bojan Sever je dejal, da posvečajo veliko pozornost mladim balinarskim navdušencem, ki so se na balinišču disciplinirano vedli. Najstarejši balinar na tekmovanju je dopolnil 74 let. V finalu se je uvrstilo 16 balinarskih ekip. Da so izluščili najboljše v finalu, so tekmovali kar dvanaest ur. Rezultati: 1. Balinarski klub Invalid Center (Jože Pogačnik, Franc Škenda, Marjan Kosar in Ignac Krušnik), 2. balinarski klub Špica, 3. balinarski klub Svoboda, 4. mladi balinarji iz občine Moste-Polje (Slape).

Trije najboljši so prejeli plakete. Da je organizacijsko uspelo tako množično tekmovanje oziroma turnir, gre zahvala neutrudnim organizatorjem Milanu Mirtiču, Viktorju Fredlu in Karlu Štreklju.

Drugi krog memoriala pa bo sredi julija, ko se bodo športniki iz vrst ZZB NOV in invalidi pomerili v kegljanju, streljanju z zračno puško, balinanju in šahu. Sredi prihodnjega meseca je namreč obletnica smrti Rada Pehačka.

Vinko Bovcon

Tabor Vidonci '88

Prostori nekdanje osemletke v Vidoncih na Goričkem ter gozdne jase ter livade so minuli ponedeljek ponovno oživele za štirinajst prihodnjih dni, kajti sekretariat za ljudsko obrambo skupščine občine Murska Sobota je v skladu z vsakoletnim programom pripravil taborjenje mladih, ki ne obiskujejo šol sred-

njeja usmerjenega izobraževanja. Po zakonu so se dolžni usposobiti za SLO in DS in to bo potekalo 14 dni v taboru Vidonci 88.

Pod vodstvom poveljnika tabora Avgusta Korena bo skoraj 200 mladih, mladink in mladincev soboške občine, spoznalo veščine SLO in DS, organiziranih pa bo tudi veliko skupnih aktivnosti z mladimi v bližnjih vaseh ter brigadirji ZMDA Goričko '88.

F. M.

Vabila

Občinska konferenca SZDL Škofja Loka in Krajevna skupnost Selca vabita vse borce, delovne ljudi, občane in mladino na **Komemoracijo in odkritje spominskega obeležja 7. SNOUB France Prešeren in Gorenjskega odreda**, ki bo v nedeljo, 17. julija 1988 ob 9. uri pri spomeniku žrtvam NOB v Dolenji vasi (slavnostni govornik bo Ivan Franko-Iztok, prvi komisar Prešernove brigade) ter **Slovesnost v počastitev 45. obletnice ustanovitve 7. SNOUB France Prešeren** in praznik krajeve skupnosti Selca, ki bo v nedeljo, 17. julija 1988, ob 11. uri na športnem igrišču v Selcih (slavnostni govornik bo Janez Zavrl, predsednik OK SZDL Škofja Loka).

Prešernove brigade bo tovariško srečanje, ki bo združeno s praznovanjem krajevnega praznika KS Selca. Slavnostni govornik pri Plečnikovem spomeniku v Dolenji vasi bo Ivan Franko-Iztok, ki bo tudi odkril spominsko obeležje. Torej, vabljeni v Kranj in Dolenjo vas oziroma Selce.

★

Borci in borke Gorenjskega odreda!

Udeležite se obeh srečanj in slovesnosti: v Dolenji vasi in v Selcih, 17. julija, ob 9. in ob 11. uri!

Vabimo vse občane, posebej pa še borce in aktiviste »Kozjanskega« na tradicionalno proslavo dneva vstaje slovenskega naroda. Proslava bo 22. julija 1988. ob 10. uri pri spominskem obeležju na Jevši (Bohor).

Prihod na proslavo je možen tudi z motornimi vozili iz smeri Krško-Brestanica-Senovo-Srebotno-JEVŠA, oziroma Planina pri Sevnici-Stara žaga-Netopir-JEVŠA.

KO ZB NOV Senovo

Skupnost borcev Tomšičeve brigade obvešča, da bo proslava dneva ustanovitve te brigade 16. julija ob 10. uri kot običajno v vojašnici Boris Kidrič v Šentvidu.

Prosimo, da se člani brigadnega odbora udeležijo sestanka, istega dne na istem kraju ob 8. uri.

Triglav – simbol svobode

Do pohoda borcev in mladine na Triglav, ki bo 22. in 23. julija, nas loči le še dobrih štirinajst dni, zato je prav, da udeležence pohoda dokončno obvestimo o poteku in prireditvah, ki bodo pohod spremljale. Uvodoma le-to, da nikar ne pošiljate dodatnih prijav, ker smo morali precej prijav zavrniti, saj imamo na Kredarici določeno število ležišč. Tisti, ki se želijo za vsako ceno pohoda udeležiti, si bodo morali pač poiskati prenočišče v Planiki ali na Doliču.

Borci bodo pričeli pohod 22. julija ob 8. uri iz Rudnega polja na Pokljuki. Za tiste, ki nimate lastnega prevoza, bodo na voljo dva posebna avtobusa iz Bleda in sicer nekaj po 7. uri, oz. po prihodu rednega avtobusa iz Ljubljane. Istega dne popoldne pa bodo krenile na pohod kolone mladih iz jeseniške, radovljiške in tolminske občine, prenočili pa bodo v okoliških planinskih domovih.

V večernih urah 22. julija bo v Triglavskem domu na Kredarici miting s kulturnim programom, ki ga bo tudi ljubljanska Televizija prenašala v živo v Poletno noč. Te kulturne prireditve se bodo udeležile tudi delegacije

pohodnikov mladih, ki bodo prišli na Kredarico. Organizacijski odbor pohoda obvešča vse tiste pohodnike, ki imajo klobučke in značke s prvega pohoda, da jih vzamejo seboj!

23. julija bo približno ob 7. uri vzpon na vrh Triglava, kamor naj bi prispeli nekaj pred deveto uro. V istem času bodo prispelo kolone mladih, ob deveti uri pa naj bi se začela sklepna slovesnost. Zavarovalna skupnost Triglav, ki je tudi pokroviteljica pohodov, bo s podpisom listine prevzela tudi pokroviteljstvo pohoda, prevzela pa naj bi tudi v varstvo Aljažev stolp.

Po končani slovesnosti se bodo pohodniki napotili proti Planiki in dalje v smeri Rudnega polja, kamor naj bi prispeli med 14. in 15. uro. Slovesnosti na Rudnem polju tokrat ne bo, pač pa bo za vse pohodnike pripravljeno skupno kosilo. Povratek bo po 17. uri, pohodnike pa bosta odpeljala tudi posebna avtobusa proti Bledu.

Naj vam ne bo odveč naslednje opozorilo: na pohod se odpravite dobro opremljeni, fizično, psihično in zdravstveno sposobni. V nahrbtniku naj bo vsaj eno rezervno

perilo, kakšen topli pulover, vetrovka, lahko tudi zlojživ dežnik. Hrane ne jemljite preveč, ker jo boste lahko kupili na Kredarici. Za varnost bo poskrbljeno, vendar velja pravilo, da gre vsak na pohod na lastno odgovornost.

Ker so hrana, pijača in prenočišče v lastni režiji, je prav, da navedemo nekaj cen, ki veljajo na Kredarici: razni napitki od 1.200 do 1.500 dinarjev, topla jedila od 1.000 do 12.000 dinarjev in brezalkoholne pijače od 1.500 do 10.000 dinarjev. Cena prenočišča je od 1.200 (zasilna ležišča) do 19.000 dinarjev (postelja v sobi za nečlane PD). Za pohodnike bo najbrž veljala enotna cena, ki je sicer veljavna za člane vseh planinskih društev, in sicer 9.500 dinarjev, kar pa še ni potrjeno.

Želimo si vsi skupaj, da bi se letošnji tretji spominski pohod borcev in mladine na Triglav končal srečno kot prejšnja, kar pa je v veliki meri odvisno tudi od vas. Zato vso srečo na pohodu in varno vrnitev v dolino!

Planinski zdravo!

Jože Čurin

Bistriški planinci v Vojvodini

V dneh med 17. in 19. julijem so se na hriboviti okolici Vršca v Vojvodini zbrale delegacije pobratenih planinskih društev iz vse Jugoslavije. Krog pobratenih vključuje po eno društvo iz vsake republike in pokrajine. Slovenske planince je na tem srečanju zastopalo PD Snežnik iz Ilirske Bistrice. Dvestotim planincem, udeležencem tega srečanja, so domačini. Planinsko smučarsko društvo Vrška Kula iz Vršca pripravili številne aktivnosti pa tudi priložnosti za izmenjavo izkušenj planinske dejavnosti. Udeleženci so v deseturnem pohodu prehodili tudi zahtevno Vrškačo transverzalo in se povzpeli na 641 m visok Gudurički vrh – najvišji vrh Vojvodine. Družbeno politične organizacije občine Ilirska Bistrica so planincem iz Vršca namenile občinsko priznanje bronasti grb občine Ilirska Bistrica. Priznanje je izročil Franc GODEC in poudaril pomembnost tovrstnega sodelovanja med bistriškimi in vršackimi planinci, ki je v desetih letih pomembno prispevalo k medsebojnemu spoznavanju in razvijanju ideje bratstva in enotnosti naših narodov.

Vojko Čeligoj

tv-15 naš TOVARIS

TV-15 je oznaka za kurirsko postajo, ki je delovala v vasi Občice v dolini med Dolenjskimi Toplicami in Semičem.

TV-15 je glasilo Zveze združenj borcev NOV Slovenije in Zveze rezervnih vojaških starešin Slovenije, ki sta njegova ustanoviteljici. Izdajatelj je Založba Borec s sedežem v Ljubljani. Naslov uredništva: Ljubljana, Miklošičeva 28/I. Telefon: 327-780. V uredništvu smo: glavni urednik – ZVONE KRŽIŠNIK, odgovorni urednik – VIKTOR KONJAR, novinarji-uredniki – ŽIVA DROLE, BOJAN KUNTARIČ, MILENKO STRAŠEK, BOJANA ŽOKALJ-JESI, redaktorica-lektorica – MIRANDA MRČELA, tehnični urednik-oblikovalec – DRAGO SETNIČAR, tajnica uredništva – MARA OKORN. Uprava in naročniški oddelki: Ljubljana, Ul. Moše Pijadeja 24. Telefon: 317-049. P. P. 598. Člani časopisnega sveta TV-15: predsednica – MIRA SVETINA, DUŠAN BENKO, RASTKO BRADAŠKA, MILAN FILIPČIČ, TONE GOŠNIK, FRANC KONOBELJ, MARIJAN LAH, FRANJO MAROŠEK, IVO OREŠNIK, JOŽE OBLAK, ZORKA PERŠIČ, IVAN REPINC, JOŠT ROLC, VANDA ŠKODNIK, BLAŽ LAVRIČ, VLADIMIR DEJAN, MARINKA LEVIČNIK. TV-15 izhaja kot tednik. Cena izvida: 300 din. Letna naročnina za 1988 (52 števil): 13.000 din. Naročnina za 1. polletje: 7.000 din. Tisk in korektura: CGP Delo, Ljubljana. TV-15 je oproščen temeljnega prometnega davka po mnenju Sekretariata za informacije IS SRS (42/1-72 z dne 12. 4. 1974).